ABD, İngiltere, Fransa ve Türkiye yetkililerinin Ankara toplantısının sonucu:

"Çekiç Güç'e Evet, Kürdistan Devleti'ne Hayır!"

Haber Merkezi - TC'nin başkenti Ankara geçtiğimiz günlerde, gündemi Kürt ve Kürdistan sorunu olan bir uluslararası toplantıya daha sahne oldu. 11 Aralık 1992 günü yapılan ve ABD, İngiltere, Fransa ve Türkiye adına dışişleri ve savunma bakanlıklarından üst düzey yetkililerin katıldıkları toplantıda başta Çekiç Güç, Kürdistan Federe Devleti ve PKK olmak üzere birçok sorun tartışıldı.

ABD, İngiltere ve Fransa yetkililerinin Çekiç Güç'ün görev süresinin uzatılması yönündeki görüşlerini TC yetkililerine aktardıkları toplantı sonunda yayınlanan ortak bildiride; "Irak halkının tümünün iradesini demokratik yoldan yansıtmayan herhangi bir anayasal düzenlemenin teşvik edilmeyeceği" denilerek Kürdistan Federe Devleti'ne karşı çıkıldı. "Irak'ın bağımsızlık, birlik ve toprak bütünlüğünün korunması hususundaki kesin tutumun" ifade edildiği bildiride, ayrıca TC'nin PKK'ye karşı sürdürdüğü saldırıların da desteklendiği belirtildi.

Basın toplantısında, Çekiç Güç ve Irak'la ilgili olarak dört ülkenin bir "danışma mekanizması" kuracakları da açıklandı.

Bu toplantının sonuçları, Ankara'da TC, İran ve Suriye dışişleri bakanlarının katılımıyla 14 Kasım'da yapılan toplantının kimi sonuçlarıyla paralellik gösteriyor. Ankara'da bir ay içinde yapılan iki toplantının sonuçları, taraf devletlerin Kürt halkının her özgür ve bağımsız halk gibi kendi haklarına kavuşmasını engellemek için gerektiğinde birlikte hareket ettiklerini ve edeceklerini bir kez daha gösterdi. Her ne kadar Çekiç Güç'ün varlığı Güney Kürdistan Kürtleri için kimi olanakları tanıyorsa da ABD, İngiltere ve Fransa'nın Çekiç Güç'ün süresini uzatmak istemelerinin Kürt halkının ulusal haklarına kavuşmasından öte bölgesel planlarla ilgili olduğu, son Ankara toplantısında bir kez daha ortaya çıktı.

Hêza Çakûç û Rastiya Kurdan *Rûpel 2*

MEDYA GÜNEŞİ
Onbeş Günlük Haber - Yorum Gazetesi
16-31 Aralık 92
Yıl : 5
Sayı : 21
5000 TL
(KDV Dahil)

"İç Harekât" Sınır Tanımıyor

Haber Merkezi - İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi'nin kabul edilişinin yıldönümünün değişik etkinliklerle kutlandığı günümüzde TC'nin saldırıları durmuyor.

TC, "İç harekat" adı altında kirli savaşını sürdürüyor. Dağlar bombalanıyor, köyler yerle bir ediliyor, insanlar göçe zorlanıyor. Geçen sayımızda TC'nin uygulamalarını ve Kulp'ta yakılan bazı köylerin isimlerini vermiştik. Bunlardan biri de Tiyaxsê (Narlıca) idi.

Tiyaxsê, yörede okuma-yazma oranı yüksek olan, ulusal demokratik muhalefete ilgi duyan bir köy olarak bilinmektedir. Köy koruculuğu sistemine karşı direnen köylüler TC'nin baskı ve zulmünü her zaman kendi yaşamlarında gördüler, hissettiler. Köye yakın Kasor dağı bundan iki ay önce savaş uçaklarıyla bombalandı. Köye sürekli yapılan baskınlarda her defasında birkaç Kürt gözaltına alınarak işkenceden geçirildi.

En son olarak 28 Aralık günü köye baskın düzenleyen TC kuvvetleri evleri tek tek aradılar, köyün değirmeni ve eski yerleşim yerinden 10 evi yaktılar.

Tiyaxsê'den bir köylü muhabirimize baskını tüm yönleriyle anlattı. Köylüye göre Tiyaxsê iki koldan sarılarak yakılmış. Köylünün verdiği bilgilere göre Tiyaxsê'de halkın zarar-ziyan durumu şöyledir:

Aziz Tanrıkulu: Değirmeni ve köylülerin buğdayları yakıldı. Zararı yaklaşık 100 milyon civarında.

Ali Temur: İki katlı evi yakıldı. 25 büyük ve küçük hayvanı telef oldu. Zahiresi ve depoladığı tütünü imha edildi. Zararı 200-300 milyon civarında.

Cemil İpek: Ahır ve samanlığı yakıldı. Zararı 50-60 milyon civarında. ● *Devamı s.14'te*



"İç harekât"ın Tiyaxsê görüntüsü *(Foto: Medya Güneşi)*

Li Stenbolê Li Ser Pirsa Kurdî Panelek



Beşdarên Panela IHD'ê *(Foto: Medya Guneşi)*

Navenda Nûçeyan - Di panela bi navê "Pirsa Netewî û Pêşniyariyên Çareserî" ya ku ji alî Şûbeya Stenbolê ya Komela Mafên Mirovî de, di roja 7.12.1992 an de ku di loqala Yekîtiya Mulkiyeyiyan de hate bisazkirin de Ahmet Kahraman (rojnamevan - nivîskar), İbrahim Aksoy (parlamenterê HEP'ê yê kevn). Recep Maraşli (Berpirsiyarê Weşanxana Komalê), Sungur Savran (nivîskar), Ercan Karakaş (Parlamenterê SHP'ê) û Berpirsiyarê Giştî yê rojnameya me Osman Aytar beşdar bûn.

Birêvebiriya panelê Serokê Şûbeya Stenbolê y ê Komela Mafên Mirovî Ercan Kanar kir. Ercan Kanar di destpêka panelê de bala gohdaran kişand ser girîngiya pirsa panelê û ewha got: **"Li Almanya û di civata me de bilindbûna nîjadperestiyê û li Botanê zilma dewletê ya li ser gelê Kurd, di vê demajoyê de giringiya panelek ewha zêdetir dike."**

Di pey Ercan Kanar de ji axaftvanan Ercan Karakaş dest bi peyivînê kir. Ercan Karakaş li ser pirsa mafên mirovî, Mercê Parîsê û pirsa Kurdî sekinî. Karakaş li ser rejîma ● *Dûmahik r.14*

Bi Şêrko Bêkes Re Hevpeyivînek *Rûpel 16*
Van Çirokên Biratiyê (!) *Rûpel 4*
"Hukuk Devleti"nde Suikast Tartışmaları *Sayfa 5*
Kürdistan'da Petrol Talanı *Sayfa 6*
ABD Seçimleri - Ortadoğu Kürdistan *Sayfa 7*
Kardeş Kavgasının Gösterdikleri ve Ulusal Otoritenin Zorunluluğu *Sayfa 8-9*
"CMUK Yeni Bir Dersim Yasası" *Sayfa 10-11*

ROJEV

Osman AYTAR

Hêza Çakûç û Rastiya Kurdan

Wexta li Tirkiyê mayina "Hêza Wezîfeya Yekbûyî" ku li Tirkiyê bi navê "Çekiç Guç" (Hêza Çakûç) tê nasîn, di vê mehê de tije dibe. Li ser rewşa îroyin û pêşeroja vê hêzê desthilatdarên Amerîka, Îngîltere, Fransa û Tirkiyê li Anqerê di 11'ê Çileya Pêşîn a 1992'an de civînek çêkirin. Îdîa û rexneyên di derheqê Hêza Çakûç (HÇ) de, wek carên berê îcar jî bi awayekî fireh berdewam in.

Ji bo dirêjkirina wextê HÇ'ê Amerîka, Îngîltere û Fransa bi desthilatdarên Tirkiyê re gelek guftûgo çêkirin û ev guftûgo hîn jî dom dikin. Li gor nûçeyan û agahdariyên van dewletan, bi îhtimalek mezin wê wextê li Tirkiyê mayina HÇ'ê bê dirêjkirin.

Ne tiştek veşartî ye ku hesabên van dewletan û yên Tirkiyê gelek in. Di guftûgoyan de ev hesabên eslî dirha (mora) xwe li rexne û pêşniyaran dixin. Li ser HÇ'ê di nav rêza hêz û kesên sosyalîst, şoreşger û welatperweran de jî nêrînên cuda cuda hene. Bêşik di vê mijarê de gelek pirs û pirsgirêk hene ku divê baş bên şîrovekirinê.

Pêkanîna Hêza Çakûç

Ji bo rewşa HÇ'ê baş bê fêmkirin, divê pêvajoya (demajoya) pêkanîna HÇ'ê jî bê zanîn. HÇ, encamekî Şerê Xelîcê û bûyerên li pey vî şerî ye. Wek tê zanîn Seddamê xwînrij, di dawiya Şerê Xelîcê de hemû şertên Konseya Ewlekarî ya Neteweyên Yekbûyî qebûl kiribû û jê re "Mr. Yes" dihat gotin. Lê ev "Mr. Yes" li Kurdistana Başûr bû "şêr" û ji nû ve dest bi qetlîaman kir. Bi milyonan Kurd ji ber êrîşên Seddam, bajar û gundên xwe terk kirin û di wê berf û baranê de berê xwe dan sînorê Tirkiyê û Îranê.

Bi vê bûyerê Kurd carek din li welatê xwe bûbûn "penaber". Hewara jin û mêr, zarok û extiyarên Kurd li dinê olan da û rexneyên li hember Hêzên Hevkarî ku li gor biryarên Konseya Ewlekarî ya Neteweyên Yekbûyî hatibûn damezirandin, roj bi roj zêde bûn. Serokê Amerîka G. Bushê ku wexta Seddam li Kurdistana Başûr qetîaman çêdikir gotibû; "Ji bo Kurdan em leşkerek xwe jî feda nakin", tewrê xwe guherand û dest bi peyva "alîkariya însanî" kir.

Di rewşek weha de li gor biryara 688'an a Konseya Ewlekarî ya Neteweyên Yekbûyî ku di 5'ê Nîsana 1991'an de hatibû stendin HÇ bi beşdariya hêzên çend dewletan ve pêk hat. Di meha Tîrmeha 1991'an de hêzên erdê li Silopiyê, hêzên asîmanî li Diyarbekirê û li Încirlikê bi cî bûn. Li gor biryara Neteweyên Yekbûyî li Kurdistana Başûr li jorê berwara (paralela) 36'an "herêma ewlekariyê" çêbû û Kurdên ku li ser sînorên Tirkiyê û Îranê mabûn, bi alîkariya HÇ'ê vegeriyan "herêma ewlekariyê". Piştî cîwarbûna Kurdan hin dewletan hêzên xwe ji HÇ'ê paş ve kişandin û di çarçoweya HÇ'ê de hêzên Amerîka, Îngîltere, Fransa û Tirkiyê man.

Ji wê demê heta îro, wexta mayina HÇ'ê li Tirkiyê, çend caran bi biryara parlamentoya Tirkiyê ve dirêjbû. Niha du qumandarên HÇ'ê hene. Yê Amerîkî John Hawley e, yê Tirk Ali Nail Esener e. HÇ ji 1862 kesan pêk tê (Amerîkî 1466, Fransizî 139, Îngîlîzî 183 û Tirk 74 kes in). Ji vana 1803 kes li Încirlikê, 49 kes li Pirinçlikê û 10 kes li Zaxoyê bi cî bûn e. Hejmara balafir û helîqopterên HÇ'ê 77 e (Balafirên şer: 52; balafirên kargo, alîkarî û tankêr: 16, helîqopter: 9).

Nêrînên Li Ser Armanca HÇ'ê

Ji roja cîwarbûna HÇ'ê heta îro, di derheqê HÇ'ê de gelek tişt hatin nivîsîn, rexne û pêşniyarên cuda cuda çêbûn. Ji bo ku parlamentoya Tirkiyê wê mesela dirêjbûna wexta li Tirkiyê mayina HÇ'ê di van rojan de munaqaşe bike, li ser rewşa HÇ'ê di radyo û televîzyonê de, di rojname û kovaran de gelek tişt tên nivîsîn û gotin.

Desthilatdarên Amerîka, Îngîltere û Fransa bi aşkerayî hebûna HÇ'ê diparêzin û ji bo "îqnakirina" desthilatdarên Tirkiyê her metodî dixebitînin. Ji bo ku "şika" Tirkiyê nemîne teahut dikin ku, ew jî li hember "perçebûna Iraqê" ne û gavên ku "bê îrada gelê Iraqê tên avêtin" (mebest îlankirina Dewleta Federe ya Kurdistanê ye) taswîb nakin. Ev tişt di civîna Anqerê ya ku di 11'ê Çileyê Pêşîn de çêbû, hat dubarekirin.

Li gor Qumandarê HÇ'ê yê Amerîkî J. Hawley armanca HÇ'ê bi "alîkariya însanî" ve hatiye sînorkirin. Hawley di meha berê de weha gotibû: "Operasyona huzûrê ev 18 meh e dewam dike. Ji bo însanên ku bi serê xwe nikarin huzûr û ewlekariya xwe temîn bikin, ji van re ji temînkirina viya wêdatir, tu armancek operasyonê tune."

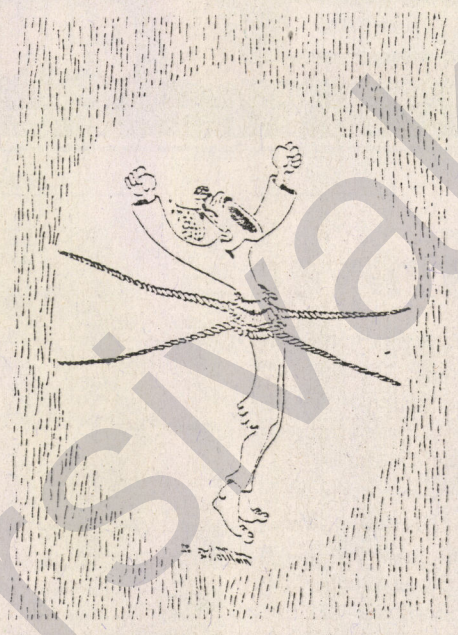

Li Tirkiyê di derheqê HÇ'ê de him di nav parlamento û partiyên bûrjûwaziyê Tirk de û him jî di nav partî û rêxistinên sosyalîst, şoreşger, welatperwer û demokratên Kurd û Tirk de nêrînên cuda cuda hene. Pirraniya kar birêvebirên DYP (Partiya Riya Rast), ANAP (Partiya Dêwelat), SHP (Partiya Gelparêz a Sosyaldemokrat) û Serokkomarê TC (Komara Tirkiyê)'ê T. Ozal, sebebê esasî yê parastinê ne dostaniya Kurdan be jî hebûna HÇ'ê diparêzin. RP (Partiya Refahê), DSP (Partiya Çep a Demokratîk), CHP (Partiya Gel a Komarî) û MÇP (Partiya Kar a Nasyonalîst) jî ji bo ku gelê Kurd ji hebûna HÇ'ê tu îmkanek bi dest nexe, li dijî HÇ'ê derdikevin.

IP (Partiya Karker), SBP (Partiya Yekîtî ya Sosyalîst) û qismek ji HEP (Partiya Ked a Gel)ê bi navê "antî-emperyalîzmê" li dij HÇ'ê ne. Hema hema temamê çepê Tirk jî li dij HÇ'ê ye. Di nav muxalefeta netewî ya Kurdan de serokatiya dijîtiya HÇ'ê PKK dikişîn e. Pirraniya partî û rêxistinên mayî di derheqê sebebên HÇ'ê û armanca hebûna wê de, wek hev nefikirin jî, di wê baweriyê de ne ku hebûna HÇ'ê di rewşa îroyin de gelek îmkan daye û dide Kurdên Kurdistana Başûr da ku li ser axa Kurdistanê dezgehên netewî ava bikin.

Dewletên dagirker jî li dij HÇ'ê derdikevin. Îran ji bo di şûna HÇ'ê de "Hêzek herêmî" çêbibe, pêşniyariyek anî. Sûriye di vî warî de carcaran nerazîbûna xwe nîşan dide. Iraq ji bo ku Tirkiye cî nede HÇ'ê çi ji destê wê tê texsîr nake. Desthilatdarên Iraqê, herdem dibêjin ku; "Eger HÇ ji mintiqê here ordiya Iraqê wê bikeve bakûrê Iraqê, bi vî awayî wê talûkeke dewleta Kurd nemîne û hêzên PKK'ê wê ji mintiqê bên derxistin."

Mesela hebûna HÇ'ê di hin lêkolînên rayagiştî de jî hat pirsîn. Rojnameya "Turkish Daily News" ku li Anqerê bi zimanê Îngîlîzî dertê, di anketên xwe de mesela HÇ'ê jî ji beşdaran pirsî. Di anketa ku bi beşdariya 1192 kesan li bajarê'n Îstenbol, Anqere, Bûrsa, Antalya û Îzmîrê çêbûbû de, ji sedî 69.39'ê beşdaran li dijî hebûna HÇ'ê derketin. Sedî 20.99'ê beşdaran hebûna HÇ'ê parastin û ji sedî 9.64'ê beşdaran bêdeng man. Vê rojnamê, anketa xwe ya ku li Diyarbakirê bi beşdariya 182 kesan çê kir, ev encam girt: Ji sedî 64.83'yê beşdaran hebûna HÇ'ê diparêzin û ji sedî 74.72'yê beşdaran jî piştgiriya biryara îlankirina Dewleta Federe ya Kurdistanê dikin.

Bi kurtayî teref li gor bîr û bawriyên xwe, hesabên xwe, şiyarbûn û realîstbûna xwe nêrînên xwe di derheqê HÇ'ê de anîn û hîn jî tînin ziman.

Rastî û Berjewendiyên Kurdan

Eger meriv berjewendiyên muxalefeta gelê Kurd di navenda polîtîkayên xwe de bi cî bike, di pêvajoya pêkanîna HÇ'ê û di nerînên di derheqê vê hêzê de, gelek sinyalên aşkere hene ku divê mirov bibîne.

Rastiya Kurd û Kurdistanê bi trajediyan tije ye û meriv nikare di şîrovekirina meselan de vê rastiyê bide alîyekî. Pirsa **"Kurd çima muhtacê Hêza Çakûç bûn"** pirsekî giring e. Wexta meriv vê pirsê bi rastiya Kurdên Kurdistana Başûr re şîrove bike, wê baş diyar bibe ku di HÇ'ê de ji kîjan welatan hêz hebin bila hebin, hebûna vê hêzê heta îro gelek îmkan daye Kurdan ku tekoşîna xwe pêşve bibin.

Berî pêkanîna HÇ'ê Kurdên Kurdistana Başûr ji ber êrîşên hovane yên Seddamê xwînrij malê xwe terk kiribûn û di rewşek gelek xirab de li ser sînorên dewletên dagirker û di qampên wan de mabûn. Kurd li welatê xwe yê tije bi dewlemendiyên sererdê û binerdê de muhtacê gepek nan û firek avê bûbûn. Tirkiyê û Îranê ji bo ku van Kurdên "penaber" ji wan re "nebinbar" û herin, her tiştî dikirin. Rewşa Kurdan bêwûjdaniya "pergala nû yê dinê" û samîmiyeta parastvaniya mafên mirovî ya dewletên ku qetlîamên Seddam ji dûr ve temaşê dikirin jî, nîşan da.

Wê wextê Kurdan û hin rêxistin û kesên aştîxwaz, parêzgirên mafên mirovî yên dinê gazî "Hêzên Hevkariyê" dikirin û digotin: "Divê hûn alîkariya Kurdan bikin." Di rewşek weha de HÇ hat rojevê. Meriv dikare bêje "Gelo sebebê eslî yê pêkanîna Hêza Çakûç tenê ev gazin in?" Li ser vê jî gelek dîtin hene.

Bêşik ev gazinên Kurdan û aştîxwazên dinê li ser dewletên Hêzên Hevkariyê tesirek kir, lê sebebê eslî ne ev bû. Çimki gelek hesab û planên van dewletan li ser mintiqê hene û pêkanîna HÇ'ê bi van hesab û planan ve girêdayî ye.

Di vir de meseleke giring heye ku divê meriv li ser wê bisekin e. Hesab û planên van dewletan hene û dê hebin jî. Ev ne tiştek veşartî ye. Di gel vê rastiyê divê meriv bifikire, gelo HÇ pêk nehata û Kurd di nav rewşa berî HÇ'ê de bûna, wê hîn baştir bûya? Ku li hember Seddamê xwînrij HÇ tunebûya wê Kurdan bikaribana dezgeyên xwe yê netewî li Kurdistana Başûr ava bikirana? HÇ wek hêzên dagirkeran, rê li ber pêşveçûna tekoşîna netewî li Kurdistana Başûr digre an ne? Yê muhim, wexta bi zora HÇ'ê hêzên dagirker ji Kurdistana Başûr derketin, desthilatdariya siyasî, aborî û leşkerî kê girt ser milên xwe? Ji bo zelalkirina vê meselê meriv dikare van pirsan zêde bike, lê ne hewce ye, çimkî yên ku rastiya Kurdan û dewletên dagirker baş şîrove bikin, dikaren hejmara başî û nebaşiyên HÇ'ê tespît bikin.

Divê rastiyeke din jî bê zanîn. Wek prensîb, bêyî kes û hêzên cahş, xwefiroş û nokeran tu sosyalîst, şoreşger û welatperwer bêyî sebebên pêşveçûna netewî û civakî li welatê xwe hebûna hêzên dewletên din naparêzin. Welatperwerî li welatê xwe bi her awayî desthilatdarî pêdivê. Lê em Kurd di nav dewletên hov û dagirker de dijîn û ev dewletên dagirker ji bo rê li ber pêşveçûna netewî bigrin her tiştî dikin. Ji bo vê yekê wexta ku ji bo Kurdan îmkanek biçûk yan mezin derket, hin talûke û hesabên din hebin jî divê Kurd ji vê pêvajoyê netirsin û li ser "ewran" siyasetê nekin.

Ji bo Kurdên Kurdistana Başûr ferqiyeta navbera wextê desthilatdariya Iraqê û ya niha li berçavan e. Li Kurdistana bindest, di gel hin kêmasî û çewtiyên xwe giravek azadbûyî pêk hatiye. Û tirsa vê giravê dilê dijminên gelê Kurd diperitine. Wek tê zanîn agir ketiye nav dilên desthilatdarên Iraq, Tirkiye, Îran û Sûrîyê. Ev dewletên dagirker li Anqerê civiyan. Tirkiyê tirsa xwe ya ji Kurdistanê di civîna bi Amerîka, Îngiltere û Fransayê re jî aniye rojevê û ji van dewletan hin "temînat" girtiye ku, wê destûr nedin ku dewleteke Kurdistanî ava bibe. Ev tirsa dewletên dagirker bi serê xwe nîşan dide ku pêşveçûna Kurdistana Başûr bingeha van dewletan dihejîn e û ji bo Kurdan baş e.

Yê din ne hewceye ku meriv li ser siyaseta emperyalîstan dûr û dirêj bisekin e. Îro jî emperyalîzm heye û divê mirov li hember wê derkeve. Em siyaseta emperyalîzmê zanin. Him diroka Kurdan, him jî diroka dinê di vî warî de bi hêviyên derewîn, xapandin, qetlîam û hwd. tije ye. Îro jî dewletên piştî HÇ'ê û yên din gelek planan çêdikin. HÇ bi balafir û hêlîqopterên xwe li Kurdistanê risma dikişîne û li gor hin nûçeyan vana dide Tirkiyê jî. Di encama êrîşên TC'ê yên dagirkirina bakûrê Kurdistana Başûrê de rolê alîkariya malûmatên HÇ'ê jî heye. Dîsa mumkun e îro yan jî di pêşerojê de HÇ û dewletên piştî wê bi xwe yan jî bi alîkariya dewletên dagirker rê li ber dezgeyên netewî bigrin û girava azadiyê bikin goristana rizgarîxwazên Kurdan.

Lê ev talûke û ihtimalên weha îro nabe û divê nebin sebeb ku sosyalîst, şoreşger û welatperwerên Kurdan li defa dijminatiya hebûna HÇ'ê xin, li ser "ewran" siyasetê bikin û îmkanên ku ji bo Kurdan bi hebûna HÇ'ê çêbûne, nebînin. Divê em ji bo bêbextî û bêwujdaniya dewletên dagirker û yên din haziriya xwe bikin û talûkan û ihtimalan nedin paş guhê xwe. Armanca eslî divê Kurdistanek serbixwe û demokratîk be, ji bo vê yekê divê tekoşîn herdem bêwestan dom bike, lê hin îmkan û fersendên ku ketine destê Kurdan ku bi saya wan Kurd dikarin dezgeyên xwe yên netewî çêbikin, hetta bîhnekê bigirin, divê nebin qurbana hin talûkan û ihtimalan. Mesela HÇ'ê divê bi vê perspektîfê bê şîrovekirin.

Qontrgerîla 7 Gundiyên Kurd Kuşt

Hêzên dewletê yên leşkerî (qontrgerîla) di roja 2.12.1992'an de kincên gerîlayan li xwe kirin û girtin ser gundê Hakverdi yê ku bi navça Kiziltepê ve gîrêdayî ye û heft mirovên welatparêz kuştin. Li gor nûçeyên ku gihîştin destê me, qontrgerîla xwe wekî gerîlayên PKK'ê nîşan dan û gundiyan di malekê de civandin. Piştî demekê, qontrgerîlayan jinan û mêran ji hevdu qetandin û heft gundiyan li traktorê suwar kirin; ew bi xwe re birin û li dervayê gund kuştin.

Berpirsiyarên dewletê (walî û hêzên leşkerî) di beyanên xwe de gotin ku ev gundî ji alî gerîlayên PKK'ê ve hatine kuştin. Le belê gundî li hember van beyanan derketin û gotin ku ev bûyer ji alî qontrgerîla ve hatine kirin. Dîsa li gor beyanên gundiyan ev her çar kesên ku xwe wekî gerîla nîşan dabûn, bi texsiyek sipî ya ku marka wê renaûlt e, hatibûn.

Ew kesên ku hatin kuştin bi pirranî ji malbatekê bûn û navên wan ewha ne: Nurettin Yigit (25), M. Ali Yigit (21), İzetin Yigit (27), Abdulvahap Yigit (16), Baki Yigit (17), Tacetin Yigit (14) û Abdurrahman Ozturk (18).

M. Ali Yigit ku ji malbata yên kuştî bû, ji nûçegîhanê Ozgur Gundemê re bi vî awayî peyivî: "Yên ku hatin gundê me kincên gerîlayan li xwe kiribûn. Hêzên dewletê berê jî girtibûn ser gundê me û mirovên me kiribûn nezaretxanê. Ew grûba ku hatibû bi taybetî li Musa Yigit dipirsîn. M. Yigit berê di dewa PKK'ê de du sal di hundir de mabû. Dema ku me got Musa ne li gund e, merivên me yên din civandin; bi xwe re birin û ew kuştin."

Çavkaniyên gerîlayan îdîayên TC'ê red kirin û di beyana xwede gotin; "Heke me kiriba, me dê fermana wan di sitûyê wan de dalqanda û wan li gund bikuşta."

Birêvebirê HEP'ê Îdrîs Çelîk Kuştin

Endamê birêvebiriya heyeta bajêr ê Antalya yê HEP'ê Îdrîs Çelîk di roja 1.12.1992 an de hate kuştin. Îdrîs Çelîk di saet deh (10)ê serê sibê de, gava ku ji mala xwe derket û xwest ku here ser karê xwe di rê de ji alî kesên "nasnamenediyar" ve hate kuştin.

Bi kuştina Îdrîs Çelîk, hejmara birêvebirên HEP'ê yên ku heya niha hatine kuştin derket 28'an. Li ser kuştina Îdrîs Çelîk Navenda Giştî ya HEP'ê beyanek çapemeniyê kir û di beyanê de hate gotin ku, qontrgerîla Îdrîs Çelîk kuştiye. HEP di beyana xwe ya çapemeniyê de ewha dinivîse: "Tevî vê cînayetê, ew cînayetên ku ji alî qontrgerîla ve li hember birêvebirên me hatine kirin, hejmara wan digîhije 28'an. Berpirsiyarên van cînayetên qisasnediyar hukûmeta îroyîn e. Em dixwazin ku di dema herî nêzik de berpirsiyarên van cînayetên dervayî mirovatiyê bên girtin. Bi van cînayetan, wê kes nikaribe ji tekoşîna demoqrasî û mafên mirovî ya Partiya Ked a Gel (HEP) re bibe asteng."

Li Kurdistana Iraqê du buroyên Amerîkayiyan

Di rojnama El Heyat 2.12.1992'an ku bi Erebî li Londrayê derdikeve ji alî nûçegihanê wan Kameran Qeredaxî ev xeber hatiye nivîsîn. Em kurtiya wê xeberê dinivîsin.

Dewleta Amerîka biryar daye ku li Kurdistana Iraqê, li bajarên Hewlêr û Silêmaniyê du buroyan veke. Ev herdu buro wê bi Wezareta Karêndervayî, Beşê Mirovî ya Amerîkayê ve girêdayî be.

Dîsa li gor hin çavkanîyên Kurd ên bicî ku ji rojnama Heyat re hatîye gotin; Amerîkayî wê bi wasita van herdu buroyên xwe, wê pêwendî bi Hukûmeta Kurdistanê re deyne. Bêguman ev pêwendî li ser têkilîyên alîkarîya insanî ye.

Li ser vê yekê jî, di 30.11.1992'an de mesûlê yekemîn ê koordînasyona eskerî ya muttefîkan; Robert Young û nûnerên Wezareta Karêndervayî ya Dewleta Amerîkayê li gel Celal Talabanî, Mesûd Barzanî û Hukumeta Kurdistanê li bajarê Seleheddînê civînek çêkirin.

Karê van herdu buroyan ên sereke ew e ku alîkarîya ku Dewleta Amerîka dişîne, bi awayekî rêk û pêk li gel Hukumeta Kurdistanê li xelkê belav bikin.

Li gor Kameran Qeredaxî, welê dîyar e ku Amerîka di programa xwe ya ji bo alîkarîya Kurdan de gelek bi israr e.

Kürt Hak ve Özgürlükler Vakfı Gece Düzenledi

13 Aralık 1992 tarihinde, İstanbul-Taksim'de Kürt Hak ve Özgürlükler Vakfı tarafından bir dostluk ve dayanışma gecesi düzenlendi. Geniş katılımlı ve coşkulu geçen geceye çeşitli sanatçı ve müzik grupları katıldı. HKD folklor ekibinden sonra sahneye çıkan Kulîlkên Medya, Ozan Orhan, Sîyabend ve Faruk Tuncer dinleyicilere sundukları güzel türküleriyle geceye renk kattılar.

Vakıf yönetim kurulu adına bir konuşma yapan başkan Şerafettin Elçi; vakfın kuruluş çalışmaları ve devletin Kürt kimliğinden ötürü vakfı kapatma yönündeki anti-demokratik çabalarına değinerek, bu çabaların gerçekte Kürt halkı üzerinde estirilen devlet terörü ve topyekün savaşın bir parçası olduğuna işaret etti. Şerafettin Elçi, Kürt halkının dili, tarihi ve kültürel değerlerinin araştırılıp geliştirilmesi amacıyla harcanan tüm çabalara değer verdiklerini vurgulandıktan sonra, Kürt halkının tüm ulusal demokratik haklarının egemen güçler tarafından zorla gaspedildiğini ve bu tarihi haksızlığın ortadan kaldırılması için Kürtlerin siyasi haklarına da kavuşmaları gerektiğini belirtti. Elçi devamla, "Türkler hangi haklara sahip iseler, Kürtler de aynı halklara sahip olmalıdırlar, aksi taktirde halklar arasında gerçek bir hak eşitliğinden bahsedilemez" dedi. Elçi, "Eğer devlet baskıcı politikalarında diretip, halka ve tüm demokratik kurumlara yönelik anti-demokratik uygulamalarına devam ederse, kendisine yönelik değişik mücadele yöntemlerinden şikayet etme hakkını yitireceği" görüşlerine yer verdi.

Vakfın dostluk ve dayanışma gecesinde Musa Anter'in eşi Hale Anter'in de hazır bulunması geceye ayrı bir anlam kattı.

Çatışma mı? Devlet Terörü mü?

• **V. BARAN**

Diyarbakır şehir merkezinde, devlet terör estirdi. 13 Aralık akşamı saat 7 civarında başlayan silahlı saldırılar gece saat bire kadar devam etti. Belirtildiği gibi polis okulu ve lojmanına saldırı olsa bile, polisin hedef gözetmeksizin çevreye ateş açması, olayın polis tarafından büyütülerek insanları sindirme operasyonuna dönüştürülmesi ve polisin önüne gelen gençleri gözaltına alması, polisin senaryodaki yerini daha iyi anlamamız açısından önemli gelişmelerdir. Ayrıca ateşin büyük ölçüde panzerlerden açılmış olması, olayların kimin tarafından çıkarıldığı ve büyütüldüğü, olayın gelişiminden kimin yararlandığı konusunda önemli ipuçları vermektedir.

Olayda devlet iki yönlü hedef gözetmiştir:

1) Ülkemizdeki sermayenin kaçışını sağlamak.

2) Toplumun terörize edilmesi ve gelecekteki kitle katliamlarına zemin hazırlanması.

Diyarbakır emniyet yetkilileri olaydan sonra "Yarın Diyarbakır'dan kaç zengin kaçacak" diyerek olayın nedenlerinden birini itiraf ettiler. Diğer neden de günlerdir televizyon ve basında açıkça ifade edilen iç hareketin sonuçları ile ilgilidir.

Akşam saat 7 civarında ilk önce Siverek yolunda başlayan silah sesleri kısa bir sürede Bağlar semtinin her tarafına yayıldı. Daha sonra stadyum çevresinden de silah sesleri gelmeye başladı. Bağlar semtinden görüştüğümüz insanlar, "Akşam olay başlamadan bir gariplik seziyorduk, çünkü bütün ara sokaklar polis dolmuştu ve bunlar çoğunlukla sivillerdi" diyerek "Olayın provakasyondan ibaret olduğunu" belirttiler. Olayın geçtiği yerleri gezdiğimizde, saldırı olduğu öne sürülen polis okulu ve lojmanlarına gözle görülür bir saldırının olmadığını, ama çevrede bulunan binaların panzerlerle tarandıklarını gördük.

Diyarbakır Liselerinde Saldırılar

• **Azad YILMAZ**

Son günlerde Diyarbakır liselerinde devrimci öğrencilere karşı gerici, işbirlikçi; devletin maşası kişilerce saldırılar yoğunlaşıyor. Ziya Gökalp Lisesi'nde yoğunlaşan bu eylemlerle, okulu kendi egemenliğine alma ve yurtsever, ilerici, devrimci insanları sindirme hedefleniyordu. Bu nedenle çevrelerinde devrimci olarak bilinen kişiler tehdit edildi. Daha sonra tehdit edilenlerden üç kişi dövüldü. Bunlarla yetinmeyen gerici grup diğer liselerde de saldırıya geçti. Melik Ahmet Lisesi'nde devrimci bir öğretmen gerici grup tarafından tartaklandı. Fatih Lisesi'nde devrimci öğrencilere yönelik tehditler gün geçtikçe artmaktadırlar. Son olarak Endüstri Meslek Lisesi'nde saldırıya geçmek isteyen gerici grup, bu okulda okuyan devrimci ulusal öğrencilerin kararlı tutum takınmaları ve örgütlü bir biçimde davranmalarıyla saldırı geri püskürtüldü.

Medya'dan

Medya Güneşi'nin 15 günlük gazete olarak yayınlanan 5 sayıdan 3'ü İstanbul DGM tarafından toplatıldı. Toplatma kararları öncekiler gibi siyasi kararlardı. Gazetemiz okuyucularından ve halkımızdan aldığı destekle gerçekleri yazmayı, TC'nin malum politikalarına karşı kendi konumuna uygun bir biçimde mücadele etmeyi sürdürecek.

Yaygın bir bürolaşma ve muhabir ağının oluşturulması için çabalarımız sürüyor. Bunun ilk adımı olarak İzmir Bürosu yeniden açıldı. İngiltere ve Danimarka muhabirliklerini yeni arkadaşlarımız üstlendiler. Bundan sonra İngiltere muhabirliğini Seyda Alpşen, Danimarka muhabirliğini Ferman Seyid arkadaşlarımız sürdürecekler.

Güney Kürdistan'da da temsilci ve muhabir ağını oluşturuyoruz. Geçen ayki sayımızın künyesinde de yazıldığı gibi bundan böyle Güney Kürdistan Temsilciliği'ni Azad Şateyî, Hewlêr (Erbil) muhabirliğini Şivan Abdullah arkadaşlar yürütecekler.

Abone olmak isteyenlerin abone bedelini yatırdıklarına dair makbuzun fotokopisini gazetemize göndermelerini rica ediyoruz.

Gazetemizde yayınlanmak üzere gönderilen yazıların daktiloyla yazılmış olmalarını, yazar ve okuyucularımızdan rica ediyoruz.

Ulusal uyanış ve birlik sürecinde yeni atılım ve başarılar dileğiyle Medya Güneşi'nin tüm çalışanları olarak okuyucularımızın ve halkımızın yeni yılını en işten duygularımızla kutlarız.

Em

Xebatkarên

Rojnameya

MEDYA GUNEŞI,

sersala gelê xwe û

xwendevanên

xwe

pîroz dikin !...

"Kurd û Tirk bira ne."
"Kurd û Ereb bira ne."
"Kurd û Faris bira ne."

Van Çîrokên Biratiyê !..

• Felat DILGEŞ

Ev hevok gotinên Dr. Îsmaîl Beşikçî yên ku dibêje, "Kurdistaneke Tirkan heye, Kurdistaneke Ereban heye û Kurdistanek Farisan heye; lê Kurdistana Kurdan tûne" tîne bîra mirov û mirov dikare van hevokên biratiyê bi hevokek ewha biqedîne:

Kurd û Kurd ne bira ne.

Gelo biratî çi ye? Bi çi awayî û li ser kîjan bingehê ava dibe. Ji demeke dirêj de ye ku nemaze li Tirkiyê "çirokek biratiyê" bûye benîşt û ketiye devê gelekan. Her kes di der û dora xwe de ji biratiyê qal dike û vê peyvê li gora xwe şîrove dike. Gelek kes dibêjin biratî, lê di pirsa biratiyek çewa de kêm kes li hev dikin û nêzikî hev difikirin. Îro ji Demirel bigire heya nîjadperestên wekî Bulent Ecevît û Turkeş, tevê siyasetvanê burjûwaziyê Tirk ji biratiya Tirk û Kurdan dipeyivin. Herweha hin serokên rêxistinên siyasî yên Kurdan û çepê Tirk jî di pirsa biratiya Tirk û Kurdan de ji para ve namînin. Kemalîstên wekî Ugur Mumcu û Dogu Perinçek, tucar "ala biratiyê" ji dest naxin û di vî warî de pêşkişiyê nadin kesî.

Ev pêşberka biratiya Tirk û Kurdan niha bi awayekî lezdar tê domandin. Lê wusa xuya ye ku di binê van gotinên biratiyê yên hinekan de tiştên wuse tarî hene ku divê mirov li ser raweste û derxe roniya rojê. MÇP (Partiya Kar a Neteweperest) li kuçe û kolanên Stenbolê panqartên **"Kurt - Turk Kardeştîr. Onu bolen kaleştir** (Kurd - Tirk bira ne, Yê ku wan ji hevdu diqetîne bêbext e)" didaleqîne. Serokê vê partiyê A. Turkeş di beyanên xwe de dibêje; **"Ez çiqas Tirk bim, Kurd jî ewqas Tirk in; ez çiqas Kurd bim, Kurd jî ewqas Kurd in."** Parlementerek HEP (Partiya Ked a Gel)'ê ê di meclîsî de ewha dipeyive: **"Tu kes nikare Kurd û Tirkan ji hevdu biqetîne û Tirkiyê parve bike. Demîrel jî bixwaze nikare Tirkiyê parve bike."**

Min nizanibû Kurd û Tirk evqas di nav hevdu de ne û bi vî awayî bi hevdu şêrîn in (!) Lê belê tiştekî balkêş (enteresan) heye, bêyî ku mirov bipirse nikare xwe ragire. Ma gelo evqas der û dorên ku xwe li ser biratiya Tirk û Kurdan û ji hevdu qetîna wan neqayil dikirin, heya niha li kuderê bûn û çima tu dengek ji wan dernediket? Hezar sal e ev biratî teze dikeve bîra wan! Demirel bersîva vê pirsê bi vî awayî dide: **"921 sal e ku Kurd û Tirk li Enedolê bi hev re bi biratî dijîn. 921 sal e em bi hev re dijîn û tu kes nikare yekîtiya me xera bike."**

Gelo rast e? Divê em ji xwe bipirsin! Ku em 921 salan bi biratî û aştî bi hevdu re jiyabin, bi rastî jî wusa bi hêsanî wê tu kes nikaribe me ji hevdu biqetîne û divê em maf bidin gotinên berpirsiyarên dewleta Tirk ên wekî; **"Ev pirs leyistikek hêzên derve ye û emperyalîst dixwazin Tirkiyê qels bikin."** Lê belê em ji jiyana xwe, ji dîroka xwe û ji rastiya netewa xwe hîn dibin ku ev gotin derew in. Lewra gelê Kurd ji roja ku ketiye bin nîrê bindestiyê heya îro, li hember sazûmana xwînmijiyê, ji bo serxwebûn û azadiya xwe tekoşîn kiriye û di vê riyê de bi hezaran şehîd daye. Di şerê serxwebûn û azadiyê de bihost bi bihost axa Kurdistanê ji şehîdan re bûya goristan. Gelê Kurd ji gelên Tirk, Ereb û Faris re neyartiyê nekiriye, lê ji yên ku dest dane ser axa welatê wî û azadiya wî jê standine re jî nebûye dost û nebûye xulam; herdem li hember wan serî hildaye û doza mafên xwe yên netewî û mirovî kiriye.

Demîrel bi xwe jî di beyanek xwe ya ji parlementerenê HEP'ê re li ser serhildanên gelê Kurd radiweste û tevgera netewî ya gelê Kurd a îroyîn bi vî awayî şîrove dike: **"Ev serhildana Kurdan a bîst û nehemîn e. Heya niha 28 serhildanên Kurdan çêbûne û me tevan pelçiqandiye. Emê serhildana 29'an jî bipelçiqînin."** Ev gotinên serokê hukûmata dagirker bi xwe jî didin îspatkirin ku gelê Kurd, bi yên ku mafên wî yên netewî û mirovî jê sitandine re bi aştî û bi biratî nejiya ye; herdem li hember wan bûye û bi wan re şer kiriye. Dîsa em ji van gotinên Demîrel dikarin encamekî ewha jî derxin: Dê gelê Kurd ji bo bidestxistina mafên xwe yên netewî û ji holê rakirina sînorên sûnî yên li ser axa welatê xwe, wê heya bi heyayê tekoşîn bike.

> *Dil dixwest ku gelên Kurd û Tirk heya niha bi aştî û biratî bi hev re jiyabûna; lê çi heyf e ku daxwaz û rastî pirrê caran cihê ne. Bêguman divê ji van gotinan çewt neyê femkirin, em li hember biratiya gelan nînin; biratî xweş e, lê belê li ser bingehek wekhev û rast. Çewa ku biratiya axa û xulam li dijî realîtê be, wusa jî îro di van mercan de biratiya Tirk û Kurdan ji rastiyê dûr e.*

Çima gotinên biratiyê?

Gotinek filozofê Îngîlîz Arnold Toynbee heye ku bi vî awayî ye: **"Bêsihûdiya herî mezin a gelekî, ji alî hinekên din ve nivîsîna dîroka wî ye."** Em bêsuhûdiyek ewha jiyan. Dîroka me ne bitenê ji alî hinekên din ve, ji alî dijminên me ve hate nivîsîn. Rastiya me ya dîrokî û civakî, hebûna me ya netewî û mirovî hate înkarkirin. Dijminên netewa me xwestin ku me bixînin, xwestin ku me ji rastiya me re biyanî bikin û me di tarîstaniya dîrokê de veşêrin. Lê gelê me ev bêbextî nekişand û li ber hovan serî netewand.

Îro em berhemên li rastiya xwe û li dîroka xwe xwedî derketinê berhev dikin. Di vî warî de serkeftinên baş hatine bidestxistin û gavên girîng hatine avêtin. Nuqteyekî muhîm heye ku dijmin di nav tengasiyên mezin deye. Siyasete derew û hovane top avêtiye û rûyê biratiya nerast derketiye holê. Dîsa dixwazin ku me bi çîrokên xwe yên gemarî bixapînin. Di sala 1922'an de, M. Kemel ji bo ku di hevdîtinên Peymana Lozanê de piştgiriya Kurdan bisitîne, mebûsê Kurd Hesen Xeyrî bi kincên wî yên netewî di meclîsê de da peyivandin û Hesen Xeyrî peznê biratiya Tirk û Kurdan da. Ev Hesen Xeyrî yê ku ji alî M. Kemal û hevalên wî ve, li piyan jê re li çepikan hatibû xistin; sê sal bi şûn de, di serhildana Şêx Seîd de, bi îddîaya "Di meclîse de kincên netewî yên Kurdan li xwe kirinê" jî hat sûcdarkirin.(*) Ne Demirel, ne Ecevît û ne jî Turkeş di pirsa biratiya Kurdan de ji M. Kemal samîmîtir nînin. Herweha ji realîta Kurdan qalkirina Demîrel jî tu tiştekî îfade nake; lewra realîta Kurdan îro li Kurdistanê tê şewitandin û bombakirin.

Parvekirina Tirkiyê

Li Rojhilata Navîn sînorên dewletan li gor vêna (îrada) gelan çênebûne. Li vê herêma dinê, bi pirranî sînor li gora berjewendiyên dewletên emperyalîst hatine kişandin. Siyaseta emperyalîzmê ya "parvekirin û îdarekirinê", nemaze piştî Şerê Cîhanê yê Yekem, li Rojhilata Navîn bi awayekî berfireh jiyan dîtiye. Emperyalîstan, ciyê ku li karê wan hatiye ji malbatekê re jî dewletek avakirine. Lê li ciyê ku li karê wan nehatiye, dikaribûne welatekî mîna Kurdistanê di nav hev de parve bikin.

Mirov nikare avabûna dewleta Tirk û sînorên wê ji berjewendiyên dewletên emperyalîst cihê bifikire. Sînorên dewleta Tirk bi hemû awayî sûnî ne. Pirsa "Mîsak-i Mîllî" hê jî li Tirkiyê çareser nebûye û nehatiye zelalkirin. Di kifşkirina "Mîsak-i Millî" de pîvana herî girîng hêza dewleta Tirk û berjewendiyên emperyalîstan bûye. Heke hêza dewleta Tirk têr bikira wê tevê axa Împaratoriya Osmanî di nav "Mîsak-i Mîllî" de cîh bisitanda. Hin berpirsiyarên dewleta Tirk hê jî doza Mûsûl û Kerkûkê dikin û vê herêma Kurdistanê di nav sînorê "Mîsak - i Mîllî" de dihesibînin. Demîrel bi xwe jî dibêje sînorê Iraqê sûnî ye.

Kurdistan realîteyeke dîrokî ye; Tirkiye nîne ku Tirkiyê parve bike. Dema ku Kurdistan li ser Tirkiyê bê hesibandin; realîta dîrokî, netewî û civakî ya gelê Kurd tê înkarkirin û tu maneyek ji doza gelê Kurd re namîne. Realîta Kurdan bi realîta Kurdistanê ve girêdayî ye. Kurd hebe Kurdistan jî heye. Yekîtiya Tirkiyê ya rastîn dema ku Kurdistan ji Tirkiyê biqete wê pêk bê. Gotinên parvekirina Tirkiyê xwedî naverokek viqî vala ne. Ev gotin bi mirovên demoqrat nakevin, jixwe bi Kurdan qet nakevin. Kesekî ku hurmeta wî ji rastiya netewî ya Kurdan re hebe, divê ew li ser navê "berjewendiyên gelê Kurd û Tirk" ji "parvekirina Tirkiyê" nepeyive. Lewra gotinên parvekirina Tirkiyê gotinên nîjadperest û paşverûyan in.

Berî her tiştî yekîtiya gelê Kurd

Dema ku em li ser navê welatparêzî û şoreşgeriyê bi devê xwe bişihitin û bibêjin **"Gelê Kurd û Tirk bi biratî bi hev re dijîn"**, wê gavê emê bi zanîn an nezanîn bikevin dehfikên dijmin û teşhîseke rast jî ji pirsa netewî ya gelê Kurd re neynin. Dibe ku ev gotin li xweşa me herin; lê belê rastî ne ewha ye. Ev gotin bi pirranî ji devê dijminên gelê Kurd derdikevin û bi mexsed in. Di van gotinan de armanc tewandarkirin û gunahkarkirina tekoşîna netewî ye. Bi pirranî di pey van gotinan de ev tên: **"Tirk û Kurd bi aştî û bi biratî, heya niha bê pirs û bê problem bi hevdu re jiyan, yên ku van bûyeran derdixin hêzên derve û terorîst in."** Dil dixwest ku gelên Kurd û Tirk heya niha bi aşti û biratî bi hev re jiyabûna; lê çi heyf e ku daxwaz û rastî pirrê caran cihê ne. Bêguman divê ji van gotinan çewt neyê fêmkirin, em li hember biratiya gelan nînin; biratî xweş e, lê belê li ser bingehek wekhev û rast. Çewa ku biratiya axa û xulam li dijî realîtê be, wusa jî îro di van mercan de biratiya Tirk û Kurdan ji rastiyê dûr e.

Mafên gelê Kurd bi yek derbekî jê nehatin standin û tekoşîna netewî jî pê re dest pê nekir. Merheleya bindestkirina gelê Kurd û parvekirina Kurdistanê gav bi gav pêk hat. Hêdîbûna vê merhelê bi awayekî negatîf li ser tekoşînê rol leyist. Lê belê gelê Kurd bi yên ku dest danîn ser mafên wî yên netewî û welatê wî talan kirin re tucar bi biratî nejiya. Herdem li hember wan serî hilda û doza mafên xwe kir. Ma gelê Kurd 28 caran li hember kî serî hilda û bi kê re şer kir?

Heya ku sînorên sûnî yên di nav Kurdistanê de ji holê ranebin û yekîtiya gelê Kurd a rastîn çênebe, ne yekîtiya Tirk û Kurdan, ne yekîtiya Kurd û Farisan û ne jî yekîtiya Kurd û Ereban pêk tê. Riya yekîtiya gelê Kurd di Kurdistanak yekbûyî û serbixwe de derbas dibe.

---

* *Mebûsê Dêrsimê Hesen Xeyrî di serhildana Şêx Seîd de hate îdamkirin.*

"Hukuk Devleti"nde Suikast Tartışmaları

• **Mahmut KİPER**

Hürriyet gazetesi, 21 Ekim 1992 tarihinde verdiği bir haberle MİT'in 1987 ve 1988 yıllarında Abdullah Öcalan'ı ortadan kaldırmak istediği planlarını kamuoyuna duyurdu. Hürriyet bu planları nasıl ele geçirdiğini ve neden bunları kamuoyuna duyurduğunu pek izah etmiyordu. Gerçi gazetecilikte kamuoyuna duyurulan her haberin izahını yapmak gibi bir zorunluluk yok elbette.

Bu haber kamuoyunda, demokratik çevrelerde ne beklenen ilgiyi gördü ne de tepkiyi. Bu tutumdan şunu çıkarmak mümkün: Ya kamuoyu bu tür haberlere inanmamakta ya da kamuoyu ve demokratik çevreler bu tür haberleri hem yadırgamadıkları için hem de bu tür planlara karşı duyarlılıklarını yitirdikleri için onlardan ciddi bir tepki gelmedi. Tepki orda kalsın, üzerinde bile pek durulmadı.

Güvenlik Kurulu ve hükümet toplantısında Kürt ileri gelenlerine, önderlerine karşı kullanmak için yurt içinde ve dışında İsrail'in, Filistin önderlerine karşı uyguladığı, suikast metodları üzerinde durulmuştu. Demirel, Türkiye hukuk devletidir, hukuk devleti ilkelerine ters düşen bir girişimde Türkiye bulunamazdı şeklinde bir açıklama ile kamuoyuna yansıyan suikast tatışmalarını kapatmak istemişti.

Türk basınından, aydın ve yazar çizerlerinden, gazetelere zaman zaman Kürt meselesinde demeçler veren, "tahlillerde" bulunan ünlü "uzman" takımından bu konuda bir tek ses bile çıkmadı. Demokrasi, insan hakları ve özgürlükler havarisi kesilen bu takım; Kürtler sözkonusu olunca, susmayı, hatta devlet terörüne göz yummayı tercih ediyor.

Sözde terörizme karşı olmakta sırayı

Sözde terörizme karşı olmakta sırayı kimseye vermeyen bu demagoglar takımı, Türk devletinin Kürt ileri gelenlerine, önder kadrolarına, ülke içinde ve ülke dışında suikast girişimlerinde bulunma planlarına sessiz kalabiliyor. Yeter ki, Kürt ulusal hareketi başsız bırakılsın, örgütleri dumura uğratılsın. İşte o zaman devlet terörü onların gözünde kutsal bir göreve dönüşür. Oysa demokratik hukuk devletinde cinayet planlaması, hatta bunun tartışılmış olması bile suçtur.

Demokratik güçlerin, aydınların, gazeteci ve yazarların olayın bu yanı üzerinde durmaları gerektiği düşüncesindeyim. Evcilleştirilmiş, devletin cinayet işlemesine tepki göstermeyen, ehlileştirilmiş bir toplum yaratılmasına yol açan koşulları irdeleyerek bu oyunları bozmak hepimizin görevleri arasındadır.

Hürriyet gazetesi aynı zamanda suikast girişimi planlarının demokratik hukuk devleti ilkesiyle çeliştiği gerekçesiyle yerine getirilmediğini yazıyordu.

Haberin tarihinden anlaşıldığı kadarıyla, suikast girişimi planları eskilere dayanıyor.

Kürdistan'da meydana gelen son olaylar ve yükselen ulusal demokratik talepler sonucunda, devletin eski tutumunu gözden geçirdiği ve bu konudaki politikasında değişiklikler yaptığı hususunda bazı yeni ipuçları var.

Devletin, Şırnak olayları sonrasında bu konudaki tutumunda bir değişiklik gözlendi. Bu değişiklik, kamuoyunda belki fazla dikkati çekmedi. Çünkü; konu üzerinde ciddi bir biçimde duran, olayı kınayan veya protesto eden tek bir ses bile duyulmadı.

Biliniyor. Turgut Özal büyük bir tantana ile Diyarbakır'da aynı günde, -tabii neden Diyarbakır'da o da ayrı bir konu- önce Milli Güvenlik Kurulu'nu daha sonra da koalisyon hükümetini olağanüstü toplantıya çağırdı. Herkes dört gözle Diyarbakır'daki toplantının sonuçlarını bekliyordu. Tabii dağ fare doğurdu ve alınan kararlarda yeni adına hiçbir şey yoktu. Hükümetin ve devletin, Kürt halkına karşı sürdürdüğü geleneksel politikası devam edecekti.

Hükümet devreden tam çıkarak, sorumluluk ve yetkileri askerlere devretti. Sonradan basına az yansıyan ve hiç kimsenin üzerinde durmadığı, hatta Demirel'in yalanladığı bir dizi konunun yanında başka bir konu daha görüşülmüştü. Milli kimseye vermeyen bu demagoglar takımı, Türk devletinin Kürt ileri gelenlerine, önder kadrolarına, ülke içinde ve ülke dışında suikast girişimlerinde bulunma planlarına sessiz kalabiliyor. Yeter ki, Kürt ulusal hareketi başsız bırakılsın, örgütleri dumura uğratılsın. İşte o zaman devlet terörü onların gözünde kutsal bir göreve dönüşür. Oysa demokratik hukuk devletinde cinayet planlaması, hatta bunun tartışılmış olması bile suçtur.

Hukuk devletinde, cumhurbaşkanından, başbakana kadar devletin ileri gelenleri cinayet işlemek isteyen bir çete gibi planlar yapabilecek kadar ileri gidebiliyorlar. Ama şoven, milliyetçi Türk aydın ve düşünürleri bu konuda gerçek yüzlerini göstererek, ne menem "demokrat" olduklarını ispat ettiler. Aylardan beri, Kürtler üzerinde yazıları ile kafa karışıklığı yaratan Uğur Mumcu, devletin, Kürtlere karşı İsrail yöntemi kullanma planlarına karşı, bir tek satırlık yazı bile yazmadı.

Türkiye'deki demokratik kesim ve çevreleri, Kürtlere karşı şartlandırmak için ellerinden gelen hiçbir şeyi esirgemeyen bu şoven yazarlar, devlet terörünü alkışlarken, Kürtleri Türkiye ve dünya kamuoyunda terörist göstermek için her yolu mübah görüyorlar. Ama devlet terörüne karşı sessiz kalmayı yeğliyorlar.

Kürdistan'da faili meçhul cinayetler ve Hizbullah saldırıları sonucu, hergün bir-iki Kürt yurtseveri cadde ve sokak ortasında katledilirken, devletin bunlara seyirci kalmasının anlamı acaba yukarıda sözünü ettiğim planların bir sonucu mu?

Bir de olayın diğer bir yanı üzerinde durmakta yarar vardır: Türk Devleti, Kürtlere karşı İsrail yöntemlerini kullanırsa, Kürt sorunu çözülebilecek mi? Meselenin tartışılması gereken bir yanı da budur.

İsrail-Filistin ilişkilerinden çıkardığım sonuç şudur: Bu yöntemin sorunları çözemediğini göstermemesi için insanın kör olması gerekir. İsrail yıllarca Filistinli önderlere karşı, Türkiye'nin örnek almak istediği yöntemleri uyguladı. Ama suikast metodları ile Filistin meselesinde bir arpa boyu kadar bile yol alamadı. Peki sonuç ne oldu? Sonuç hepimizin gözleri önündedir. İsrail bugün Filistinlilerle dolaylı da olsa görüşme masasına oturmuştur. İsrail-Arap görüşmelerini yapan delegasyonda, Filistinlilerin tanınmış şahsiyetleri yer almakta ve bu şahsiyetler FKÖ üyesi olmasalar bile tutum ve davranışları ile FKÖ üyesi gibi davranmaktadırlar. Demek ki Türkiye, İsrail yönteminin, yani ileri gelen Kürt şahsiyet ve kadroların ortadan kaldırılması planlarının para etmediğini görmelidir. Ancak Türk devleti, İsrail yönteminin başka bir yanı üzerinde durabilir, bu da en akılcı yoldur ve İsrail'in yaptığı gibi Kürt halkının meşru temsilcileri olan Kürt parti ve örgütleri ile, Kürt halkının kaderini tayin hakkını görüşerek, sorunun barışçıl yöntemlerle çözülmesi konusunda ciddi adımlar atmakla olur. Suikast, terör ve intikamın yol olmadığını anlamanın zamanı gelmiştir. Başka ülkelerin deneylerinden bunu çıkarmak mümkündür. Ayrıca günümüz koşullarında ne Kürdistan eski Kürdistan'dır, ne de Kürt halkı eski Kürt halkıdır. Köprülerin altından çok su akmıştır. Bazı yöntemlerin dönemi artık bitmiştir. Kürt halkı ve onun ulusal talepleri için verdiği mücadele kitleselleşmiş ve halka mal olmuştur.

Bu mücadele üç beş Kürt aydının mücadelesi değil ki, onlar susturulduğu zaman, ulusal mücadele kesintiye uğrasın. İran Kürdistanı deneyimlerinden de bunu çıkarmak mümkün. Son üç yılda İran Kürdistanı Demokrat Partisi'nin en ileri kadroları; Abdurrahman Kasımlo ve arkadaşları 1989'da, Dr. Sait Şerefkendi ve arkadaşları ise 1992'de katledildiler. Ama Kürt halkının mücadelesi sürüyor. Kürt halkının mücadelesinde kesintiler dönemi sona ermiştir. Artık kuşaktan kuşağa aktarılan kesintisiz bir haklı mücadele vardır.

"Savaşım İçinde Birlik, Birlik İçinde Savaşım"

• **C. GÖKALP**

Medya Güneşi'nin 18. sayısında, diğer haber ve yorumların yanında, yeni partilerin kuruluş haberleri özellikle dikkatimi çekti. YEKBÛN'dan sonra Kürdistan'da üç yeni parti daha kuruldu. Yekbûn ve bu yeni üç partinin kuruluşu, bende, eskiden beri süregelen atomize olma sürecinin tersine döndüğü kanısını uyandırdı. Çünkü eskiden deyim yerindeyse, partiler, yeni grup, hareket ve partileri doğuruyorlar. Şimdi ise, yeni kurulmuş olan dört partiden, birisi hareket olarak kendi içinde partileşirken, Kuzey Kürdistan'da YEKBÛN ve H-PDK ve Güney Kürdistan'da kurulan YEKGIRTIN, değişik parti, hareket ve bağımsız kadroların birleşmesi ile oluştular. Ayrışma sürecinin yerini birleşme sürecine bırakması, meydana gelen üzücü olayların yanında, bize umut aşılarken, yeni adımların atılması için tartışmalar başlatmak doğrultusunda cesaret vermelidir. Daha geniş, daha örgütlü, daha savaşkan birliklere doğru adımlar atabilmeliyiz.

Medya Güneşi'nin değişik sayılarında değişik yazarlarca değinilen ve benim de katıldığım görüşleri burada yinelemek istemiyorum. Ancak gerçek birlikler herşeyden önemli ve acil durumdadır, her yönü ile işlenmesi gerekmektedir. Kuzey Kürdistan'da cephe düzeyinde, tüm ülke genelinde ise "Ulusal Otorite" biçiminde bir birlik için çok geç kalmış durumdayız, yarın daha da geç olacaktır.

Geçmişte olumlu-olumsuz deneyimleri ile birçok birlik denemesi var. Bunlar eleştiri süzgecinden geçirilerek daha savaşkan, örgütlü ve ilkeli birliklerin yaratılması için bütün organize politik güçler, demokratik kurumlar ve bireyler sorumluluklarını yerine getirmelidirler. Deneyimlerinden nelerin olması, nelerin olmaması gerektiğini biliyoruz. Bunlar tartışılarak berraklaştırılmalı, her düzeydeki birliklerin önü açılarak kararlı adımlar atılmalıdır. Beyni ve tüm organları ile ülkeyi yaşayan ve yaşatan, uluslararası solungaçları olan, toplumsal nesnelliğin gerektirdiği tüm savaşım yöntemlerini ve biçimlerini uygulayacak örgütlülük ve kararlılığa sahip bir birliğe gereksinim duyuyoruz.

Ülkemizin kuzeyinde, artık sorun halkın yaşamını ve ekmeğini savunma sorunudur. Bundan kaçmanın ideolojik-politik gerekçeleri inandırıcılığını yitirmiştir. Örgütlerin veya kişilerin birbiri hakkındaki siyasal yargılarının hiç bir pratik değeri kalmamıştır. Halkımızın yanında yer alıp, onunla aynı saflarda çarpışacak mıyız, yoksa "davulu" uzaktan dinleyecek miyiz? Bizi yan yana getirecek, bu soruya verilecek yanıttır.

Sömürgeciliğin, işbirlikçi güçlerin ve emperyalizmin Kürdistan'daki egemenliğine son vermek, ulusal demokratik hak ve özgürlükleri sağlamak, Kürdistan'da gerekli siyasal, toplumsal ve ekonomik dönüşümleri gerçekleştirmek, parlamento ve yerel yönetimlerde halkın gerçek irade ve istemlerini yansıtmak amacıyla Kürdistan'da demokratik, parlamenter ve çoğulcu bir sisteme geçişi sağlamak amacıyla, kurtuluştan yana tüm parti, grup ve bireyler kararlıca hareket etmeli, bu asgari müştereklere dayalı cephe birliğini bir an önce sağlamalı ve birlikten kaçanları halkın önünde teşhir etmeliyiz.

Eli kalem tutan ve birliklerle halkın davasının daha da güçleneceğine, daha başarılı kazanımlar elde edileceğine inanan her yurtsever, kalemi-kağıdı eline almalı ve isteğini kamuoyuna duyurarak, bu konuda orgütlü yurtsever güçleri zorlamalıdır. Medya Güneşi'ne de önemli bir görev düşüyor. Birlik konusunda sayfasını her örgüte, her yurtsevere açmalı, röportajlar, haberler ile her kesimin düşüncesini ve niyetini halka ulaştırmalıdır. Kimin gerçekten devrimci-demokratik bir birliği istediğini, kimin istemediğini öğrenmek her yurtseverin hem hakkı hem de görevidir. Bunu halkımıza ulaştırmak ise, inanıyorum ki, günümüzde en önemli gazetecilik görevidir.

Kürdistan'da Petrol Talanı

(1991 Verileriyle)

• Raman ENDAM

26.3.1983'te çıkarılan 2808 sayılı Petrol Yasası ile TC, Kürdistan'daki petrol arama çalışmalarına yeni teşvikler getirdi. Bu tarihten 31.12.1991 tarihine kadar, 49'u yabancı şirket, 5'i TC özel şirketleri olmak üzere toplam 54 şirket Kürdistan'da petrol arama ve işletme faaliyetlerinde bulundular.

Sadece 1991 yılı içinde, ülkemizde 3'ü yabancı şirket, 1'i TC özel şirketi olmak üzere, toplam 4 yeni petrol arama şirketi faaliyetlere başladı. Bu şirketlerin katılması ile 1992 yılında 29'u yabancı şirket, 4'ü de TC şirketleri olmak üzere toplam 33 adet petrol arama-işletme şirketi faaliyette bulundu.

Bu faaliyetler sonucu Kürdistan'da yeni petrol üretim sahaları keşfedildi.

Tablo 1: Kürdistan'da yapılan yıllık petrol faaliyetleri

	1990	1991
JEOLOJİK ETÜDLER (Ekip/Ay)		
TPAO	13324/30	13500/30
Diğer Şirketler	1703/30	2004/30
Toplam	15027/30	15504/30
JEOFİZİK ETÜDLER (Ekip/Ay)		
TPAO	14412/30	10909/30
Diğer Şirketler	1827/30	909/30
Toplam	16309/30	11818/30
SONDAJ (Metre)		
TPAO	139.714 m	128.762 m
Diğer Şirketler	54.773 m	68.852 m
Toplam	194.487 m	194.614 m
SONDAJ (Kuyu Adedi)		
TPAO	61	55
Diğer Şirketler	29	32
Toplam	90	87

1991 yılında keşfi yapılan bu 5 kuyudan elde edilen ham petrol, 1 milyon 512 bin 605 tondur. 1991 yılı toplam hampetrol üretiminin 4 milyon 451 bin 232 ton olduğu gözönüne alınırsa; Kürdistan'da son yıllarda TC'nin yağma boyutunun büyük artış gösterdiği görülecektir.

1991 yılındaki verilere göre; bu 33 şirketin elinde 16 milyon 69 bin 156 hektarlık alanda 326 adet arama ruhsatnamesi vardır. Sadece TPAO (Türkiye Petrolleri Anonim Ortaklığı)'nun elinde bu arama ruhsatnamelerin yüzde 49'u (162 adet) vardır. TPAO'nun sahip olduğu arama bölgesi 8 milyon 659 bin 588 hektardır.

1991 yılı içinde; Kürdistan'da 42 adet petrol arama kuyusu açıldı. Bu kuyuların yüzde 64'ünü (27 adet kuyu) TPAO açtı. Gerikalan 15 kuyuyu da yabancı şirketler açtı.

Tablo 1'de görüldüğü gibi; Kürdistan'da petrol arama ve işletme faaliyetlerinin büyük bir kısmını, bir KİT (Kamu İktisadi Teşekkülü) olan TPAO yürütmektedir.

1991 yılında; Texaco Petroleum Maatschappij (NEDERLAND), Aran Energy Plc. (AEP), BP Exploration Operating Company Ltd ve PETROIL şirketleri Kürdistan'da petrol faaliyetlerine başladılar.

Bir TC devlet şirketi olan TPAO'nun, 1991 yılındaki faaliyetleri dikkat çekicidir. Kürdistan'daki petrol faaliyetine hız veren TPAO'nun, petrol arama için yaptığı yatırımlar bir önceki yıla göre yüzde 85 artış gösterdi (Bakınız tablo 2).

Tablo 2: TPAO'nun petrol aramaları ve işletimi için yaptığı harcamalar

TC Hampetrol Üretimi ve İthalatı (Ton)	1990	1991
TPAO	2.716.118	3.463.827
ERSAN	8.628	6.713
MOBİL + DORCHESTER	199.394	177.614
SHELL	759.741	736.696
Diğer Şirketler	32.665	66.382
TOPLAM TC Üretimi (Tamamı Kürdistan'dan)	3.716.546	4.451.232
İthal Edilen Hampetrol	18.676.300	18.486.400
TC Hampetrol İhtiyacı	22.392.846	22.937.632

Gaziantep petrol sahasında 4 kulede petrol keşfi yapıldı ve bunlar, Ozan Sungurlu, Bakacak 1, Takoris ve İkizce-1 kuyularıdır. Diyarbakır petrol sahasında 1 kulede petrol bulundu, bu da D. Beşikli-2 kuyusudur.

Ülkemizin yeraltı zenginliklerini yağma için yapılan bu yatırımlarla ham petrol üretimi arttı.

TPAO'nun yaptığı yatırımlar Şekil 1'de ve bu yatırımlarla birlikte elde ettiği kârların artışı da Şekil 2'de görülmektedir.

1991 yılında Kürdistan'da Çıkarılan Petrol Miktarı

1991 yılında ülkemizde çıkarılan petrol miktarlarında, geçen yıllara göre oldukça fazla artış sağlandı. 1983'te çıkarılan yasa ile ülkemizin yağması için her türlü olanak ve teşvikler Türk ve yabancı şirketlere sunuldu. Bu talanı teşvik edici yasa maddeleri ile Kürdistan'da üretilen petrol miktarı arttı.

İşin politik yönü buyken; teknolojik boyutu da gözönüne alınmalıdır. Teknik ilerlemelerle birlikte petrol arama ve üretiminde oldukça başarılı sonuçlar alındı. Örneğin; B. Raman (Batman) sahasında 1988'de uygulanan Gaz Enjeksiyonu Metodu ile verim yüzde 200 arttı. 1988'de günlük üretim 86 ton iken bu rakam 1991 yılında 1708 tona yükseldi. Böylece 3 yıl içinde, bu metod sayesinde 1 milyon 600 bin ton petrol fazladan üretildi.

Tablo 3'te görüldüğü gibi, TPAO 1990-1991 yılları arası petrol üretimini yüzde 25 arttırdı. 1991 yılı toplam üretiminin yüzde 77'si TPAO'ya aittir.

TPAO'nun 1991 yılı verileri itibariyle Kürdistan'da çalışır durumda olan kuyu sayısı 466 adettir. 193 adet kuyu da diğer Türk ve yabancı şirketlere aittir. Toplam kuyu 659 olup bunun yüzde 77'si TPAO'ya aittir.

TPAO, kurulduğundan bu yana en yüksek ham petrol üretimini 1991 yılında gerçekleştirdi. TC'nin toplam petrol ihtiyacının 1/7'sini sadece TPAO karşılamaktadır.

Tablo 3: TC'nin Kürdistan'dan elde ettiği petrol ve dışarıdan ithal ettiği petrol

TPAO YATIRIM HARCAMALARI (Milyon TL)

Yatırım Konuları	1990	1991
Arama Yatırımları	278.950	513.004
Üretim Yatırımları	139.481	225.778
Sondaj Yatırımları	21.823	28.648
Diğer Yatırımlar	27.991	21.816
TOPLAM	468.245	789.246

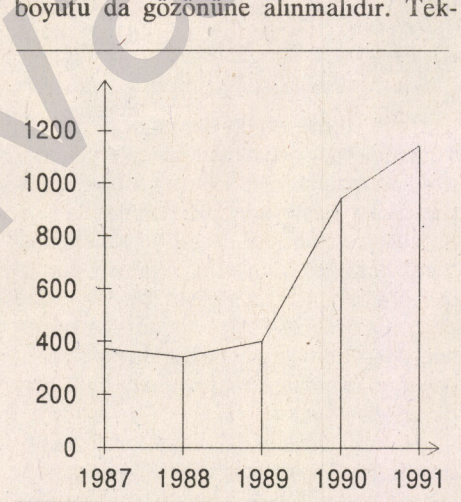

Şekil 1: TPAO'nun kâr durumu (vergi öncesi)

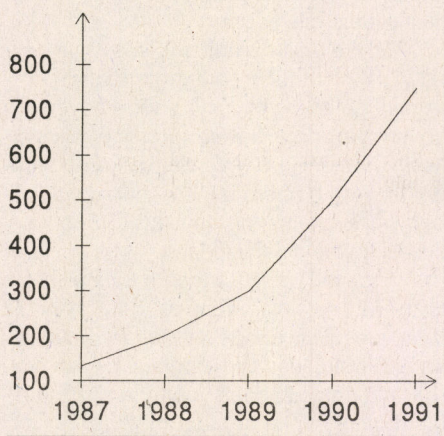

Şekil 2: TPAO'nun yatırım harcamaları

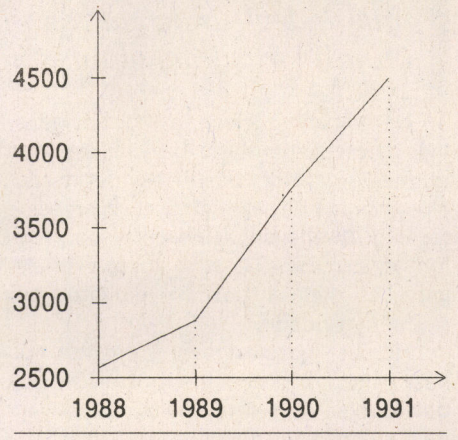

Şekil 3: Kürdistan'da elde edilen hampetrolün yıllara göre dağılımı

TC'nin 1991 yılı petrol ihtiyacı 22 milyon 937 bin 632 ton olup bunun yüzde 22'sini Kürdistan'dan sağlamaktadır.

TC 1991'de ithal ettiği 18 milyon 584 bin 400 ton hampetrol için 2 milyar 457 milyon 569 bin 52 dolar ödeme yaptı. Oysa 1990 yılında ithal ettiği 18 milyon 676 bin 300 ton hampetrol için 3 milyar 505 milyon 442 bin 659 dolar ödeme yapmıştı.

TC Kürdistan'dan elde ettiği petrol miktarının artışı sayesinde dışarıya ödediği dövizde büyük bir düşüş oldu.

Şekil 3'te görüldüğü gibi 1988-1991 yılları arası Kürdistan'da elde edilen hampetrolde yüzde 74'lük bir artış oldu. 1992 yılında faaliyetlerine hız veren TPAO'nun, bu yıl üretimini arttırması bekleniyor.

Not: Tablo ve şekiller için şu kaynaklardan yararlanıldı:
- PİGM (Petrol İşleri Genel Müdürlüğü) 1991 Yıllığı
- TPAO (Türkiye Petrol Arama Ortaklığı) 1991 Çalışma Faaliyetleri Yıllığı

www.cetinkurdi.org

ABD Seçimleri - Ortadoğu - Kürdistan

• Seyda ALPŞEN

ABD seçimleri Demokratların adayı Clinton'un zaferiyle sonuçlandı. Yapılan kamuoyu yoklamaları ve siyasi gözlemciler Clinton'un kazanacağını önceden tespit etmişlerdi. Bu tespitle birlikte tüm dünyada Clinton'un neler yapacağı, özellikle dış politikada geleneksel Amerikan politikasının yönünü değiştirip değiştirmeyeceği yoğun olarak tartışıldı.

Bilindiği gibi ABD'de başkanlık sistemi iki temel parti üzerine kurulur ve bu iki parti arasında ideolojik, politik, ekonomik yaklaşımlar fazlaca farklılıklar taşımıyor. Örneğin bu iki parti Avrupa'daki (diğer küçük partileri çıkarırsak) iki partili sistemlerin benzeri değiller. Yani burjuva ve Marksist kökenli (sosyal demokrat/sosyalist) özellik taşımıyorlar. Tam olmasa da Cumhuriyetçiler merkez sağ, Demokratlar merkez sola daha yakınlar. Bu özelliklerinden dolayı çevreci, eşcinsel, feminist gibi marjinal hareketler Demokratlara daha yakınlar.

Bu tartışmaları yaratan en önemli faktör, Clinton ve yardımcısının genç olmaları, Clinton'un Kenedy'den sonra (43 yaşındaydı) Amerika'da başkanlık koltuğuna oturan ikinci genç başkan (46 yaşında) olması, özellikle Clinton'un 68'ler kuşağından gelme, öğrenci eylemlerine katılmış, ülkenin askerleri Vietnam batağındayken savaş aleyhtarı gösteriler örgütlemiş bir insan olmasıdır.

Seçim kampanyası sırasında, Clinton bolca **"İnsan hakları ve demokrasi"** vurgusu yaptı. Askeri harcamaları kısmayı savundu, dışa yönelik aktif davranmayı sürdürmek için içte ekonomiyi düzenlemek gerektiğini vurguladı.

Dünya genelinde kapitalist ekonomilerin durgunluk (recession) döneminde olmaları ve bundan olumsuz etkilenmeleri sonucu ABD'deki işsizliğin yükselmesinin durdurulamaması, sağlık ve eğitim harcamalarının alt seviyelere düşmesi gibi faktörleri Clinton oldukça kullandı. Tüm bu avantajları **"değişim"** sloganında simgeleştirdi. Ve Amerikalılar önce Reagan (8 yıl) sonra Bush (4 yıl) yönetimleri altında, ekonomik yaşamlarındaki gerilemeye tepkiyi Clinton'u destekleyerek gösterdiler.

Tüm bunlara karşın Bush soğuk savaştan çıkmayı, Saddam'ı geriletmeyi ve önemlisi SSCB'nin çökmesini kendi politikalarındaki başarısına bağlamaya çalıştıysa da, başarılı olamadı.

Clinton'un başkanlık koltuğuna oturmasıyla çok büyük değişiklikler olacak mı?

ABD uzmanları, siyasi gözlemciler köklü bir değişiklik öngörmüyorlar. Ancak siyahlar, feministler, çevreciler ve kimi değişikliklerin olabileceği umudunu taşıyorlar.

Biz öncelikle Clinton'la seçimlerin ertesi günü yapılmış röportajdan kısa alıntılar aktaralım.

"Mr. Bush'un uluslararası politikada en önemli yanlışı neydi?" sorusunu Clinton **"Irak'a karşı körfez krizi öncesi ve sonrası politikaları"** olarak cevaplandırarak şöyle diyor: **"Saddam'a karşı gereğinden fazla arkadaşça davranması esas yanlışıydı, ilerde asla ödenmeyecek tarımsal kredileri genişletmesi, teknoloji sağlaması ki Saddam bunu silah üretiminde kullandı ve Saddam'a Kuveyt'i işgal edebileceği işaretini verdi... Sonra savaşın bitmesiyle Irak'ın parçalanacağı korkusu dışında ona kuzeyde Kürtleri, güneyde Şiileri katletmesi için izin verdik ve basın ile müttefiklerin zorlaması sonucu geri gidip değiştirmeyi denedik..."** "Mr. Bush'un dışarda demokrasi ve insan haklarına yaklaşımını nasıl buluyorsunuz?" şeklindeki soruyu ise **"Mr. Bush'un yaklaşımı oldukça statükocuydu, yabancı liderlerle kişisel arkadaşlıkları, demokrasi için gerçek güç olmasından önce geliyordu** (Özal ile Demirel bu cevaba Bush gibi birini kaybettiklerini düşünerek çok üzülmeliler). **Baltık ülkelerinin ve Ukrayna'nın bağımsızlığını tanımakta gecikti, acil insani yardım gereken yerlere yardım ulaştırılması yavaştı"** şeklinde cevaplandırıyor.

Filistin/Arap-İsrail sorunu ile ilgili olarak da Clinton şöyle diyor: **"Ortadoğu'daki tehlikeli silahların yayılmasına son vermek için daha çok çaba sarfedeceğim ve silahlar konusunda İran, Irak, Suriye, İran, Libya gibi ulusların tekeli dışında kitlesel caydırıcılıkların korunması konusunda bir uluslararası çaba için ısrar edeceğim. Bizim politikamız yalnızca bu yayılmanın azaltılması konusunda değil, aynı zamanda muhtemel düşmanlarına karşı İsrail'in askeri nitel üstünlüğüne yaptığımız güçlü katkının sürdürülmesini yeniden sağlamayı içerir... Filistinliler Camp David'deki kararlara bağlı olarak geleceklerine karar vermeliler. Diğer taraftan İsrail'in geleceği ile ilgili onlar karar vermeliler... Filistinlilerin bağımsızlığının karşısındayım, ancak Filistinlilerin haklarının gözden geçirildiği kesin politik düzenlemeler söz konusu görüşmeler sürecinde Amerika taraf olmamalıdır."**

> *Kürdistanlı sosyalist ve yurtsever hareketlere düşen de uluslararası koşulların uygunluğundan faydalanıp, mücadeleyi yükseltmeye, reformlarla kapitalist entegrasyonun parçası olma tehlikesini göğüslemeye ve onu aşmaya hazır politikalar üretmek olmalıdır. Aksi, bağımsızlıkçı yurtsever ve sosyalist güçlerin altlarındaki toprağın kaymasıdır.*

Cilinton, Bağımsız Devletler Toğluluğu ile ilgili olarak da şunları söylüyor: **"Eski Sovyetler Birliği'nin yeni cumhuriyetlerinde, komünizmden demokrasiye ve serbest pazar ekonomisine geçişi sağlayacak yakın zamanda gerçekleşen yasal düzenlemeyi destekliyorum. Önemli bir ulusal güvenlik durumu, Rusya, Ukrayna ve diğer eski Sovyet cumhuriyetlerinde politik ve ekonomik özgürlüğe geçişin başarısız olması olasılığıdır. Bu dönüşümde demokratik reformculara örnek olma bizim ulusal çıkarımızadır. Rusya'ya bakacak olursak demokratik Rusya'nın anlamı düşük savunma harcaması, nükleer tehlikenin durdurulması, barışçı ticarî ilişkilere geçiş ve Amerikan ürünleri için yeni pazar demektir, bu eski Sovyet cumhuriyetleri için de böyledir, onun için buralardaki demokrasi ve insan haklarına yönelik reformları ve serbest pazarı desteklemeye devam edeceğiz, ama tüm bunlar için ekonomi mutlaka yeniden canlandırılmalıdır. Bizim dünyada can alıcı bir rol oynayabilmemiz gerekiyor. Dahası hâlâ tehlikeli bir dönemde yaşıyoruz ve ben kendimi dünyanın başta gelen askeri durumumuzun sürmesine adıyorum. Önce biz içerde ekonomik olarak krizle yüzyüzeyiz, eğer evde güçlü olmazsak dışarda güçlü olamayız"** (*).

Peki söylenenlerle birlikte düşündüğümüzde bunlarla **"değişim"** olacak şeklinde değerlendirilebilir mi?

Dünyadaki ekonomik durgunluk Japon ekonomisinin Avrupa, Amerika pazarlarındaki önlenemez yükselişi vb. etkenler, Clinton'un Amerika'da başarılı olmasının aslında kapitalist ekonomilerin kendi sorunlarının üstesinden gelebilmelerine bağlı olduğunu gösteriyor. Son iki yıldır derinleşen ekonomik sorunlar, Avrupa'nın kendi içindeki (AET birliğini tehlikeye sokacak düzeyde) hem de Avrupa-ABD çelişkileri düşünüldüğünde biraz uzayacağa benziyor. (Bu söylenenlere dayanarak gelişmiş kapitalist ülkelerde kimilerinin umutla beklediği gibi işçi hareketinde nitel sıçrama ya da gelişkinlik beklenmemeli. Beklenmemesi gerektiğinin nedenleri ayrı bir yazı konusu. Şu anda söylenecek, alt sınıfların özellikle siyahların birikmiş tepkilerini yağmalama eylemleri şeklinde geliştirmeleri, örgütlü ve umut bağlanılacak hareketlikler değil. Son bir yıldır Avrupa'da işten atılmalara karşı tepkiler de hükümetleri sarsacak boyutlar taşımıyorlar.) Clinton'un seçimler öncesi vaadettiği orta ve aşağı sınıflar üzerindeki vergi yükünü hafifletme, vergileri, daha üst kesitlerden aldıklarıyla arttırma ABD'li yatırımcıları, ülke içi yatırımlara özendirme gibi sözlerini ne kadar gerçekleştirebileceği de şüpheli.

Dış politikaya gelince Körfez krizi sonrası oluşturulan pazarlar elbette Clinton tarafından da değerlendirilmeye devam edilecek. Dolayısıyla halkları birbirine kırdırtmakta önemli faktör olan silahlandırma çabaları sürecek. Balkanların ve dağılan cumhuriyetlerin iyi birer pazar haline gelebilmeleri için henüz buralarda ABD açısından yeterli istikrarın sağlandığını düşünülemez. ABD açısından en azından daha bir süre CIA ağırlıklı faaliyetlerin yoğunlukla sürdürüleceği söylenebilir. Askeri harcamaları azaltma, göstermelik oranlarda gerçekleştirilebilir. Çünkü artık rekabet edeceği karşı askeri güç kalmadığından, yandaşı devletler düzeyinde açık, muhalif dinamikler ve ulusal kurtuluş hareketleri bağlamında CIA çalışmalarının yoğunluğu ulusların devletleşme ve kapitalist ekonomiyi deneme çabaları dikkate alındığında, yoğunlaşacak. ABD istikrar gördüğü bölgelerde ekonomik gücüyle, istikrarsız bölgelerdeki dinamiklerden güçlü ve siyasal olarak kendisine yakın olana destek verme tarzındaki anlayışını sürdürecek. Askeri ve ekonomik hibelerle politik bağımlılaştırma politikasını devam ettirecek.

Kürdistan ulusal kurtuluş hareketi (KUKH) bağlamında tartışılan, ABD'deki yönetim değişikliğinin Kürt ulusunun mücadelesini nasıl etkileyeceği sorununa gelince, KUKH'nin bölgedeki diğer halklara oranla önemli bir dinamik olması, elbette sorunla sürekli ilgilenilmesini sağlayacak. Filistin-İsrail sorunu konusunda söylenenlere ve şimdiye kadarki geleneksel politikasına bakılırsa ABD'nin bölgede ağırlıklı olarak mevcut statükoyu (sınırlar bağlamında) bozmaktan öte, reformların desteklenmesine yönelik politikalar uygulayacağı söylenebilir. Özellikle TC'yi buna ikna etmeye yönelik zorlamalarını, son yıllarda yaptığı gibi, dozunu arttırarak sürdüreceği söylenebilir.

Mevcut veriler değerlendirildiğinde, TC ile ABD politikalarının tam örtüştüğü söylenemez. TC'nin geleneksel çizgisi Misakı Milli'nin inkarcı temelde korunmasında yatıyor. Geleneksel devlet çizgisine etkide bulunmaya çalışan, zaman zaman biri diğerine ağır basan ya da birbirlerini etkilemeye çalışan iki yan çizgiden söz edilebilir. Bunlardan birisi dağılan Sovyet cumhuriyetlerine, Balkanlara ve Kerkük-Musul'a kadar genişleyen alanda at koşturma sevdasında olanlar ve geleneksel Kemalist çizgiyi bu doğrultuda etkilemeye çalışanlar. İkincisi özellikle 80'li yıllarda gelişen, Batı ile tam bir ekonomik entegrasyondan yana olan ve Batılı tekeller ile onların siyasal sistemleriyle birlikte yukarıda adı geçen bölgelerde ekonomik kanallarla bütünleşmeyi sağlamak isteyenler. Bunların Batılılar arasında birinden diğerine yakın olmakla birlikte daha çok **"yeni dünya düzeni"** çerçevesinde pazarın gücünü mutlak güç ve "demokrasi ve insan hakları" gibi vurgularla yeni yapılanmada ulusal ve toplumsal kurtuluşçu hareketleri reformize etmeyi ve içinde eritmeyi hedefledikleri görülüyor. İslamcılar esas yapı olarak bunların dışında ve devlet politikalarını etkileyecek durumda değiller, ancak şimdilik karşılıklı kullanılma ilişkisinden bahsedilebilir.

SSCB'nin dağılmasından sonra, sosyalizmin ideolojik ve politik olarak prestij kaybetmesi, ulusal ve toplumsal kurtuluşçu hareketlerin kendi iç çözülmeleri ve çoğunluğun düzen içlerine çekilmesi emperyalizm için koşulları uygunlaştırdı.

ABD'nin Ortadoğu'ya yönelik politikaları bu zeminde değerlendirildiğinde, TC'nin geleneksel katı politikalarıyla çatıştığı görülüyor. Bu çatışma, TC geleneksel, katı, askeri imhaya dayalı politikalarını sürdürdükçe canlı duracak. Hele hele Körfez Krizinden sonra uluslararası kamuoyunun gündemine giren Kürt sorunu ile birlikte TC'nin önünde iki seçenek var; ya mevcut politikalarını sürdürüp, Batı kaynaklı tepkileri duymayacak, krizi kendi içinde ve dışında derinleştirecek, ya da Batı dayatmalarına uygun davranmaya hazırlanacak. İkincisi kaçınılmaz gözüküyor.

Öte yandan, bölgedeki diğer sömürgeci ülkeler ve Arap dünyası ile ABD'nin Kürdistan'a özgü politikalarının örtüştüğü söylenemez. Körfez Krizi sonrası görüldü, Güney Kürdistan'daki ulusal hareketin boyutları, ABD'nin bile tahmin edemediği boyutlarda olunca Suudi Arabistan, Mısır, Ürdün, Suriye ve İran feryat etti. Onlar bağımsız Kürt devleti istemiyorlardı. ABD izin verdi Saddam vurdu. Ortadoğu'da Kürt dinamiğini reformlarla durdurmanın da güç olabileceği hesaplanıyor ve bu bağlamda Arap dünyasının korkusu TC'nin geleneksel devlet politikası ile çakışıyor.

Tüm bunlarla birlikte KUKH'nin en önemli sorunlarından birisi, bölgedeki halkların devrimci-demokratik potansiyellerinin Kürt ulusal hareketinden oldukça geriden seyretmesidir. Bu durumda farklı ve aynı parçadaki hareketlerin farklı ilişkilere girmesine yol açıyor. Aynı zamanda mevcut koşullar KUKH'yi reformları zorlama ve onları aşma gibi zorlu bir görevle karşı karşıya bırakmaktadır.

Kürdistanlı sosyalist ve yurtsever hareketlere düşen de uluslararası koşulların uygunluğundan faydalanıp, mücadeleyi yükseltmeye, reformlarla kapitalist entegrasyonun parçası olma tehlikesini göğüslemeye ve onu aşmaya hazır politikalar üretmek olmalıdır. Aksi, bağımsızlıkçı yurtsever ve sosyalist güçlerin altlarındaki toprağın kaymasıdır.

(*) Clinton'la yapılan röportaj için bkz: Guardian, 4.11.1992

Kardeş Kavgasının Gösterdikleri ve Ulusal Otorite'nin Zorunluluğu

• Sinan DOĞRU

PKK ve Irak Kürdistanı hükümet güçleri arasındaki çatışmaların, yapılan anlaşmalar sonucu sona erdirildiği açıklandı. Bu, Kürt halkı açısından sevindirici ve önemli bir gelişmeyi ifade ediyor. Ama, aynı zamanda, çatışmalarda her iki tarafın verdiği şehitlerin ve siyasal, moral vb. açılardan yaratılan olumsuz havanın Kürt ulusunun yüreğinde derin bir yara açtığı da ayrı bir gerçekliği oluşturmaktadır. Çünkü, kardeş kavgasının bıraktığı yara zordur, daha çok iz bırakır. Evet, bu bir kardeş kavgasıydı. Çatışan tarafların ikisi de şu veya bu boyuttaki bütün yanlışlık ve kimi tehlikeli tutumlarına rağmen, Kürdistan'ın kurtuluşu ve sömürgeci zulmün sona erdirilmesi için mücadele etmektedirler. Bu anlamda, bu kavga, cahşlarla yurtseverler arasındaki çatışmadan farklı olarak, yurtseverler arası bir çatışmaydı. Ve bu yönüyle de bir kardeş kavgasıydı. Fakat çatışma süreci boyunca, gerek PKK, gerekse Kürdisani Hükümet ve tek tek PDK ile YNK; bunun bir kardeş kavgası olmadığını, Türklerin veya Saddam'ın ajanları ile kendileri arasında gerçekleştiğini, karşı tarafın şu ya da bu devletin ajanları olduğu şeklinde yoğun bir propaganda yürüttüler. Tabii ki, çatışma öncesinde de benzer bir "kampanya" özellikle PKK tarafından başlatılmıştı. Fakat söylenenler ne olursa olsun, bugün gelinen nokta, her iki tarafın da söylediklerinin ne denli temelsiz ve çifte standartlı ve bu çatışmanın bir kardeş kavgası olduğunu net bir şekilde göstermiştir.

Her kardeş kavgasının -büyük ya da küçük, önemli ya da önemsiz- bir nedeni vardır. Fakat hangi boyutta olursa olsun, hangi nedenlere dayandırılırsa dayandırılsın, kardeş kanının dökülmesi, Kürt halkının kesinlikle çıkarına değildir. Evet, Kürdistan tarihine olumsuz bir sayfa olarak geçecek olan bu çatışma sona erdi ve ulusal çıkarlarımızı düşünen herkesi sevindirdi. Peki, bu çatışmanın altında yatan gerçeklikler nelerdi? Çatışma sonuçta kimlere yaradı?

Çatışmaların Nedenleri Nelerdi?

Çatışmalara neden oluşturan esas öge PKK'nin bütün sınır kesimi boyunca açtığı kamplar ve bunun Güney Kürdistanlı güçlere yarattığı zorluklardır. Özellikle 1988'den sonra, Saddam bütün sınır köylerini boşaltarak, 30 km.lik bir tampon bölge oluşturdu. Daha sonra PKK bu bölgeye yerleşti. 1991'deki ayaklanma ve G. Kürdistan'ın önemli bir bölümünün kurtarılmasından sonra, Kürdistani Cephe, PKK'ye sınırı boşaltıp iç kesimlere geçmesi yönünde istemde bulundu. Bu talep, 19 Mayıs 1992'de yapılan seçimle kurulan Irak Kürdistanı Ulusal Meclisi ve Hükümet tarafından da PKK'ya iletildi. Buna göre istenenler şunlardı:

1- Saddam'ın sistemli politikaları sonucu, 100 bini aşkın insanın yaşadığı 400 civarında sınır bölgesindeki köy boşaltılmış ve şu anda PKK kampları buralara kurulmuştur. Her türlü ziraata ve hayvancılığa elverişli, zengin bir bölgeyi oluşturan bu köylere, esas sahipleri tekrar geri dönmek istiyorlar. Şu anda çadırlarda, çok zor koşullarda, yoksulluk içinde yaşayan bu insanların kendi köylerine dönmeleri en doğal haklarıdır. Bu nedenle de bu bölgeleri boşaltıp, köylülere geri vermenizi ve G. Kürdistan'ın iç kesimlerinde uygun bir yere çekilmenizi istiyoruz.

2- Sınır köylerinde açık bir şekilde kamplar kurup faaliyet sürdürmeniz ve Türk sınır karakollarına saldırılar yöneltip, tekrar G. Kürdistan'daki kamplara geri dönmeniz; TC'nin sınıra yakın köyleri bombalamasına ve hatta PKK'nin saldırılarını bahane ederek buralarda bir tampon bölge oluşturmasına gerekçe ve zemin yaratmaktadır. TC'nin bu planlarına ve sivil insanların bombardımanlar sonucu öldürülmelerine yol vermemek için, G. Kürdistan'ın iç kesimlerine geçmenizi istiyoruz.

3- Dünyadaki her devlet gibi, bizim de Irak Kürdistanı Parlamentosu ve Hükümeti olarak, kendi sınırlarımızı koruma ve topraklarımızda egemen olma hakkımız vardır. Çünkü yıllardır bunun mücadelesini veriyoruz. Bu amaçla da PKK'nin iç kesimlere -G. Kürdistan'ın- geçmesini istiyoruz.

G. Kürdistanlı güçlerin bu talepleri gerek Kürdistani güçler, gerekse parlamento ve hükümet düzeyinde PKK'ya iletildi. Açıktır ki, G. Kürdistanlı güçlerin bu talepleri tümüyle haklı taleplerdi. Çünkü bugün G. Kürdistan'da elde edilen kazanımların korunması her Kürt yurtseverinin görevi ve başarısı olacaktır. Mehabad Kürt Cumhuriyeti'nden sonra kurulan ilk Kürt devletinin korunması, moral, siyasal, askeri, ekonomik vb. birçok alanda, tarihsel önem taşımaktadır. Fakat ne yazık ki, PKK bu gerçekliği gözardı etti ve "Kim kimi kimin topraklarından çıkarmak istiyor" diyerek, G. Kürdistanlı güçlerin istemlerine olumsuz yanıt verdi, sınırı boşaltmayacağını söyledi.

PKK'nin bu tutumunun yanısıra; TC'nin bir yandan PKK'yi güçten düşürmek, bir yandan da G. Kürdistan'daki gelişmelere çomak sokmak amacıyla G. Kürdistan'da bir "Tampon bölge oluşturma", "Kara ve hava bombardımanları gerçekletirme" vb. tehditleri G. Kürdistanlı güçlerin başında demoklesin kılıcı gibi sallandırması da, G. Kürdistanlı güçleri çatışmaya sürükleyen önemli bir öge olmuştur. Avrupa ve ABD'nin etkisi de gözardı edilmemelidir. Böylesi bir zemin üzerinde gerçekleşen çatışmalarla, PKK de, G. Kürdistanlı güçler de TC'nin, Saddam'ın, İran'ın ve Suriye'nin yaratmak istedikleri bir ortama sürüklenmişlerdir. G. Kürdistanlı güçler bunca denemelerine rağmen, çatışmasız soruna bir çözüm bulacakları yerde, ne yazık ki çatışmaya sürüklenmiştir.

Kanımca PKK çatışma başlayıncaya kadar da, G. Kürdistanlı güçlerin böylesi bir çatışmaya gireceği yönünde kesin bir kanaate varmamıştı. Başka bir deyimle, PKK, G. Kürdistanlı güçlerin "blöf" yaptığı kanaatindeydi. PKK'yi bu şekilde düşünmeye yöneltebilecek bazı nedenler de vardı. Behdinan bölgesinde bir çok PDK peşmergesi ve üst düzey yöneticisinin PKK ile yoğun ekonomik ilişkilerinin olduğu, özellikle Zaho'da bunun çok belirgin olduğu çok yaygın bir şekilde söyleniyordu. YNK'nın PKK ile çok yönlü askeri, ekonomik vb. ilişkilerinin olduğunu bizzat YNK'nın kendisi dile getirmiştir. Çatışma başlayıncaya kadar da YNK ve Kürdistani Cephe'nin kimi kesimlerinin PKK ile olan değişik boyutlardaki ilişkileri; PKK'de, çatışma yönünde bir kararın hükümet ve parlamentodan çıkmayacağı, cephenin de sorunun bu boyuta varması taraftarı olmayacağı kanaatini güçlendiriyordu. Bu anlamda da, PKK önderliği, aslında kaldıramayacağını bildiği bir çatışmaya gerillarını sürmüştür, sürmek durumunda kalmıştır.

Dünden bugüne PKK'nin yürütmüş olduğu politikaları kavrayamayan, ya da kavramak istemeyen G. Kürdistanlı güçler ise, her ne kadar çatışma dışında başka yollarının kalmadığını söylüyorlarsa da, hem sorunun bu şekilde tıkatılmasındaki paylarını gereken oranda görmek istememiş, hem de, eldeki verilerin gösterdiği gibi, sorunun çatışmasız çözümü için de bütün yolları zorlamamışlardır. PKK'yi başka şekillerde iç taraflara çekilmeye zorlama yönünde gerekli fiili tutum ve çözümleri yaşama geçirmede gereken kararlı ve ciddi çabayı göstermedikleri düşüncesindeyim. Bunda, TC'nin baskı ve tehditlerinden bir an evvel kurtulma düşüncesinin de büyük etkisi olmuştur. Çatışmalara PDK ve YNK dışındaki partiler katılmamış olsalar da, cephe düzeyinde, parlamento ve hükümetin kararına destek vermişlerdir. Kanaatimce, YNK ve diğer Kürdistani Cephe partilerinin "son dakikalara" kadar da PKK ile küçümsenmeyecek ilişkiler içinde oluşları dikkate alındığında, "Bütün baskılara rağmen başka yolumuz kalmadı" denmesi pek ikna edici olmuyor. Aynı şekilde, başta PDK olmak üzere bir çok partinin gerek üst düzeyde, gerekse peşmergeler nezdinde, PKK ile olan çok yönlü ekonomik ilişkileri sürüyorken, "Çatışmaktan başka yolumuz yoktu" denmesi pek ikna edici olmuyor. Tarafların söylediği şeyler ne olursa olsun, sonuçta çatışmalar başladı ve tüm Kürdistanlı yurtseverlerin yüreğinde derin bir yara bırakarak durdu.

Ulusal birlik, ulusal direniş,
ulusal başkaldırı şiarıyla; birleşen düşmana karşı,
birleşik bir güç olarak çıkalım.
İş ve güç birlikleri giderek devrimci temellerde,
ülke zeminine dayalı, devrimi hedefleyen bir cephe için
tüm siyasal güçler sorumlu tutum almalıdırlar.
Kürdistan'ın tüm parçalarını kapsayacak
bir Ulusal Otorite için adım atalım.

Çatışmalardan Kim Kazançlı Çıktı?

Açıktır ki, ne PDK, ne YNK ne PKK ne de bir bütün olarak Kürt halkı bu çatışmalardan kazançlı çıkmıştır. Kaybeden Kürt halkı, kazanan sömürgeci güçler olmuştur. Tarafların verdikleri bilgilere bakılırsa, yüzlerce gerilla ve peşmerge öldürülmüş; bir o kadar da yaralı var. Çatışmaları fırsat bilen TC de çok yoğun bir şekilde saldırılar gerçekleştirip, çelişkiyi derinleştirmek ve PKK'ye darbe vurmak istemiştir. Çatışmalarla, Kuzey ve Güney Kürdistan arasında yıllarca giderilemeyecek tepki ve düşmanlıklar yaratılmıştır. PKK'nin uyguladığı ambargo ile, zaten yoksullukla boğuşan 3 milyon G. Kürdistanlı insan, bir nevi esir alınmak istenmiş; bir o kadar K. Kürdistanlı da büyük ekonomik sorunlarla karşı karşıya kalmıştır. Türkiye ve K. Kürdistan kamuoyunda (PKK'nin propagandaları, G. Kürdistanlı güçlerin TC ile olan görüşmeleri, federasyon ilanının çatışmaların başlamasıyla birlikte yapılması, TC'nin çatışmaları fırsat bilerek PKK'ye karşı ayrı bir cephe açması, kimi G. Kürdistanlı güçlerin Türkiye'deki "demokrasi"yi övücü tutumlar sergilemesi ve ulu orta bazı açıklamalarda bulunmaları, Türk basınının yaptığı çarpıtmalar vb. birçok etkenin bütünleşmesi sonucu) G. Kürdistanlı güçlerin TC ile işbirliği halinde böylesi bir çatışmaya giriştiği izlenimi yaratılmıştır. Saddam ile, PKK'nin ilişkilerinden dolayı, böylesi bir çatışmanın bizzat Saddam ve Baas diktatörlüğü tarafından PKK'ye empoze edildiği, PKK'nin Saddam'ın bir kolu olduğu vb. düşünceler G. Kürdistan kamuoyunda yaygın bir kanı oluşturmuştur. TC'nin G. Kürdistan'daki kazanımları boğma ve sınırda bir tampon bölge oluşturma planlarıyla, PKK'yi imha etme amaçlarına uygun bir zemin hazırlanmıştır. Sonuçta, hem kardeş kanı dökülmüş, hem de boşalan sınır kesimlerine TC'nin çok rahat bir şekilde girişine yol açılmış, bu çirkin saldırı engellenememiştir. Özünde PKK'nin yanlış tutumlarından kaynaklanan, ama sonuçta tüm Kürt ulusuna zarar veren çatışmalar, G. Kürdistan'daki federe devlete tahammül edemeyen ve bunun yaşamasını istemeyen TC'nin, Suriye'nin, İran ve Irak'ın hem Güney Kürdistan'daki kazanımları yok etmek, hem de diğer parçalardaki mücadeleleri geriletmek için düşündükleri amaç ve planlara yol açıcı bir nitelik taşımıştır. Kardeş kavgası uluslararası alanda, Kürt ulusu açısından büyük prestij kaybına yol açmış, moral açısından önemli tahribatlar yaratmıştır. Ulusal bilinci günden güne pekişen Kürt ulusunun, kendisine ve birliğe olan inancının daha da zedelenmesine neden olmuştur. Yıllardır halkımıza empoze edilmeye çalışılan "Kürtler hiç bir zaman birleşemezler, sürekli birbirlerinin kuyusunu kazarlar" türünden propagandala-

rın kitlelerin bilincini daha da bulandırmasının temellerini güçlendirmeye yaramıştır. PKK ve G. Kürdistan güçleri -ağırlıklı olarak da PKK- bu konuda uzun vadeli bir yaklaşımla sorumlu bir tutum sergileyip bu olumsuzlukların önüne geçme yerine, çatışma yolunu seçtiler ya da çatışmaya sürüklendiler.

G. Kürdistanlı güçler çatışma öncesi, Kürdistan'ın diğer parçalarındaki güçlerle bu konuda görüşüp ortak bir çözüm yolu bulmak ve diğer parçalardaki güçlerin psikolojik ve benzeri açılardan içinde bulundukları durumu dikkate almak doğrultusunda ciddi bir çaba içinde olmamışlardır. Çatışmalar başladıktan sonra Kürdistan hükümeti ve parlamento başkanının çağrısı üzerine Hewlêr'de 12 Ekim 1992 günü Türkiye, Irak ve İran Kürdistanı'ndan değişik parti ve örgütlerin katıldığı bir toplantı yapılmış. Tabii ki, bu vb. girişimlerin kesin çözümleyici yollar olduğunu iddia etmek istemiyorum. Ama sorunun çatışma boyutuna vardırılmadan çözümlenmesi konusunda yeterli derecede politik duyarlılık ve çabanın gösterilmediği, kimi baskıların yarattığı psikolojiyle ne yazıkki dört sömürgeci devletin ve ülkemizin kurtuluşunu istemeyen tüm kesimlerin amaçladığı bir ortamın, çatışmanın taraflarınca yaratıldığı düşüncesindeyim.

Fakat, bugün herşeye rağmen, çatışmaların durdurulması yönünde anlaşmaya varılması sevindiricidir. Çünkü, "Zararın neresinden dönülürse kârdır". PKK'nin G. Kürdistan hükümetiyle anlaşıp, iç taraflara geçmeyi kabul ettiği açıklandı. Peki, bu adım daha önceden atılamaz mıydı? Bunca insanın kanı dökülmeden sorun çözümlenemez miydi? Elbetteki yapılabilirdi. Ama, ne yazık ki özellikle PKK önderliğinin yanlış tutumlarının ve G. Kürdistanlı güçlerin sorunun uzun vadeli boyutunu dikkate almadan, yanlışa yanlışla çözüm bulmaya çalışmaları, Kürt ulusuna bu acı deneyimi yaşatmıştır. Bugün yapıldığı açıklanan anlaşmanın daha ilkeli, uzun vadeli, daha sıcak ilişki ve birliklere yol açması; Kuzey Kürdistan'da da, PKK ve diğer yurtsever güçler arasındaki ilişkileri olumlu bir zemine kaydırmakta bir ön adım olması istemimizdir ve bu yönde hepimizin yoğun çaba sarfetmesi gerekli ve zorunludur.

Ulusal Otorite'nin Oluşturulması Zorunludur

Ulusal güçler arasında oluşturulacak daimi bir konseyin, bir Ulusal Otorite'nin gereklilik ve zorunluluğunu, bu çatışmalar bir kez daha ortaya sermiştir. Daha önceleri böylesi bir oluşum yaratılabilmiş olsaydı, belki bu çatışmanın önüne geçmek daha bir kolaylaşırdı. Fakat, henüz vakit geçmiş değildir. Ve bu konuda adım atmamak için hiç bir ciddi neden yoktur. Kürdistan'ın tüm parçalarından ve Kürdistan dışında yaşayan tüm Kürtlerden yurtsever güçlerin yer alacakları bir Ulusal Otorite'nin oluşturulması Kürdistan tarihinin en önemli adımlarından birini oluşturmaktadır. Böylesi bir oluşumun yaratılması için özellikle PKK'nin artık bu güne değin sürdüre geldiği yanlış tutumlarını Kürt halkının çıkarları doğrultusunda tekrar gözden geçirmesi ve yanlış tutumlarını terk etmesi büyük önem taşımaktadır.

Bugün, Kürdistan'ın tüm parçalarında bir yakınlaşma, birlikler oluşturma, kardeş kavgalarını tarihe gömme ve ulusal bilincin, ulusal birliğin yükselme dönemini yaşıyoruz. Fakat, ne yazık ki, PKK bu konuda üzerine düşen tarihsel sorumluluğu yerine getirmemekte, hala ben merkezci, makyavelist, pragmatik politikaları sonucu; dışındaki tüm Kürt siyasal güçlerine karşı olumsuz tutumunu sürdürmektedir. Belli bir dönemdir TC'ye karşı meşru zeminlerde sürdürdüğü mücadelesinde, verdiği binleri bulan şehitleriyle Kürdistan kurtuluş mücadelesine ve ulusal uyanışa küçümsenmeyecek ivmeler kazandıran PKK'nin, bu olumlu yönüyle birlikte dışındaki güçleri "Ajan, işbirlikçi, hain" vb. şekillerde nitelendiren yaklaşımı kendisine de, tüm Kürt ulusuna da zarar vermektedir. PKK önderliğinin, kadrolarının taraftar ve sempatizanlarının; Kürdistan'da iç demokrasinin, düşünce ve örgütlenme özgürlüğünün bugünden yerleşip kökleşmesi için, tüm siyasal güçlerle ülkemiz çıkarına denk düşen her türlü mücadele alanlarında geliştirecekleri ittifaklar, dostluklar ya da paralel tutum alışları, bugün her zamankinden daha zorunlu ve yaşamsal bir nitelik taşımaktadır. Kürt ulusunun ve kurtuluş mücadelemizin, iç düşmanlıklara, kardeş kavgalarına, sömürgeci güçleri sevindirecek bölünmelere tahammülü kalmamıştır. PKK de, Kürdistan'daki tüm yurtsever güçler de, her türlü önyargıyı, dünden bugüne sürdürülen yanlış tutumları bir tarafa bırakarak, bir araya gelmeli, tüm Kürt ulusunun özlemi olan birliği, devrim için, kurtuluş için, mücadeleci birlikler yaratmalıdırlar. Bu konuda en önemli görevlerden biri de, bizzat Kürt ulusuna düşmektedir. Halkımız insiyatifini koymalı, gücünü göstermeli ve birliği bizzat dayatmalıdır. PKK'nin diğer güçlerle birliğinin sağlanması için PKK taraftarlarına, Kürdistanlı aydınlara, Kürt halkının tüm dostlarına, Türkiyeli devrimci, demokratik güçlere de büyük görevler düşüyor. Kürt siyasal güçleri zorlamaları, hem Kürt ulusuna yapılacak en dostane desteği oluşturacak, hem de ulusal kurtuluş mücadelesine yapılmış önemli bir katkıyı ifade edecektir.

Sonuç olarak diyorum ki, Kürt ulusunun tüm düşmanlarının, bütün kazanımlarımızı yoketmek ve halkımızın direniş güçlerini teslim almak için değişik entrika, provakasyon ve yollarla saldırıyı yoğunlaştırdıkları, birleştikleri bir süreçte; Kürdistan'ın her parçasındaki kazanımı korumak, direniş güçlerine sahip çıkıp güçlendirmek ve tüm Kürdistanlı devrimci, sosyalist, yurtseverler olarak el ele, tek sesle, güçlü bir şekilde birliğimizi haykırmak ve yaşamda somutlaştırmak, hepimizin omuzlarında duran tarihi bir görevi oluşturmaktadır. O halde, ulusal birlik, ulusal direniş, ulusal başkaldırı şiarıyla; birleşen düşmana karşı, birleşik bir güç olarak çıkalım. İş ve güç birlikleri giderek devrimci temellerde, ülke zeminine dayalı, devrimi hedefleyen, ülkemizin kurtuluşunu hedefleyen bir cephe için, tüm siyasal güçler sorumlu tutum almalıdırlar. Kürdistan'ın tüm parçalarını kapsayacak bir Ulusal Otorite için adım atalım.

Yaşadığımız Süreç

• **Mustafa AYDOĞAN**

İçine yuvarlandığımız bu süreçte, her şey tersyüz olmaktadır. Bir altüst oluş yaşanıyor. Bu altüst oluşu koşullandıran temel öğeler konusunda, yeniden düşünmek ve kavranmasına yönelik çabalara ortak olmak gereği doğuyor. Gerçeği özümsemek ve yalın bir biçimde dile getirme gereksinimi, kavramlar olmadan giderilemediğine göre kavramları yardıma çağırmak, bir zorunluluk olarak gündeme geliyor. Kimi kavramlar, eski içeriğini dile getirmeye yetmiyor; kendilerine yüklenen anlamların altında ezilip kalıyorlar. Kimi kavramlar da, içeriğini kavramakta güçlük çekenlerin hışmına uğruyor. Günümüzün modasına uyularak, geçmiş ile bağı kurulabilecek her kavramın, tutuculukla yargılanması alışkanlığı, entellektüel yaşamın bağrına saplanmış bir kör bıçak gibi duruyor. Bir kavram bulanıklığının kıskacında olduğumuz, bir gerçek. Kavramsız kalmak kötü... Bunu önlemek için eskilerini de gözden geçirmek gerekiyor. Ama bu eylemde de, nihilist tutumlardan uzak durmaya özen göstermek, önemli bir gereksinim olarak beliriyor.

Toplumsal bir gerekçesi olan, o güzelim felsefenin kötü yorumlanışının acısını çektiğimiz günleri geride bırakacağımıza olan inancı diri tutmak, ne yazık ki, sanıldığı kadar kolay görünmüyor. Gelişme ve değişmeyi, hatta yeni koşullara ayak uydurmayı, insanlığın umudu olarak seçeneği hala bulunamayan idealleri, gençlik yıllarının bir hatası olarak görmenin egemen olduğu bu dönemi, çok şeyi aşındırarak yaşayacağımız, acı bir gerçek olarak beliriyor. Bu dönemin koşullandırdığı değerler, gelişmenin tarihsel uğrağını algılama yeteneğini göstermeyenleri daha da köreltiyor. Bir kavram bulanıklığına koşut olarak, bir değer aşınımı da yaşanıyor.

İdeolojik sarsıntılar, el yordamıyla yol bulma yöntemini aşamayanların önünü daha da karartıyor. Aydınlığı amaçlayanların sorumlulukları büyüyor ve olanakları, düne oranla sınırlı görünüyor. Düşünceler,kendilerini köşeye sıkıştırılmış hissediyorlar.

Dengeler altüst oluyor. Teknolojik gelişmenin sağladığı olanaklar ve bu temelde, karar alma süreçlerinde elde edilen avantajlar, hak ve haksızlık kavramlarının, bu dengenin ışığında, yeniden belirlenmesi yönünde kullanılıyor. Çağımızın haksızlığının öncüleri, söz konusu avantajı, çok usta bir biçimde, bir bütün olarak yaşama egemen olmanın koşullarını güçlendirme yönünde kullanılıyor. Tükenmiş denilenin, kendini yenilemede, rakibine oranla, söylenildiği gibi güçsüz olmadığını, tersine bu konuda söylenenleri, ilk etapta çürütecek kadar güçlü olduğunu nesnel yaşamda kanıtladığına tanık olmaktayız. Rakibi ise teoride savunulagelen ideallere yabancı ve mevcut olana seçenek olmaktan uzak olan bir sistemin yıkıntıları altında inlemektedir.

Bilim ve teknolojiyi üreten ülkeler, bu gelişmelerin sağladığı olanakları ellerinde bulunduruyorlar. Söz konusu olanaklardan, yaşamın tüm alanlarında yararlanmaktadırlar. Bu üretkenlik sayesinde dev bir askeri güce ulaştılar. Egemenlik alanlarını, bu üstünlüklerini kullanarak, daha da geliştiriyorlar.

Bilim baş döndürücü bir hızla ilerliyor. ABD'de Wesleyan Üniversitesi'nde öğretim üyesi olarak görev yapan Earl D. Hanson'ın **"Artık insanlarca belirlenecek amaçlara uyacak yeni canlılar, mikroplar, bitkiler ve insanı da içeren kapsamıyla hayvanlar yaratabiliriz. Ama özellikleri bilinçli olarak saptanmış belli bir insan türü üretmemizin doğru olup olmadığını tartışmalıyız,"** şeklindeki sözleri, gelişmelerin boyutları konusunda, ürkütücü de olsa, gerçeği kavramaya yardımcı olabilecek özelliklerdir.

Bilim ve teknoloji üreten ülkelerle bu üretimden yoksun olanlar arasındaki mesafe de gittikçe açılıyor. Gelişmeler, olağanüstü bir hızla devam ediyor. Bu, mesafenin çok kısa bir sürede daha da büyümesine neden oluyor. Sözünü ettiğimiz gelişmelerin hızına ilişkin bu özellik de, tümleşik devrelerin bulunarak, teknolojide minyatürizasyonun olanaklı hale gelmesiyle gündeme geldi.

Elektronlar yeni dönemin köleleri ve gelişmenin temel dayanağı. Ama gelişme durmuyor ve geri kalmış ülkeleri ise bekleyecek bir belirti göstermiyor. 21. yüzyıl bilgisayar teknolojisindeki elektronların da aşılacağı ve onların yerine fotonların ya da genetik mühendisliğindeki başarıların ortaya çıkaracağı yeni türden seçeneklerin kullanılabileceği olanakların yaratılmasına yönelecek gibi görünüyor. Minyatürüzasyonun sınırları daha bir zorlanacak, galiba.

Bu gelişme, insanın doğaya ve uzaya egemen olmasını pekiştiriyor. Ama bu üretimden en büyük payı alanlar, gelişmenin sonuçlarını tüm insanlığın çıkarları yönünde değil, tersine, onun üstünde egemenlik kurmanın aracı olarak değerlendiriyorlar. Bu gerçeklik, bu alandaki ödevlerimizi belirliyor.

Yukarıda kimi özellikleri dile getirilmeye çalışıldığı gibi, yaşadığımız çağ olağanüstü gelişmelere sahne olan bir çağdır. Ama gelin görün ki, bir saniyede 300.000 km. yol alan elektromanyetik dalgaların dünyayı evimize taşıdığı; insanlığın mikro teknolojinin sonuçlarını somut olarak yaşadığı ve istenilen özelliklere sahip insanlar da dahil, canlıların insan tarafından üretilmesinin olanaklarından söz edildiği gezegenimizde, Kürtler kimlik savaşı veriyor. Kürt insanı dilini özgürce konuşmak istiyor. Kendi topraklarında egemen bir konuma ulaşmanın koşullarını yaratma kavgasını yürütüyor. İnsanlığın sahip olduğu olanakların düzeyi ile bizim sahip olmaya çabaladığımız olguların düzeyi arasında korkunç bir uçurum var. Bu uçurum, Kürtlerin ayıbı değildir, kuşkusuz. Bunun bir insanlık ayıbı olduğunu düşünüyorum. Kürtlerin çağı yakalamaya yönelik çabalarını da, bir insanlık onuru olarak düşünüyorum. Bu uçuruma karşın çağı yakalamak, insanlığın sahip olduğu olanaklardan yararlanarak halkımızın yaşam düzeyini yükseltmek ve ülkemizde insan onuruna yaraşır bir biçimde yaşamak konusunda, sürece ilişkin ödevlerin yerine getirilmesine yönelik çabaların niteliği belirleyici olacaktır.

1992 yılını geride bırakmaya hazırlanarak, 20. yüzyılın sonuna adım adım yaklaştığımız koşullarda, bizi bağlı kılan zincirleri kırmayı sağlayabilecek düzeyde örgütlenip eyleme geçemediğimiz gerçeği olduğu gibi duruyor. Ulusumuz bir yandan çok sıkıntılı, öte yandan gelecek umudunu içinde barındıran bir dönemi iç içe yaşıyor. Ülkemiz çeşitli parçalarında yıkıntılara sahne olmuş bir görüntü sergiliyor. Ama bu yıkıntıların arasından aydınlık bir geleceğe doğru yol alabilecek umutların filizlendiğine de tanık olmaktayız. 1993 yılının umut yılı olması dileğiyle...

Hukuki İyileştirme mi? Baskı Rejimini Yasallaştırma mı?

• Av. Mustafa ÖZER

Kamuoyunda CMUK (Ceza Muhakemeleri Usulü Kanunu) olarak bilinen yasa, 1 Aralık 1992 de Resmi gazete'de yayınlanarak yürürlüğe girdi. İstanbul Baro Başkanı'nın "hukukta devrim", Adalet Bakanı'nın "devrim", bazı Kürt aydınlarının ise "hukuk skandalı" olarak yorumladıkları CMUK, bir bakıma "Olağanüstü Bölge" diye sınırları ayrılan Kürdistan için ayrı bir hukuk sisteminin uygulandığının-uygulanacağının en belirgin kanıtlarından birisidir. Bu konu ile ilgili olarak düşüncelerine baş vurduğumuz bazı Türk ve Kürt hukukçularının yazılarını yayınlıyoruz.

Medya Güneşi

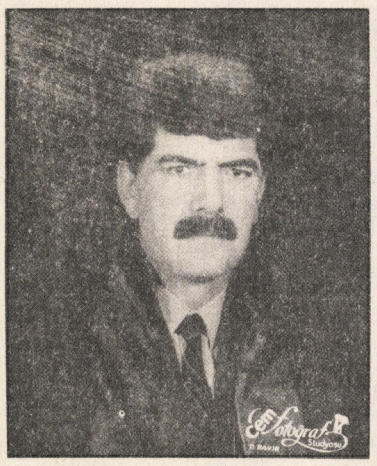

Av. Mustafa Özer

Hukuk, toplumların yöneltilmesinde temel kuralları oluşturur. Bu kurallar zaman tünelinden geçtikçe yıpranır. Zaman gelir ya işlevini tamamen yitirir veya çağın (zamanın) şartlarına adapte etme zorunluluğu doğar.

Hukuk ve demokrasi geleneği olan ülkelerde değişim, hem toplum tarafından talep edilir, hem de çok çabuk toplum yaşamına girer. Demokrasi geleneği bulunmayan veya birikimi olmayan ülkelerde değişim ve gelişme aksak topal yürütülür.

Çağımızda hukuk, artık içhukuk olmaktan çıkmış uluslararası boyuta ulaşmıştır. İçhukuktaki yasal düzenlemeler uluslararası hukuk normları ile bütünsellik sağlamak zorundadır, aksi taktirde ne kadar modern ve çağdaş hukuki düzenleme olursa olsun uluslararası platformlarda itibar edilmesi son derece olanaksızdır.

Türkiye, demokrasi geleneği ve birikimi olmayan, Türkiye Cumhuriyeti'nin tarih sahnesine çıkışından günümüze dek siyasal yönetim biçimi inkar ve militarist bir yapı arzetmektedir. Temel yaklaşım bu olduğunda, mevcut yasalardaki değişimlerde de nesnel olgulardan çok militarist düşüncenin mutlak hakimiyeti görülmektedir.

Türk toplumunda hukuki düzenlemeler hep tepeden tabana verilmekte, toplumda özellikle siyasal dalgalanmalar olduğunda verilenler geri alınmakta, baskıcı ve militarist düzenlemeler toplum yaşamına zorla sokulmaktadır.

1961 Anayasası temel hak ve hürriyetler bazında Türkiye Cumhuriyeti'nin en demokratik ve hukuk belgesi olarak kabul edilir. Anayasa, demokratik gelişmeler karşısında önce 12 Mart 1970 yılında temel hak ve özgürlükler içeriğinden boşaltıldı, bu da yetmedi 12 Eylül 1980'de tamamen rafa kaldırıldı.

Onun yerine 12 Eylül faşizmi, ne kadar militarist ve kısıtlayıcı hükümler varsa temel yasa olarak Türk toplumunun yaşamına soktu. Bunun adına da 1982 Anayasası denildi.

Ceza Muhakemeleri Usulü Kanunu, Almanya Ceza Muhakemesi Usulü Kanunu'ndan iktisap edilmiş bir kanundur. Önemlisi Hitler Almanyası'ndan alınmış olmasıdır.

Temel hak ve hürriyetlerin giderek önem kazandığı günümüzde, faşist toplum düzeninden kalma yasal düzenlemelerin gerek topluma ve gerekse uluslararası hukuki düzenlemelere adapte edilmesi zorunludur.

Oluşan DYP-SHP koalisyonu bu düşünce ile yargıda reform yapmayı kamuoyuna vaadettiler.

Getirilen değişiklikler gerçekten iyileştirici ve reform niteliğinde değişiklikler midir?

Yapılan değişikliklerle öncelikle Anayasa'nın eşitlik ilkesi tamamen ortadan kaldırılmıştır.

Yasanın 30. maddesi ile Devlet Güvenlik Mahkemeleri kapsamındaki suçlarda gözaltı süresi (olağan sürenin) iki katına, olağanüstü halin uygulandığı bölgelerde ise dört katına çıkarılmıştır. Öyleki gözaltı sürelerinin uzatılması, olağan bölgelerde hakim-savcı kararına gerek görülürken, olağanüstü bölgede sürenin uzatılmasına hakim veya savcının kararına da gerek görülmemekte.

Anayasa Mahkemesi'nin de tasvip ettiği hükümlülerin infazın indiriminden yararlanmalarına yönelik TCK'nın 146/1 maddesini kapsama almasına karşın TCK'nın 125. maddesini kapsam dışı bıraktı. Aynı şekilde TCK'nun 141, 142 ve 163 maddeleri ortadan kaldırılırken, düşünce suçunun suç sayılmaktan çıkarıldığını iddia eden zihniyet, aynı gece çıkardığı "Terörle Mücadele Yasası" ile düşünce suçunu hem hürriyeti bağlayıcı, hem de ağır ekonomik cezalarla anılan yasalara taş çıkartacak boyutlara getirdi.

Yapılan değişikliklerin olağanüstü halin uygulandığı bölgede hiç uygulanamıyacağı yasanın 31. maddesinde açıkça belirtilmiştir. Türkiye'nin en sıkıntılı, olayların en yoğun olduğu ve temel insan haklarının en fazla ihlal edildiği bölgedeki insanların nisbi olumlu değişikliklerden yararlanmamaları, tek kelime ile Kürt insanını, Kürt toplumunu mevcut uygulamadaki insanlık dışı baskı, işkence ve soykırım uygulamaları ile başbaşa bırakmaktadır.

Değişiklikler, Kürt halkını daha fazla işkence, daha uzun gözaltı ve onlarca yılı ağır hapis cezası ile karşıkarşıya bırakırken, işkence sonucu alınan beyanlara itibar etme olanağını da sağlamıştır.

Değişiklikler, Türk ve Kürt halkı arasında düşmanlığı körükleyerek birlikte yaşayan halka ayrı muamele yapma koşullarının yaratılmasına olanak sağlamaktadır. Tabir yerinde ise, değişiklikler için **"Dağ fare doğurmadı, dağ Kürt halkının sırtına vuruldu, yok olmasına hukuki kılıf uydurulmuştur"** denilebilir.

Sonuç olarak 1980 yıllarına kadar Türkiye'nin siyasal gündemini Türk devrimci hareketi belirliyordu, Kürt ulusal hareketi onun gölgesinde kalıyor ve rüştünü tamamlıyamıyordu.

Günümüzde roller artık değişmiş, Türkiye'nin siyasal ve politik gündemini Kürt ulusal hareketi belirliyor, Türk devrimci hareketi kendini ona göre şekillendirmek zorunda kalmaktadır. Kürtlerin demokratik istemleri yasal düzenlemelere bağlanmadan Türkiye'nin çağdaş hukuki bir yapıya kavuşması mümkün değildir.

Son CMUK değişikliği ile Kürt halkının nesnel ve demokratik istemleri yönünde iyileştirme yerine, daha fazla işkence, daha fazla baskı ve zulüm, daha fazla yok etme politikasına hukuki kılıf aramanın ötesinde hiçbir anlam taşımayacaktır.

CMUK Devletin Yeni Bir Aldatmacasıdır

• Av. Eren KESKİN

Toplumda çok sözü edilen ve koalisyon hükümetinin en önemli vaadleri arasında sayılan CMUK (Ceza Muhakemeleri Usulü Kanunu) 1 Aralık 1992'de Resmi Gazete'de yayınlanarak yürürlüğe girdi.

"Devletten çok devletçiler", yasayı ilk bakışta bir devrim olarak nitelediler, vetodan sonra ise devrim, reforma dönüştü.



Av. Eren Keskin

Basında en çok yer verilen görüşler, bu sahte aydın hukukçuların görüşleri oldu. Yasanın altında yatan gerçeği görmelerine rağmen söylemediler.

Oysa CMUK yeni bir Dersim yasasıdır.

Bu yasa ile "Kürdistan" açıkça, devlet tarafından ayrı bir bölge olarak adlandırılmış ve ayrı hukuk kurumsallaştırılmıştır.

CMUK neler getiriyor?

Adli suçtan hakkında iddia bulunanlar, 24 saat içinde en yakın mahkemeye çıkarılıcaklardır. Üç veya daha fazla kişinin bir suça iştiraki suretiyle toplu olarak işlenen suçlarda ise, gözaltı süresi, cumhuriyet savcısı tarafından 4 güne kadar uzatılabilecektir. Ayrıca adli suçlarda sanığa hazırlık soruşturmasında avukat bulundurma hakkı getirilmiş yasayla.

Kanunun 30. maddesi ise, "Devlet Güvenlik Mahkemeleri'nin görev alanına giren suçlarda yakalanan veya tutuklanan şahıs, tutuklama veya yakalama yerine en yakın mahkemeye gönderilmesi için gerekli süre hariç en geç 48 saat veya toplu olarak işlenen suçlarda en çok 15 gün içinde hakim önüne çıkarılır" demekle ilk ayrımı yapmaktadır.

Yeni yasanın 30. maddesi Kürtlere ve düzene muhalefeti olan devrimcilere bir ayrım getirmektedir. Pratikte ise bu 15 günlük süre çoğu kez 20 günü bulmaktadır. Kişi gözaltına alındığı gün, 5 gün sonrası gösterilerek DGM savcılığına "gözetim süresi" için başvurulmakta ve 15 günlük süre, bu başvuru süresinden başlatılmaktadır. DGM savcıları konu kendilerine iletildiğinde, bir şey yapamayacaklarını söylemektedirler.

Yine aynı yasanın 29. maddesi, açıkça "Olağanüstü hal ilan edilen bölgelerde, olağanüstü halin ilanına neden olan olaylara ilişkin suçların" bu yasa kapsamına girmediğini açıklamıştır.

İşte 2. ayrım da buradadır.

Bu yasa, gerek Türkiye gerek Kürdistan bölümünde Kürt olmayı, hakları için mücadele etmeyi ayrımın temeli olarak belirlemiştir.

Türkiye'de bu yasaya göre 15 gün olan gözetim süresi, Kürdistan'dan 30 gündür.

Yasayı kısaca anlattıktan sonra kişisel olarak adli suçlarda dahi yasanın getirdiği bazı hukuki sonuçların uygulanmayacağı inancında olduğumu belirtmeliyim. Çünkü Türkiye'de işkence bir devlet politikasıdır. Ve işkence büyük bir çoğunlukla Kürtlere ve siyasilere yönelik olmakla birlikte, adli suçtan gözaltına alınan birçok insan da işkence ile katledilmiştir. Bu durum, yani işkence içe sindirilmiştir, işkenceciler her zaman korunmuştur. İşte en son ve acı bir örnek... Hem de CMUK'un kabülünden bir kaç gün sonra, İstanbul Laleli'de bir seyyar satıcı, Mehmet Aras, polis memuru Recep Vural tarafından, başından vurularak öldürülmüştür. Ve Recep Vural, mahkemede "Kaza ile ölüme neden olduğu" gerekçesi ile serbest bırakılmıştır. Ve Mehmet Aras'a CMUK'un uygulanmasına dahi fırsat verilmemiştir.

CMUK'a reform diyenler, Kürdistan'da böylesine bir katliam yaşanırken ve orada "başka yasalar" uygulanırken, hukukçu değil, insan olarak nasıl rahat edebiliyorlar, anlamak mümkün değil.

Ancak şunu söylemek mümkün:

CMUK ırkçı, şoven bir yasadır. Bu yasaya reform diyenlerde, devletin bu ırkçı ve şoven yapısına her zaman prim verenlerdir. O'nu besleyenlerdir.

www.arsiv.org

Demokratikleşme mi, Irkçı Hukuk Yönünde İlerleme mi?

• İst. İHD Şube Başkanı **Av. Ercan KANAR**

Kısa bir süre önce, aylardır hatta yıllardır tartışılan, büyük umutlar beslenen, adil yargılanma açısından hayaller kurulan yasa tasarısı meclisten geçti ve Özal onayladı. Özal veto etmeden önce o haliyle İstanbul Baro başkanının 'hukukta devrim' dediği, şimdiki haline de Adalet bakanının 'devrim' dediği, bazı kesimlerin de 'ciddi reform' olarak değerlendirdiği yasa metni tabir caizse dağın fare doğurması gibidir. Hatta daha da kötüsü eşitlik ilkesinin ırkçı bir anlayışla birkez daha demokratikleşme adına ciddi ve kesin ihlalidir.

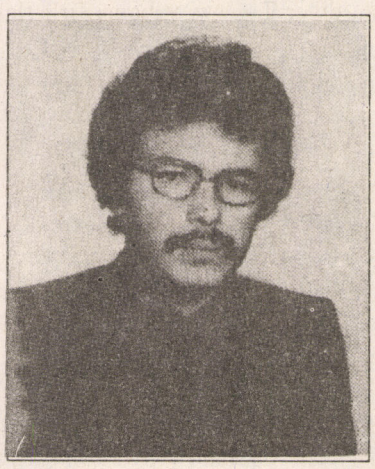

Av. Ercan Kanar

Hukukla uzaktan yakından ilgisi bulunan herkesin bildiği gibi Ceza Yasası suçluluğu kesinleşmiş olanların hukukudur. Ceza Yargılama Usul Yasası ise masumların, suçluluğu sabit olana kadar masum kabul edilenlerin hukukudur. Çoğu kez bir hukuk sisteminin insan haklarına uygun olup olmadığı, demokratik olup olmadığı diğer bölümlerin yanısıra en başta yargılama hukukunun demokratik olup olmaması ile ölçülür. Çünkü adil yargılanma hakkı ile savunma hakkı Ceza Yargılama Usul Hukuku ile doğrudan alakalıdır. Eğer bu hakları, bu yasa tüm insanlara dil, renk, cins, din, ırk, ulus, düşünce ayrımı yapmadan veriyorsa o halde bu yasa demokratiktir.

Aksi halde ortada masumların teminatı olan yasa değil, zorbaların teminatı olan yasa vardır demektir.

Bu genel girişten somut duruma bakalım. Bu yasa gözaltı konusunda, tutuklama konusunda, sorgulama konusunda, savunmanın başlangıçta başlaması konusunda neler getirmiştir?

a- Bu yasa ile 1980 öncesine dahi ulaşılmamıştır. 1980 öncesinde yürürlükte olan CMUK ek hükümleri gereği polisin sorgulama yapma yetkisi bulunmamaktaydı. Pratikte bu ek hükümler uygulanmamasına rağmen en azından teorik olarak polisin sorgulama yapma yetkisi yoktu. Son değişiklik açık seçik polise sorgulama yapma yetkisi vermektedir. Polisin sorgulama yapması yasallaşmaktadır.

b- Son yasa değişikliği ile düşünce, inanç, ulus ayrımcılığı temelinde şekillenen yargılamada üç ayrı usül hükmü getirilmiştir.

Adli suçlarda 24 saat ile 4 günlük gözlatı süreleri, DGM kapsamındaki suçlarda 48 saat ve 15 gün olarak saptanmış. Olağanüstü Hal kapsamındaki suçlar için ise 30 güne ulaşan iki katı gözaltı süreleri getirilmiştir. Aslında adli suçlar açısından da ciddi bir reform söz konusu değildir. Bu suçlarda da gözlatı süresi savcının talebi ve hakimin kararı ile 8 güne kadar uzatılabilecektir.

c- Hazırlık aşamasında ve son soruşturma aşamasında tutuklama konusunda ilk kez sınırlar getirilmesi, ilk bakışta bir adım gibi görülse de ilgili yasa hükmü irdelendiğinde bu açıdan da ortada ciddi bir adımın olmadığı görülecektir. Hazırlık aşamasında 6 aydan fazla tutukluluk olmayacağı hükmü getirilmiş ama bu hükmün DGM ve Olağanüstü Hal için söz konusu olmayacağı hüküm altına alınmıştır.

Yani DGM ve Olağanüstü Hal sanıkları dava 1 sene açılmasa da tutuklu kalabileceklerdir. Getirilen hüküm adli suçlar için de pratik bir değeri bulunmamaktadır. Uygulamada her halükarda adli vakalarda 6 aydan önce dava açılmaktadır.

Son soruşturmada azami sınırı 7 seneyi geçmeyen suçlar için 2 senelik tutuklama sınırı getirilmiş, ne varki bu hükmün DGM ve Olağanüstü Hal için geçersizliği de hüküm altına alınmıştır. Adli vakalarda ceza süresi 7 seneyi aşan suçlarda tutukluluk 2 seneyi geçebilecektir.

d- Sanığın hazırlık aşamasında gözaltına sorguda avukatını bulundurma hakkı hüküm altına alınmış, susma hakkının görevlilerce belirtilmesi, yakınlarına durumun iletilmesi, lehine delil talep hakkı hüküm altına alınmış ancak tüm bu hükümlerin DGM ve Olağanüstü Hal kapsamı için geçersiz olduğu da ayrıca hüküm altına alınmıştır. Yani bu düzenleme ile DGM ve Olağanüstü Hal kapsamındaki suçlar açısından daha da olumsuza doğru adım atılmıştır. Daha önceki yasanın ve Adalet Bakanlığı genelgesinin gerisine düşülmüştür. Çok nadiren ve zorlukla da olsa, Adalet Bakanlığı genelgesine dayanarak DGM ve Olağanüstü Hal'de müvekkilleriyle kısıtlı da olsa görüşen müdafiler artık bu değişiklikten sonra vekalet olsa da görüşemeyeceklerdir. Yani savunmanın sorgu ile başlaması Kürtler ve siyasi muhalifler için bu yasa ile yasaklanmıştır. İşkence bu kesimler için kurumlaşmış yöntem olarak devam edecektir.

Yine bu yasa ile savcılık ve tutuklama duruşmasında adli suçluya tanınan avukat bulundurma hakkı, adli davalarda hazırlık aşamasında da müdafiye tanınan dosya inceleme hakkı DGM ve Olağanüstü Hal kapsamındaki suçlar için kesinlikle söz konusu olamayacaktır.

e- Bu yasaya göre gözaltına alınanların hangi kapsama girdiğinin, ne kadar gözaltına kalacağını, nerede yargılanacağını esas ve pratik olarak güvenlik güçleri belirleyecektir. Yani bir anlamda yargı ve usul türünü esas olarak güvenlik güçlerinin keyfiyeti belirleyecektir.

f- Bu yasa herkesin beklediği DGM'nin görev alanının daraltılması noktasında da ciddi hiçbir değişiklik getirmemiştir. Türkiye'de düşünce hala suçtur, üstelik terör suçudur. Bu yasa ile de terör kabul edilen düşünce suçları, basın suçları DGM'de yargılanmaya devam edilecektir.

Örneğin birer düşünce suçu olan TCK 132/2. maddesi ve Terörle Mücadele Yasası'nın 8. maddesinden dolayı yargılama yine DGM'lerde yapılacaktır.

DGM bu yasa ile de esas mahkeme kabul edilmiş, doğal yargı organlarının tali, olağanüstü yargı kurumlarının esas olduğu hukuk anlayışı bu yasa ile de tüm katılığıyla korunmuştur.

Bu yasa anayasanın eşitlik ilkesine aykırı olduğu gibi, Uluslararası Kişisel ve Siyasal Haklar Sözleşmesi'ne, evrensel bildirgelere temel hak ve özgürlüklere aykırı, ırkçı bir yasadır. Bu yasa ile de devlet terörü kendi hukukuna yeni bir katkı sağlamıştır.

Adli suçlar açısından da getirilen ciddi bir değişiklik söz konusu değildir.

Bugün dünyada 24 ve 48 saati aşkın gözaltı süreleri çağdışı kabul edilmekte, işkenceye cevaz veren süreler olarak değerlendirilmektedir. Bugün insan hakları hukuku açısından savunulması gereken gözaltı diye bir kurumun olmaması, 24 saat içinde kuşkulanılanların savcı ve yargıç önüne çıkartılması, polisin sorgulama yapma yetkisinin bulunmamasıdır.

Bu yasa ile devlet birkez daha köktenci siyasi muhalifleri, köktenci inanç sahiplerini, Kürtleri devlet terörü hukukuna göre yargılamaya devam edeceğini ilan etmiştir.

İnsan hakları savunucuları bu yasanın bir reform diye kitlelere yansıtılması aldatmacasına göz yummamalı, TMY ile, kararnamelerle birlikte bu yasanın da hukuk sisteminden arınması için elinden gelen çabayı göstermelidir.

Basın Açıklaması

12 Eylül Rejiminin getirdiği hukuk dışı uygulamalar ve insan hakları ihlallerinin önüne geçilmesi konusunda toplumumuz büyük beklentiler içine girmiş; toplumsal muhalefetin demokrasi ve özgürlük beklentileri yüklenmiş; siyasi partilerin seçim propagandalarındaki "demokrasi ve özgürlük" vaatleri toplumun geniş kesimlerinde umut yaratmıştır.

Genel seçimler sonrasında kurulan Koalisyon Hükümeti tarafından, "demokratikleşme paketi" adıyla protokol hazırlanmıştır. Bu protokolun gereği olarak, 3842 sayılı "Ceza Muhakemeleri Usulü Kanunu ile Devlet Güvenlik Mahkemelerinin Kuruluş ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanunun Bazı Maddelerinde Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun" 01.12.1992 tarihli Resmi Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe girmiştir.

Yasa, genel olarak tutuklama koşullarının somutlaştırılması ve tutuklamadaki keyfiliğin kısmen önlenmesi, soruşturma sırasında zanlının avukatla görüşmesi, soruşturma evrakının avukat tarafından incelenmesi, gözaltı süresinin kısaltılması, bu sürenin uzatılmasının hâkim kararına bağlanması, yasak sorgu yöntemlerinin sayılarak kanun metnine alınması, sorgu tarzının belirlenmesi, sanığın susma hakkının hatırlatılması ve tutukluluğun devamına itiraz hakkı tanınması gibi yönleriyle olumludur.

Ancak, yasanın olumsuz yönleri beklenen umutları boşa çıkartmıştır.

"DGM'lerin kapsamı daraltılacak" denilmişse de, 29.maddedeki "Olağanüstü hal ilanına neden olan olaylar" şeklindeki belirsiz nitelendirme karşısında, uygulamada değişen birşey yoktur. Sadece, teşekkül halinde gümrük kaçakçılığı ile hayali ihracat sanıkları himaye edilerek, olağan yargı kapsamına alınmışlardır.

Aynı yasanın 30.maddesi DGM'lik suçlarda gözaltı süresi (olağan sürenin) 2 katına, olağanüstü halin uygulandığı bölgelerde ise (olağan sürenin) 4 katına çıkartılmıştır. Böylelikle, DGM'lik suçlar ve Olağanüstü Hal Bölgesindeki suçlar yönünden ikilik yaratıldığı gibi, süre uzatımında hakim-savcı kararına da gerek görülmemiş, katmerli bir haksızlığa yol açılmıştır.

3842 sayılı Yasa 31 temel maddeden ibaret olup, 12 madde halinde sayılan olumlu değişikliklerden hiçbirinin "DGM kapsamına giren suçlarda uygulanamayacağı" kuralı getirilmiştir. Böylelikle, yasanın kilit maddesi olarak düzenlenen 31. madde ile, olağanüstü bir yargı düzeni yaratılmış; aynı ülkede iki ayrı hukuki rejim sistemleştirilmiştir.

12 madde halinde düzenlenen çağdaş ve olumlu hükümlerin tamamı, aynı yasanın 31.maddesi ileri geri alınmıştır. Meşrutiyet Döneminde Osmanlı Padişahı, "Bana bir tek Meclisi fesih maddesini verin; dilediğiniz anayasayı yapın!" demişti. Abdülhamit'in 1876 Anayasası'ndaki bu güdümlü tavrı, yasanın 31. maddesi düzenlenirken de aynen izlemiş; bir tek 31. madde ile "Demokratikleşme Paketi" ölü doğmuştur.

Yasanın gerekçesi ve düzenleme amacı, insan hakları ihlallerini ortadan kaldırmayı ve batı demokrasileri ile bütünleşmeyi hedeflediği halde, özellikle 31. madde ile bu hedeften uzaklaşılmıştır. Çünkü insan hakları ihlalleri en çok DGM kapsamındaki suç zanlıları üzerinde gözlenmekteydi. İşkence ve yasak sorgu yöntemleri en çok Olağanüstühal Bölgesi'nde görülmekteydi. Sonuçta, değişen birşey yine olmayacaktır.

Hatta, belirtilen düzenleme karşısında, bu yasa ile geriye gidilmiştir. Çünkü DGM kapsamı ve Olağanüstühal Bölgesi'ndeki insan hakları ihlalleri ile yasak sorgu yöntemlerine yasal zırh giydirilmiş; bu alandaki zanlı haklarının ihlal edilebilmesi olanağı sisteme bağlanmış; her zaman yakınma nedeni olan işkence yasal himayeye kavuşturulmuş; bölgesel farklılıklar yaratan ırkçı-şoven bir metin ortaya konmuştur.

Bu yasa öncesinde Başbakanlık Genelgesi uyarınca müdafiin zanlı bir hazırlık aşamasında zaten görüşme olanağı vardı. DGM'lik suçlarda dahi, genelge ile tanınan bu görüşme olanağı, anılan yasa ile ortadan kaldırılmış; geriye gidiş sağlanmıştır.

Keza, Ceza yargılama hukukunun evrensel ilkelerini hiçe sayan kanun koyucu suç vasfının tayini ile görev ve yetki sorununda zabıtanın insaf, yordam ve takdirine terk edilmiştir. Sıradan bir hakaret, mukavemet veya ızrar eyleminin dahi "DGM kapsamında" olduğundan bahisle, sanık hak ve güvencelerinin uygulanamaması; hangi yargı organının görev ve yetkili olduğunun başta belirlenmesi olanağı yaratılmıştır. Önceden savcı ve hakime ait olan bu yargısal işlevlerin, bazı fiillerde zabıtaya devredilmiş olması, zabıtanın ödülü alınamayacak keyfiliklerine yol açacaktır. Ve bunun mağduru, sadece solcu veya Kürt değil, herkes olacaktır. Bu ise, toplum düzeninde sarsıntı yaratacaktır.

Koalisyon Hükümetinin kuruluş ve varlık nedeni olan "Demokratikleşme Paketi"nin temel sayılan bu değişiklik metni "demokrasi ve özgürlük" beklentilerini karşılamaktan yoksun; toplumumuzun ulaştığı uygarlık düzeyi ile uyumsuz; hukukun temeli sayılan evrensel ilkelere ters düştüğü gibi, "Hukuk Devleti", "Kanun Önünde Eşitlik" ve "Kanunların Genelliği" ilkelerine de açıkça aykırıdır. Bu haliyle, ırkçı ve şoven yaklaşımları esas olan yasa metni, Kürt sorununun çözümünde demokratik adım atılmayacağının da göstergesi olmuştur. Kanun önünde ikilik yaratan bu yasa, Kürt sorununu adeta çözümsüzlüğe itmekte; hukukun dışındaki çözümleri tercih etmektedir.

Olağanüstü Hal Kanunu, Bölge Valiliği ihdası ve Terörle Mücadele Kanunu gibi metinlerle yaratılan ayrılık anlayışı, aynı ülkede iki ayrı hukuki rejimi sistemleştiren bu yasa ile güçlendirilmiştir. Ayrılık anlayışı güçlendirilerek, "Üniter Yapı" yasa koyucu eliyle dinamitlenmiştir.

Klasik devlet yönetim anlayışları ile bağdaşmayan bu yasa, sadece Kürt halkını değil, toplumun tüm kesimlerini etkilemekte, mağdur etmektedir. Yazan, çizen, konuşan, yürüyen, onurunu çiğnetmeyen ve hakkını arayan herkesi mağdur eden bu eşitsiz yasanın özellikle 30 ve 31. maddeleri değiştirilmedikçe insan hakları ihlalleri dizginlenemeyeceği gibi kişilerin yanısıra dernekler, sendikalar, üniversiteler, barolar, siyasi partiler, bu yasanın mağduru olacaklardır.

Çözüm yine hukukun içindedir:

Siyasi parti grupları veya yeter sayıda parlamenter bu yasanın özellikle 30 ve 31. maddelerinin iptali isteği ile Anayasa Mahkemesi'ne başvurabilecekleri ve bu yolla iptalin sağlanması mümkün olduğu gibi en geniş katılım sağlanarak demokratik hak ve özgrlükler konusunda duyarlı bir kamuoyu yaratılması, toplumumuzun ulaştığı uygarlık düzeyine yaraşan, insana değer veren, hukuk ve eşitlik ilkelerini önemseyen bir yaklaşımla bu iki maddenin yasa metninden çıkartılması (parlamento zemininde) mümkündür.

Bu olanak bugün kullanılmazsa, konuşulabilecek "yarın" kalmaz!..

Çünkü terörün en tehlikelisi, bu yasa ile yaratılan "ayrımcı hukuk terörü"dür..

Terörü önleme bahanesiyle "hukuk terörü" yaratılmasına, hiçbir sorumlu devlet ve hukuk adamının evet diyebileceğini sanmıyoruz. Bu bakımdan, tarihsel bir sorumluluk anlayışı ile, görüşlerimizi kamuoyunun bilgi ve takdirlerine sunuyoruz.

Diyarbakır Bölge Barosu
Yönetim Kurulu

Ev Şerê Organên Çapamanî û Weşanî Ye

• Reşît BURHAN / Serbest SILÎVÎ

Di roja 14'ê Çiriya Pêşîn a 1992'yan de di radyoya BBC beşê Tirkî de nûçeyek hat weşandin. Li gor nûçeyê; Mesûd Barzanî-serokê Partiya Demokrat a Kurdistana Iraqê (PDK-I) di televizyona Kurdistanê ya herêmî de gotiye; "Bijî Tirkiye, bimre PKK." Gava BBC'yê ev nûçe xwend me nikarîbû ji guhên xwe bawer bikira. Me got, gelo me rast bihîst? Mesûd Barzanî wek polîtîkvanekî Kurd, zane û ciddî di vê dema ku Kurdên her çar beşan di qonaxek hessas re derbas dibin çawa dikare bêje "Bijî Tirkiye..."? Ji ber vê sedemê me xwest em dîsa li BBC guhdar bikin, lê belê BBC di xwendina xweyî beşê rojên dawiyê de, dîsa ev nûçe xwend, belê me ne çewt bihîstibû. Kaniya informasyonê ya ku BBC jê sitendibû rojnamevanekî Tirkiyê bû, ku li Kurdistana Başûr bû (Ev rojnamevan Kurd e, an Tirk e em nizanin).

Piştî cara duwem me li BBC guhdarî kir, li ser vê nûçeyê me telefonî pir heval û nasan kir. Baweriya me ew bû ku di vê nûçeyê de lîstikek heye. Me telefonî nasên xweyî hevalbendên PDK-I kir û me ji wan xwest ku ew rastiya nûçeyê derxînin holê. Roja dinê di nava nûçeyên radyoya Swêd a beşê Tirkî "Merhaba" yê de jî ev nûçe weha dubare bû: "Mesûd Barzanî serokê PDK-I di televizyona Kurdî de gotiye: Bijî Tirkiye, Bimre Seddam". Dîsa li ser navê eynî rojnamevanî nûçe hat weşandin. Gava radyoya "Merhaba" nûçe weha xwend, baweriya meyî ku listikek di nav vê meselê de heye xwurttir bû. Me ji xwe pirsî çawa dibe nûçeyek ji yek kaniyê, di îstasyonên cuda cuda, du tiştên cuda cuda dibên? BBC dibêje Mesûd Barzanî gotiye "Bijî Tirkiye, bimre PKK" radyoya "Merhaba" dibêje Mesûd Barzanî gotiye "Bijî Tirkiye, bimre Seddam", "Bijî Tirkiye" her maye!..

Pirsek tê holê, gelo ev ne şerekî ji şerê organên çapemenî û weşanî (medîa) ye? Gorî em hemû dizanin, di dema me yî nûjen de, medîayên cîhanê û ên herêmî-dewletî ji bo pir armancan; li hemberî dijmin, muxalefet û dilnexwazên xwe şerên dijwar dikin. Demên berê, ordiyan jorê şeran dimeşandin, lê ana di şerên quwetên hemberî xwe de medîa rolekî girîng dilîzin. Medîa bi metodên weşan û belavkirina înformasyonê kaosekê û teşwîşeke di civatê de peyde dikin, hukûmetan diguherînin, darbe (înqilab) û kontr-darbeyan çêdikin, berxwedan û kontr- berxwedanan tînin holê, bîr û baweriyên kesan û gelan dugûjîherînin, dewletan xera dikin û hwd. Ne pêwîst e em pir dûr herin û em pir lêkolînan bikin ji bo em lîstikên medîa ya bibînin. Ku em li medîa Tirkan binêrin û guhdar bikin, emê têbighêjin, muessesên Tirkiyê ên dizî û resmî di nava xebatê de ne ku bi armanc navbera Kurdan, hêzên Kurdan û beşên Kurdistanê xera bikin û di navbera me de dijminatiyek xerab, dijwar û çetîn derxînin gelek lîstikan digerînin. Ev beşên medîayê înformasyonên ne rast, derew û hessas diweşînin û belav dikin. Li aliyê din Tirkan li Kurdan dikin dijmin, dixwazin bidin xuyakirin ku tucarî Kurd nabin yek û nikarin bibin yek, ji bo vê yekê gelaciyek û fesadiyek mezin dikin. Lê mixabin ne hew medîa Tirkiyê ya ideolojiya resmî diparêzin, vî karî li hemberî Kurdan û hêzên Kurdistanê dikin, gelek kes û hêzên Tirkan ên "demokrat" û "parêzvanên mafên mirovî" jî zimanên xwe kêm nakin, jî vî kar û barî dikin. Hinek hêz û kesên Kurd jî ji wan armancên wan ên qirêj û tarî re xizmetê dikin.

Dema em li ser van tiştan dipeyivîn, radyoya "Merhaba" nûçeyek nû weşand, gorî vê nûçeyê nûnerê PDK-I yê Anqerê li rojnamevan û weşanên Tirkiyê belavokek belav kiriye û di vê belavokê de dibejê ku: "Mesûd Barzanî negotiye 'Bijî Tirkiye' û ji bo bêje bijî Tirkiye tu sedem tuneye..." Nûnerê PDK-I yê Anqerê ew nûçeya BBC, Merhaba û di hin rojnamên Tirkiyê de hat weşandin bi zimanên polîtîk û vekirî tekzîp dikir. Lê piştî tekzîba PDK-I jî hin kovar û rojnaman li ser vê nûçeya nerast (ku rast be wezîfa xwediyê îddiayê ye ku rastiyê derxe meydanê) gelek şirove tên kirin û heta bû babeta karîkaturan di hinek kovaran de. Radyoya "Merhaba" da xuyakirin ku wan kaniya ku înformasyona nûçeyê jê stendine rojnamên "Hurriyet" û "Milliyet" bûn. Û nîv uzra xwe xwestin.

Tê xuyakirin ku di demek hessas de rojnamevanekî ji bo navbera beşên Kurdistana Bakur bikin neyarên beşê azad û demokrat a Kurdistana Başûr ev ku nûçeya derew belav kiriye. Bi rastî ew rojnamevanê ev nûçeya derew û bi teşwîş belav kir kî ye, têkilîya wî bi kê re heye, çawa ye? Divê bersîva pirsên weha bên ber ronahiyê.

Lê mixabin ev nûçe di rojnameya MEDYA GUNEŞI de jî derket (h. 18 rûp. 15) ku Mesûd Barzanî gotiye: "Bijî komara Tirkiyê, bimre PKK", beyî ku qala tekzîba Mesûd Barzanî bê kirin. Weka rojnamevantiyê ev ne metodek rasta û gor mîsyona M. Guneşi çewt e. Gorî baweriya me mîsyonek Medya Guneşî ew e ku lîstikên dijmin û dilnexwazên Kurd û Kurdistanê derxînin bin şewqa rojê û dostî û biratiya Kurdan û beşên Kurdistanê xurttir bikin. Hele di vê dema ku li beşekî Kurdistanê, Kurdistanek azad û demokrat tê avakirin, vê dema ku dilê me Kurdan li Hewlerê lê dide... Lê bi dilêşî em dinivîsînin ku Medya Guneşi jî di vê babetê de hat lîstika hinek dilnexvazên Kurdistana azad û demokrat. Lê dîsa jî em bawer in wê Medya Guneşi li hemberî lîstikên weha ku dijmin û neyar dixwazin bifîzin, ji bo bigihîjin armancên xwe yên gemarî û qirêj, wê şiyar be û wê li hember lîstikên weha bisekine. Em dixwazin Medya Guneşi zanibe ev rexna ku em li wê digrin rexna hevaltî û dostaniyê ye. Em naxwazin M. Guneşi têkeve çewtiyek weha.

Daxwaza me ji hukûmeta Kurdistana Başûr ew e ku, bê ku mafên civandin, weşandin û belavkirina înformasyonê teng bikin, li hember dilnexwazan, provaktorên înformanyonan û dijminan tedbîrên ciddî û vekirî bistînin. Ji bo vê yekê divê Hukûmeta Kurdistana azad kanal û metodên înformanyon firehtir û geştir bikin, mekanîzma înformasyonê ava bikin. Şiyarbûn û zanistiya gelê Kurd wê karibe lîstikên dijmin xera bike.

Notê Medya Guneşi: Nivîsa ku hevalên R. Burhan û S. Silîvî rexne lê digirin, nîvîsa nîvîskarê me Şervan Pola ye. Em û Ş. Pola rexneyên we di cîh de dibînin. Lê gelek mixabin em û Ş. Pola ji tekzîba M. Barzanî, piştî ku rojname derket, agahdar bûn. Ev gotinên Barzanî ji BBC'yê hatibûn girtin.

Lê divê hûn jî bizanibin ku mesaja nivîsa Ş. Pola aşkere ye. Ew slogan bitenê wekî nimûne hatine dayin û di naveroka nivisê de guhartinên giring pêk naynin. Dîsa jî heya ku ji destê mê û nivîskarên me bê, emê di pirsên ewha de hessas bin.

KISA... KISA...

- TC Başbakanlık Koruma Müdürlüğü tarafından kasım ayının son haftasında bakanlıkların koruma müdürleri ve özel kalem müdürlerine gönderilen yazıda, PKK'nın olası bir suikast eylemi için bakanlıklardaki Kürt kökenli memurları kullanabileceğine dikkat çekilerek; "Bakanlıklardaki Kürt kökenli memurlara dikkat edilmesi ve hareketlerinin izlenmesi..." istendi (Cumhuriyet, 3 Aralık 1992).
- Osman Öcalan'ın Gündem'e verdiği demeçte G. Kürdistan halkı ile Kürdistani Cephe hakkında şunları söyledi: "Güneydeki halkımız çok zor durumdadır. Yaşamı örgütlemek başlı başına büyük bir sorundur. Ekmeğe muhtaçtır. Üretim tahrip olduğu için dış destek esastır. Uluslararası desteği sağlarken Türkiye'nin üs olarak seçilmiş olması halkı bir yere kadar Türkiye'ye bağımlı hale getirmiştir" (Hürriyet, 5 Aralık 1992).
- TC Başbakanı S. Demirel, Belçika'da yayınlanan Knack dergisine verdiği demeçte şunları söyledi: "Türkiye'nin G. Doğusunu belirleyen sınır yapay bir sınırdır. Bu tarafta insanlar Türkiye'de, öbür tarafta Irak'ta yaşıyorlar. Ancak bunlar aynı kökenden gelen insanlardır..." (Sabah, 5 Aralık 1992).
- The New York Times Gazetesi Somali'ye asker gönderen ABD yönetiminin politikasındaki tutarsızlığı vurgulayarak "Somali'ye yardım ediliyor, neden Bosna'ya da edilmesin? Eğer Bosna'ya yardım edilebilirse neden Kürdistan'a edilmesin?" sorusunu sordu. CNN TV ise gazetede yeralan bu soruları ABD Generali Colin Powell'a sordu. Bu soruya karşılık olarak "Bu konuda karar verecek merci BM'dir" dedi (Hürriyet, 7 Aralık 1992).
- TC Başbakanı S. Demirel, Japonya gezisinde karşısına Kürt sorunu çıkınca şu açıklamalarda bulundu: "Kürtler Türkiye'de etnik azınlık değildir. Farklı dil konuşmak, yeni bir devlet kurmayı gerektirmez. Kürt kökenliler general de başbakan da olabilirler." Demirel başka bir soru üzerine Türkiye'nin Kuzey Irak'ta Kürtlere tavır alırken, Bosna-Hersek'i desteklemesinin bir çelişki olmadığını anlattı ve şunları söyledi: "Kuzey Irak, Kuveyt işgalinden sonra bölündü... Yugoslavya'daki olay, sistemin dağılmasındandır. Türkiye ülkelerin toprak bütünlüğünün bozulmasına karşıdır" (Hürriyet, 4 Aralık 1992).
- TC İçişleri Bakanı İ. Sezgin, kısa adı CMUK olan Ceza Muhakemeleri Usulü Kanunu'nda değişiklik yapan yasa ile "sanıkların hakları" konusunda getirilen yeni düzenlemelere ilişkin olarak, 76 il valiliğine gönderdiği genelgede her gelişmenin belgelerle soruşturma dosyasına konmasını istedi. Yasanın sanıkların koruyucusu niteliğinde değil aksine polisi himaye edici özellikler taşıdığını belirten Sezgin, yasanın güvenlik güçlerinin, suçları aydınlatmada ve suçluları yakalamada, delil toplama, iz sürme ve kovalama taktiklerinde yeni yöntemler geliştirmelerine ve teknolojik değişmeleri en iyi şekilde görevlerinde kullanmalarına yardımcı olacağına inandığını belirtti (Cumhuriyet, 10 Aralık 1992).

ANAP BÖLÜNDÜ

ANAP'ın 2. Olağanüstü Büyük Kongresi 30 Kasım'da Ankara'da yapıldı. Yoğun tartışmalara sahne olan kongreyi Mesut Yılmaz'ın rakibi Mehmet Keçeciler ve arkadaşları, usulsüzlük yapıldığı ve delegeler üzerinde baskı kurulduğu gerekçesiyle terk ettiler. Aralarında Mehmet Keçeciler, Yıldırım Akbulut ve Hüsnü Doğan'ın da bulunduğu 16 milletvekili, daha sonra yaptıkları basın toplantısında ANAP'tan istifa ettiklerini açıkladılar. İstifa kararının Turgut Özal'a danışılarak verildiği ve Özal'ın ayrılan gruba "İsterseniz hemen, isterseniz seçimden önce, kuracağınız partinin başına geçerim" dediği öğrenilirken, Keçeciler ve arkadaşları da, Özal'ın doğal liderleri olduğunu, kuracakları partinin başına istediği zaman geçebileceğini açıkladılar.

Özal ve Keçeciler, basına verdikleri demeçlerde Mesut Yılmaz'ı, ANAP'ı MHP militanlarına teslim etmek ve ANAP'ı MHPlileştirmekle suçlarken, Mesut Yılmaz bu iddiaları reddederek, ayrılanları ANAP'a geri dönmeye davet etti.

Bu arada, ayrılan grubun yeni parti kurma çalışmalarını hızlandırdıkları bildirilirken, Keçeciler, "ANAP'ın artık statükocu bir yapıya büründüğünü" ifade ederek, "Özal'ın açıklamaları doğrultusunda Kürt oylarını da hedefliyor musunuz?" şeklindeki bir soruyu da "Türkiye'de ne varsa, millet olarak kim varsa tümünü kucaklayacağız" şeklinde yanıtladı.

Bir Açıklama

Medya Güneşi'nin 20. sayısında yayınlanan "K. Kürdistan Türkiye'yi sömürüyor (!)" başlıklı yazımda, TC'nin ihracat gelirlerinin % 50'sini petrol ithalatında kullandığını belirtmiştim. Oysa belirtilen dönemde TC, "döviz gelirleri"nin % 50'sini petrol ithalatında kullanmıştır.

Düzeltir, okuyuculardan özür dilerim.

Metin DEMİR

Mi Şêx Se'îd Dî (2)

• **MALMÎSANIJ**

• *(Amora vernî ra dewam)*

Herçî ma texsîr nêkerd feqet be'dîhesab zav esker hame, hukmatî zor kerd. Înî cay heme pirr esker bi. Çew Pîran di nêmendbi, şar heme remabi.

Eskeran çadirî day piro. Aşma marti (adari) bî. Vart û varan bi, serd bi, mêrdim teber a xeniqeynî. Ma şarê inî dewan pêro koyan kewtî. Çi kes keye di nêmend. Ma mal û halê xwi ca di verda.

Ma ki remaynî, ge-ge şarî vatînî **"Esker ha yeno!"**, ceniyan qatixê xwi, çîy xwino giran ver 'ard daynî, bila kerdînî. Qelbînijan çî xwi devistînî dolekan zerre.

Ez şiya Koy 'Erseki. Ma heybanê (heywanê) xwi tanî xwi reydi berdînî. Wexto ki ma Koy 'Erseki di bî, Xal Mihikê Yemoy zî ma reydi bi, Xal Mihik exter bi. Mi vîr yeno yew ray veyn da, va:

- **'Eylekînî! Diyerbekir teslim biya. Kemal Paşa** (30) **tena mendo, hîrê-çer hebî zî zeftî mendî, bêrî ma şêrî."**

Ma 'enê hamey, ma ewney ki hukmatî inî ortey girotî, çadirî day piro. Tanî çadirî Tewrîn (31) di daybî piro, tanî Keyanê Koçan (32) di daybî piro. Înî dor-marî pirr esker bîbî. Ma ay hîrê-çer aşmî teber a bî, ma inî cayan ra perîşanî bî. Hukmat hinî zirra, nêvindert, çimki zorê ma berdbi. Hinî pîze yewi nêveşnaynî. Ma ay vart û varan di, ay serd û pûk di timo koyan ra bî. Zav ray ma veyşanî bî.

Eskerî ne qazik verdaynî, ne dori verdaynî, ne nivînî verdaynî. Çî keyanê ma di nêverdabi. Hewt hebî dorê ma bî, ma helawi dekerdînî, eskerî şikitîbî. Çiyo ki zerrey keyî di bi, eskerî hewa nabi, berdbi. Dewar û bizê ma girotîbî berdîbî. Ma zî yaban ra belingazî bî. Însan ina 'elam bi. Vera vera hukmat sist bi. Be'dî yew zeman hame, va **"Efû hamewo, bêrî bindê banandê xwi."** Ma hamey keye ki çi bêrî! Eki çî keye di çino.

Eskerê Tirkan be'dî zî şar kişt. Mesela Qelbîn ra Huseyn bi, ma ti ra vatînî Huseyno Çurro, eskerî o kişt. 'Elî Hediki kişt. Dêrey ra Bekirê Îmişi (Bekirê Huseynê Îboy) pêrodayîşê Pirdî di kişiyabi.

Çindi hebî mehkumî bî, ê zî kişiyay. Mesela Ehmedê Huseyn Axay (33) pey Kufarbi (34) di yew mexera di bi; eskerî şew vist ser, serey jey dera (dira) kerd, vist tewrey estorî, ard qumandarî rî.

Delu Fikrî

Şêx Se'îdînî ki xeniqnay, herb ki qediya û tanî zeman beyntar di şi, hukmatî mêrdimê xwi erşawitî, va **"Biçarnî veynî inî gurey kamî kerdî."**

Qumandaran ra Receb Begî çadira xwi Pîran di day piro, Delu Fikrî (35) zî hame çadira xwina sipî raştey Dêrey di day piro.

Eskerî rojê şiybî Qelbîn, camêrdî Qelbînijî heme dekerdîbî camî Qelbînî; ta geyraybî, tira da-vist heb camêrdî şekî û hêşkewtey vîjnaybî. Pey qemtanê kulawanê jînî polê jînî pî ya bestîbî. De kulawê ma ay wext zav xişnî bî. Ey mi bi xwi zî zav xişni bî.

Ma Dêrey di bî, ma dî ay Qelbînijî ardî Dêrey, qumandarî het. Dewanê bînan ra zî, Dilbi (36) ra. Herêdan (37) ra tanî tebîştîbî.

Nimajî şefeqî alayiya eskerî Dêrey ra wena şî, inî camêrdê ki tebîştîbî zî xwi reydi berdî. Rojo bîn ma pey hesey (hesiyay) ki berdî dokinarê Pîranî di. Xizikî (38) heti kiştî. Tira tena çend tenî xelisiyay.

Çend Qelbînijê ki inî qiflî reydi berdîbî, inî bî: Ehmedê 'Evdî, Mehemê Misfay Remzanî, Ehmedî Zeyni, Mehmedê Mehmedî, Misfay Mihoy, Husê Werda Efî, Husê Meyrî û 'Emerê Mihikî zî inî qiflî reydi bî. 'Emerê Mihikî, binê leşanê jînî di mendbi, birîndar xelisiyabi.

Mehemê Misfay Remzanî yo ki weyra ra xelisiyabi, be'dî vatînî **"Eskeran polê ma pî ya bestî, şew dekewtî ma miyan, qesetura reydi day ma ro. Ey mi yew 'eba mi ra bî, qesetura ki day 'eba ro, qesetura 'eba qul kerdi labrê guvdey mi nêresay, mi xwi çeng kerd ewra vist 'ard."**

Mehemê Misfay Remzanî ayawa xwi merg na bî, xelisiyabi.

Qelbînijan ra Ehmedê 'Evdî, Mehemê Misfay Remzanî, Ehmedî Zeyni, Mehmedê Mehmedî û Misfay Mihoy a şewi xelisiyay. Sungî goşê Misfay Mihoy ro ginaybî, goşê jey derra kerdbi labrê nêmerdbi. Ayê ki xurtî bî, qewetlî bî, qemtê xwi qerfnaybî, vazdaybî. Ay bînî weyra kiştîbî.

Rojo bîn ma pey hesey, cenî şî weyra, meytê jînî dîy ki eskerî tahtî ser nay, çomir û herri ser daritîbî. Weyra ceniyan meytê inî mêrdiman dîbî, zor şirasnaybî (şinasnaybî).

Kiştan ra mesela inî wirdî Qelbînijî bî: Mehmedê Bawkal Şêx 'Elî (verî key Bawkal Şêx 'Elî Qelbîn di bi, be'dî key xwi ard Dêrey) û Mehemê Mehmedê Eli.

Waya Mehemê Misfay Remzanî, Eliki zî semedê biray xwi ra qifley ceniyanê Qelbînijan reydi şîbî inî kiştan şer. Şîbî ki sax ko veynî biray ja weyra wo yan weyra niyo. Eliki vatînî **"Çantey Mehemê Mehmedê Eli hima beyntarê şalan û timananê jey di mêradaye bi. Di letey nano wişk te de bi."**

Bêxeyja inîyan Mehmedê Wisoy o Basrafij zî kişiya.

Delu Fikrî mîralay yanî alay qumandarî bi. Hewawo ki ez pey hesiyaya, hukmatî o û yew alaya eskerî Bozanti (39) ra ray kerdbi ewta. Zav zulum kerdînî, însan kiştînî. Yew bînbaşî jey reydi bi. Yew 'Erebê siyay mendînî.

Hukmatî Delu Fikrî ray kerdbi, vatbi "Şo veynî ina çi da'ba ya" û emir dabi bere (bide) vatbi "Bikişi!"

'Elî Xal Huseynî zî mesila Şêx Şe'îdî di remabi hamebi keye. Dîna ki sakin bîbî gilana şibi cay xwi (alayiya xwi). Mi nêzanaynî ki şiyo. Yew estorsêparey di ez keye ra vejiyaya şiya key 'Elî Xal Huseynî, mi ceniya jey ra va:

- 'Eyşê, 'Elî Efendî keye d' o?

Va:

- Ney.

Mi va:

- La kuro wo?

Va:

- Gama bîni estora xwi wenîşt şi. Rewna ewta bi, îzinlî bi. Eyro gilana şi alayiya xwi.

Ez tepa ageyraya. Ez hameya berê Wisê Zerîfî ver ki ay kuçe di yew mufreze, da-des eskerî ha yenî.

Mevaji ki hamey Bazbindi (40) di çind tenî kiştî, dokinarê Bazbendi di Akragi (41) di new tenî kiştî. Mi ra va:

- Bê ewta.

Ez şiya, va:

- Veynda muxtarî û azan di.

Muxtar hame, eskeri va:

- Ma rî belxul, nan û ardî lazim î, şima ganî pêser kî!

Keyan ra zorî reydi hîri barî çî pêser kerd.

Ma hamey binê Tuyera Sefi (42), yew eskerî mi ra Tirkî va:

- Tawux yoxtir, tawux? (Kergi çina, kergi?)

Mi weş Tirkî nêzanaynî. Mi va:

- Yoxtir. (Çina.)

Jînî ra yew eskerî va:

- War, war. (Estî, estî.)

Mevaji ki gama ki hamey, ewra kişta dewi di key 'Elî Xal Mihikî di kergi qixaya.

Mi va:

- Nêrde war? (Kure esta?)

Va:

- Îşte şu ewde war. (Hanî ya aw keye di esta.)

Va:

- Haydî.

Ma şi, berê 'Elî Mihikî ver. Xejika 'Eli Xal Hemoy, ceniya 'Elî Mihikî weyra bî.

Mi va:

- Xejê!

Ay va:

- Ha.

Mi va:

- Înî kergi wazenî, ti vajî "çina".

Ti mevaji ki eskeran ra yew heway ma (Kirdkî) zano, va:

- Sen benim anami awradimî s...! Senîn bîr se'etin qalmîş. Seni oldiracaxam. Ben qesabem qesab! Îtoxlî ît! Xayîn, sen niye qariya diyor "Soyle tawuk yoxtir"? (43)

Ma şi Qumandarî heti. Qumandarî va:

- Dewijan hemînî bancî pêser!

Eskeran camêrdê dewi antî pêser. Zerrey dew di katezurr nêverda. Hewtay û şeş tenî arê kerdî ardî, ma pî ya bestî. Verî polê ma bestî, be'dî akerdî va "roşî". Şîy yew cema çiwanê ternan ardi, va **"Ma tifing şima ra nênanî, ma şima kuwenî, ma inî çiwan şima ro şiknenî, pey kutiş şima kişenî. Tifinganê xwi, silehê xwi berî teslîm kî."**

Mihê Huseynê Avlay muxtar bi, va:

- Sîlih çino, ma sîlihê xwi dawo.

Va:

- Şima dawokamî?

Mihî va:

- Ma dawo Receb Begî.

Raşta zî Dêreyijan çewres heb tifing dabi Receb Begî. Receb Beg zî alay qumandarî bi. Pîran di bi. Yew alayî Dêrey di bî yew alayî zî Pîran di bî.

Va:

- Ekî şima dawo nika qadix di nuşte wo. Wa şima ra yew şêro Pîran ra Receb Begî ra wesîqe bigîro bero (biyaro).

Herkes nêewtano şêro. Înî ortey pêro esker dekerde wo. Xal Mihikê Yemoy bi, hinî şikiyabî, pîr bibi labrê zav cesur bi, va:

- Ez şona.

Xal Mihik û di eskerî şîy Pîran, Receb Begî hetî, çindi se'etî ra pey ageyray. Receb Begî ra qadix girotbi ardbi.

Qadix ki ard, ma verra day.

Hima Xal Mihik Pîran ra nêageyrabi, eskerî namey mehkuman wendî, va "Înîyan berî (biyarî)". Va:

- Îsmaîl oxlî Mehem (Mehemê Îsikî).

Ma va:

- Hukmatî ay berd Xalpêt (Xarpêt) di xeniqna.

Va:

- 'Elî Efendî ('Elî Huseynê Avlay)?

Ma va:

- Şiyo eskereya xwi keno.

Va:

- Îsmelê Îsikî?

A gami, Îsmelê Îsikî key Ema Deqoy ra hame şi key Mistê Zilfî. Senê ki şi, Xal Husê Hemoy va:

- Bewnî Îsmelê Îsikî hinik o ewra!

Xal Husê Hemoy ki ina va, eskerî şî Îsmel tebîşt. Dim a namey Hesikê 'Elikî û çendna tenan wendî. • *Dewam r.15*

Diyarbekir Di Sempozyomê Belediyan

Sempezyomo ki 11'ê Çileyo Vernî yê 1992'in di Diyarbekir di bi nameye "Meseleyê hîmî yê belediyan"a virazya, terefdê serekanê belediyan ame protestokerden. 130 serekê belediyan ra tenya 5'î amey sempozyom. Ê ki amebî sempozyom nê serekê belediya bî: Serekê Belediyê Diyarbekir'î Turgut Atalay, Sereke Belediyê Mardîn'î Aydın Saraçoglu, Serekê Belediyê Nisêbîn'î Muslum Yildirim, Serekê Belediyê Kozluk'î Abdullah Kaya û Serekê Belediyê Alatosun'î (beldeyêno newe) Şeyh Ahmet Karacadag.

Wezîrê Karêzerî I. Sezgin û Wezîrê Dewleti E. Şahin jî sempozyom di hazir bî. Serekê Belediyê Kozluk'î A. Kaya û serekanê bînan qisekerdena xwi di sebebê protestokerdena serekanê belediya, tewrê I. Sezgin'î ray da. Ze ki yeno zanayiş Sezgin'î verê ney demeyê serekê belediyanê Kurdistanî sûcdar kerdibî.

Sempozyom terefdê Jewbiyayeyê Belediyanê GAP (Projeyê Anadoliya Rojhelatêvaşûr)'î ya amebi organîzekerden.

Meaşê Karkiranê Tunelanê Riha'y Nînê Dayiş

Şîrketo ki Tunelanê Riha'y virazeno, no 3 mengiyo ki meaşê karkira nêdawo. Nezdiyê 2 hezarî karkirî meaşê xwi yê menganê Îlon, Çiriya Vernî û Çiriya Peynî nêgurotê.

Şîrketo ki nameyê ci Akpinar o, herûna bordroyê meaşan, meqbûzê awansî dano. Goreyê karkira, şîrketî Nîsana 1992'in ra wina ra îadeyê vêrgiyá jî nêdawo.

Serekê Belediyê Silopî Tewqîf Bi

Serekê Belediyê Silopî Levent Tayşun û 35 merdimî Şirnex di amey tewqîfkerden. Goya nînan nameyê PKK'ya kar kerdo û komîtey viraştê.

Tayşun 10'ê Çiriya Peynî di amebi tepişten û nezdiyê mengê îşkence di mendibi.

Cenêkina Winîhal Serda Ra Merd

10'ê Çiriya Peynî di dewa Hinis'î Demirci di cenêkina winîhal ki nameyê cenêk Hubra Kirdag (35) o, serda ra merd. Sebebê ney jî operasyonêno eskeriyo. A roj eskera çoşmeyê dewi guroto û dewijî nezdiyê 12 seatî linga sero, o serdi di vindarnayê. Cenêka winîhal bi no hala merda.

www.kurdishstudies.com

"Mesela me mesela hebûn û nebûnê ye"

• Destpêk r.16

Bi rastî sebeb her ew e. Çunkî xeber ji bo gelekan hat şandin ku vegerin Kurdistanê û li wir xizmetê bikin, werin nav hukûmeta Kurdistanê.

M.G: Wek yên Kemal Mezhar.

Ş.B: Belê ew nehat, nuha li Bexdayê ye. Lê nayê wê manê ku ew ne baş in, ew insanên baş in, dilsoz in û xebatkar in. Lê ew nuha du dil in.

M.G: Têkiliyên we yên kulturî bi derve re çawa ne, tiştên li der çap dibin ji we re tên?

Ş.B: Hemû ji ser riya Tirkiyê tên û bi riya partiyan an jî bi riya rêxistinên ku peywendiya wan bi Kurdistanê re heye, tên. Me hewil daye em ji ser riya Tirkiyê postekê çêbikin û merkez jî Zaxo be. Lê heta nuha me tu cevabek negirtiye.

M.G: Jiyana rojane ya kulturî li Kurdistana Iraqê çawan e, wek nimûne sînema, tiyatro ya muze û yên wek van hene gelo?

Ş.B: Nuha em mijûl dibin ku qanûna partiyan, komelan, komelên hunerî û edebî çêbikin da ku em bikarin jiyana kulturî tenzîm bikin. Tipek şanoya (tiyatro) me ya mezin heye, rojname û komel û yekîtiyên hunerî hene. Yekîtiya Nivîskarên Kurd heye, Yekîtiya Hunermendên Kurdistan heye, grûbên tiyatroyê hene û gelek in. Çi li Hewlêrê; li Silêmaniyê û çi jî li Dihokê. Çalakî û xebatên wan her berdewam in. Mesela li Silêmaniyê meriv kare biçe tiyatroyê. Çapemenî û rojnamên me hene. Her çend pirr buhabin jî. Çunkî kaxiz bi dest nekave, film tune ye. Ambargo li ser Kurdistanê heye. Ambargo ne tenê li ser jiyana aborî, herwiha li ser jiyana kulturî jî tesîrê dike. Hin madde hene ku peyda nabin, di bazara reş de peyde bibin jî pirr giran in. Ji ber vê ji çapkirina kitêb û rojnaman pirr giran e. Nuha rojnameyek rojane heye ku ya YNK'ê ye. Navê wê "Kurdistanî Newe" ye. Partiyên din jî rojnamên hefteyî hene. Heta Îslamî jî rojnama wan heye. Li Kurdistanê azadî û demokrasî heye her kes, kare dîtina xwe bêje û binîvîse, tu sansur nîne.

M.G: Rewşa dibistanan çawan e, materyalan çawa bi dest dixin, wek nimûne kitêb?

Ş.B: Ji salên çûyî tecrubên me yên mezin hene. Mamosteyên Kurdistanê roleke mezin dilîzin. Her çiqas pere tunebû ku maeşên wan bên dayin jî cardin ew li ser karê xwe bûn û mamostatiya xwe berdewam dikirin. Dawiyê jî îmtihanek hat çêkirin û heta derekê xwendevan serkeftî bûn. Hinek alîkarî ji derve hatin wek kaxiz, qelem û tiştên din ên pêwist ji aliyê rêxistinên însanî ji me re hatin. Îsal jî, baş nizanim kê şandibû hinek alîkarî bo me hat. Ew kitêbên ku peywendiya wan bi programa xwendina salane hene hatin çapkirin. Kar hatiye kirin û berhemên wê jî hebûne.

M.G: Nuha em bêjin ku xwendevanekî unîversîta Seleheddîn xelas kir û çû Parîsê, gelo wê dîploma wî bê qebûlkirin?

Ş.B: Nizanim. Lê ew kesên ku bi riya me diçin qebûl dibin. Îsal me 40 kes rêkirin derve. Ev, girêdayiye bi îttifaqên me yên bi derve re. Danûstendinên me bi kîjan dewletê re hebe em karin bişînin wir.

M.G: Bo yarmetiya ferhengî (kulturî) têkiliyên we bi rêxistinên wek UNESCO û wd. hene?

Ş.B: Ev tişt nuha dest pê dike. Çunkî ev du meh û niv in ku hukûmeta me dameziraye. Problem pir in û ketine ser hev. Ji bo ku destê me bighêje hemû derê me wext divê. Tecruba me ya cephê heye.

M.G: Di warê têkiliyên derve de mumkun e ku yarmetiya kulturî hêsantir be.

Ş.B: Belê diyar e. Ez jî hatime derve ku hin peywendiyan deynim. Çi bi Wezareta Kulturî ya vir re, çi jî bi welatên din yê Ewrûpa re. Emê raporekê ku me hazir kiriye ji wan re bişinin. Ez bawer im ku ewê bersiva me bidin.

M.G: Tu însanekî şair î û bûyî Wezirê Kulturî, bi zimanê şîrê tu karî li ser rewşa Kurdistana Iraqê ji me ra çend gotin bêjî?

Ş.B: Wek min berê jî gotiye berê ku bibim **wezîrê şair, ez şairê wezîr im** û ez bi riya şîîr û edeb hatime vê mustawayê. Ez vî tiştî ji bo xwe tiştek mezin nabînim. Çunkî kursiya gel ji kursiya wezaretê bilindtir e. Ev karekî nîştimanî ye û teslîmî me bûye. Li ser daxwaza xelkê û bi riya hilbijarinê, xelkê dengê xwe daye me, tayinkirina me bi daxwaziya gel e.

Rewşa Kurdistanê îro zehmet e, pêwîst e ku hemû Kurd alîkariyê bikin ku em kanibin xwe li ser nigên xwe bigrin.

Ji bo Kurdistanek azad û têr. Çunkî azadî tenê bi zikê birçî têrê nake. Eger nan nebe û însan bextiyar nebin azadî bi serê xwe têrê nake. Azadî çiqas fireh be jî însan pê qayil nabin. Ji bo ku azadî, têrî, hukûmetek qanûnî û bi rêvebirina nîzamî bibe tecrubeyek jiyanî.

Ez ji bo hemû Kurdan û ji bo hemû perçên Kurdistanê dibêjim ku vê îmkanê, îmkana xwe bizanin û pêwîst e em wê biparêzin. Eger tiştekî taybetî hebe jî ji bo serkeftina vê divê îmkanê em wiya bicemidînin, bidin sekinandin. Eger bê zanîn ku ewê di serketina vê tecrubê de serêşiyê çêbike.

Du tecrubên me hene; yek hukûmeta Şêx Mehmûd e, ya din tecruba Mehabadê ye. Divê em van tecruban deynin ber çavan û hemû bi hevre vê tecruba nû biparêzin. Çunkî ev destketin ne tenê ji bo Kurdên Iraqê û Kurdistana Iraqê, wê bibe destkewtina hemû Kurdan û Kurdistanê.

M.G: Tiştekî ku tu bixwazî ji bo Kurdên Kurdistana Bakur bêjî heye?

Ş.B: Em wek Kurd yek perçe ne û aîleyek in. Ye[illegible] yekî cihê nabin. Eger destê rastê yê [illegible] Kurdistana Îranê be destê me yê çepê Kurdistana Tirkiyê ye. Eger Kurdistana Iraqê serê me be, laşê me perçên Kurdistanê yên din in. Qedera me yek qeder e û em ji hev cihê nabin. Daxwaza me ji her Kurdî li her ciyî îro piştgrî li tecruba parlamentoya Kurdistanê û demokrasiya Kurdistanê bikin, bergirî li hukûmeta Kurdistana Iraqê bikin. Em hêvî dikin ku bi riya vê piştgiriyê emê vê demokrasiya ku li mintiqê numûne ye biparêzin.

Serketina vê tecrubê serkeftina hemû Kurdan e. Çi li Kurdistana Tirkiyê, çi li Kurdistana Îranê û çi jî li Kurdistana Sûriyê.

Hêvî dikim bêtir alîkariya hev bikin, hevûdu bigrin.

Li Stenbolê Li Ser Pirsa Kurdi Panelek Hat Çêkirin

• Destpêk r.1

leşkerî û zagonên Tirkiyê jî peyivî û pêwistiya guhartina zagona bingehîn (anayasa) anî ziman. Wî di axaftina xwe de got ku hebûna Kurdan piştî dameziriîna komara Tirkiyê hate înkarkirin û 12'ê Adarê û 12'ê Îlonê vê polîtîka înkarê pêşvetir birin. Karakaş ewha got: **"Pirsa Kurdî bi riyên aştî û demokratîk dikare bê çareserkirin. Halbûkî Tirkiye dixwaze vê pirsê bi riyên leşkerî çareser bike. Divê ku Tirkiye dev ji siyaseta zorê û înkarê berde."**

Ahmet Kahraman bi pezindana Ercan Karakaş dest bi axaftina xwe kir û got ku **"Ez Karakaş SHP'yî nahesibînim"**. Kahraman bi tûndî rexne li SHP'ê girt û di peyivîna xwe de beyan kir, ev tiştên ku di dema vê qoalîsyonê de hatine serê gelê Kurd, di tu demê de nehatine dîtin. Kahraman ewha got: **"Di dema 12'ê Îlone de ev bajarên ku bi hezaran mirov tê de dijiyan nehatin bombarankirin û mirov bi vî awayî li ser axa xwe nebûn penaber. Ev tişt di dema qoalîsyona MC (Eniya Neteweperest)'ê de jî nebûn... Ev pirs bi mirovatiyê dikare bê çareserkirin."**

Di pey Ahmet Kahraman de Berpirsiyarê Giştî yê rojnameya me Osman Aytar dest bi axaftinê kir. Aytar bi kurtî li ser dîroka Kurdistanê û ji mêj ve li Mezopotamyayê rûniştina Kurdan sekinî. Aytar rexne li dîtinên Ercan Karakaş girt û pêşniyariyên wî di çareserkirina pirsa Kurdî de wekî riyên nefes standinê şîrove kir. Aytar bi vî awayî peyivî: **"Ji bo çareserkirina vê pirsê, berî her tiştî divê mirov navê vê pirsê deyne. Ev pirs pirseke navnetewî ye. Bêyî îrada gelê Kurd, Kurdistan hatiye parvekirin. Beriya ku Tirk ji Asya Navîn bên, Kurd li Mezopotamya dijiyan... Kurdan, di hin demên dîrokê de bi awayekî bi sînor be jî, xwe bi xwe îdare kirine... Pirsa Kurdî bi tenê guhartinên zagonên bingehîn nayê çareserkirin. Divê bi tevayî dîtina dewleta Tirk biguhure û divê gelê kurd serxwebûn jî tê de, bikaribe ji hemû tiştan qal bike. Pirsa Bask û îrlandayê çareser nebûye, bitenê di van pirsan de nefes hatiye standin... Pirsa parvebûna Tirkiyê jî tune. Lewra Kurdistan Tirkiye nîne. Hinek Kurdistanê wekî bar li ser pişta Tirkiyê nîşan didin. Heke Kurdistan ji Tirkiyê re bar e, bila Tirkiye vî barî ji ser pişta xwe deyne. Kurdistan dikare barê xwe hilde."**

Aytar di pirsa çareseriyê de jî ewha got: **"Du pakêtên çareseriyê dertên holê: Yê yekemîn divê gelê Kurd nefes bisitîne û mafê jiyana wî hebe. Yê duwemîn jî divê qedera xwe bi destê xwe tayin bike û xwedî dewleteki serbixwe û demokratîk be. Em ji bo** vê armancê tekoşînê didin. Lê di tekoşînê de dikarin hin tiştê din jî derkevin. Ji bo vê yekê jî li gor min ji desthilatdariya qolonyalîstan çêtire."

Aytar li ser bûyerên Alanya û Antalyayê jî sekinî û ewha got: **"Heke parlementerên Kurd, di parlementoyê de bi zorê dikarin ji kursî bên avêtin, li Alanya û Antalyayê xwîna gelê Kurd rêtin tiştek acêb nîne."**

Aytar got: **"Di gel kêmasî û çewtiyên xwe jî Dewleta Federe a Kurdistana Başûr gavek başe û divê sosyalîst şoreşger û welatperwer piştgiriya wê bikin."** Aytar rexne li HEP'ê girt û got: **"HEP li hember êrîşên TC'ê paşde gav davêje."**

Di pey Osman Aytar de parlamenterê HEP'ê Mahmut Kilinç dest bi axaftinê kir. Kilinç rexne li qoalîsyona SHP'ê û DYP'ê girt û li ser girîngiya çareserkirina pirsa Kurd sekinî. Kilinç ewha peyivî: **"Pirsa herî giring a Tirkiyê pirsa Kurdî ye. Di zagona bingehîn a 1924'an de hemû tişt li gora gelê Tirk hatin eyarkirin û ji vê demê bi şûn de tekoşîna gelê Kurd dest pê kir. Îro ji qoalîsyonê re şirîkbûna SHP'ê alîkariyek mezin bi Tirkiyê re dike."**

Piştî Mahmut Kilinç Berpirsiyarê Weşanxana Komalê Recep Maraşli piyivî. Maraşli li ser pirsa mafê çarenûsiya gelê Kurd sekinî û rexne li siyaseta dewleta Tirk a dagirker girt. Maraşli ewha got: **"Dewletê şerekî bi zorî sipartiye gelê Kurd. Dewleta Tirk ji hemû terora xwe re qilif dibîne, lê tekoşîna gelê Kurd teror nîşan dide. Alîyek netewî û aliyekî navnetewî yê pirsa netewî ya gelê Kurd heye."** Maraşli di axaftina xwe de beyan kir ku, çareserkirina pirse Kurdî di avakira dewletek Kurd a serbixwe de derbas dibe.

Di pey Recep Maraşli de parlamenterê HEP'ê yê kevn Ibrahim Aksoy peyivî. Aksoy çend sernivîsên balkêş ên ku di çapemeniya Tirkî de derketibûn, nîşanî gohdarnan da û bi tundî rexne li serokê Yargitayê girt; dirûvê wî û şefê Gestapoyê bi hev xist. Aksoy, SHP'ê bi Nasyonal Sosyalîzmê bi nav kir. Aksoy di axaftina xwe de ewha got: **"CMUK (Zagona Usûla Dadgehên Cezayî) skandalek nasyonal sosyalîst an a dadî ye. Wê diz û sextekar di nezaretxanê de bi abûqatên xwe re hev bibînin, lê şoreşger na... Sînorê Iraqê di 5'ê Hezîrana 1926'an de bi awayekî sûnî hate kişandin. Demirel jî dibêje ev sînor sûnî ye; lê gava ku em dibêjin di derheqê me de ceza dixwazin."**

Aksoy, di axaftina xwe de rexne li ronakbîrên Kurd jî girt. Di pey de Aksoy ewha peyivî: **"Di pirsa Kurdî de astenga herî mezin nasyonal sosyalist in. Gelê Kurd di du aliyan de di bin tadayê de ye. Aliyek siyasî ye; ku dewletê vê riyê girtiye û bi tenê riya çiya ji Kurdan re vekirî hêştiye. Alîyek din jî aborî ye. Ev qredîyên ku li Tirkiyê tên bikaranîn ji % 5'e wan li Kurdistanê tên bikaranîn. Çareserkirina vê pirsê jî, ji Tirkiyê re demokrasî û ji Kurdistanê re azadî, ye."**

Di panelê de axaftvanê dawî Sungur Savran bû. Savran bi tûndî ew tiştên ku di bin navê demokrasiyê de li Tirkiyê tên kirin rexne girt. Savran ewha got: **"Dewleta Tirk 70 sal e li hember gelê Kurd şer dike. Ji bo sekinandina vî şerî, divê mirov ew sedemên polîtîkên ku di pey vî şerî de ne rêm bike. Çareserkirina ebedî ya pirsê di platformên navnetewî de ye."** Savran di axaftina xwe de dirûvê pirsa Kurdî û Polonyaya 1796'an bi hev xist ku wê demê polonya di navbera Çarîtiya Rûsyayê, Awûsturya - Macarîstanê û Prûsyayê de hatibû parvekirin. Savran di axaftina xwe de got ku; **"Ez çareseriya pirsa Kurdî di federasyona sosyalîst ya Rojhilata Navîn de dibînim."** Savran li ser şerê PKK'ê û Pêşmergan jî ewha got: **"Li aliyekî barîqata pêşengiya feodal û li aliyekî jî PKK hebû; me piştgiriya PKK'ê kir."**

Panel di atmosfereke baş de derbas bû û beşdarî zêde bû. Di panelê de piştî ku parlementerê SHP'ê axaftina xwe qedand û ji bo derketina derva rabû ser piyan, beşdarekî panelê rabû û nehêşt ku Ercan Karakaş derkeve, wî kesê ku nedixwest Ercan Karakaş derkeve, cilên bi xwîn ên gundiyekî ku li Kurdistanê bi îşkencê ji alî hêzên dewletê ve hatibû kuştin derxist; Ercan Karakaş û qoalosyona SHP'ê û DYP'ê protesto kir.

Wê di dawiya panelê de ji axaftvanan pirs bihatana kirin, lê ji ber tengasiya wextê ev nebû.

Mi Şêx Se'îd Dî

• *Destpak r.13*

Îsmelê Îsikî weyra kut kut kut, nimajî berd, rar ra Akragi di pa na kişt.

Îsmelê Îsikî. Mehemê Îsikî, Welî Hediki, Şewêşê Mehmedî û Hesikê 'Elikî herbê Şêx Se'îdî ra ver zî mehkum bi. Çi-mîy şarî werdînî.

Hesenê Bêzi Û Eybê Huseynê Fetikî

Hesenê Bêzi û Eybê Huseynê Fetikî rojê şîy Koy Qelbînî ra gome di 'Elikê Neçarî ra perey waştî, 'Elik pêt bi. 'Elikî perey nêday bere, jînî tifing pa na 'Elik kişt. Weyre ra perray şi Wirî (44). Hesenê Bêzî û Eybê Huseynê Fetikî mehkûmî bi, merkujî bî, mêrdim kiştbi (Hesenê Bêzi Qelbînij bi, Eybê Huseynê Fetikî zî Şêxmalanij bi).

Mistê Zilfi yo Dêreyij zî ay hing di Wirî di key warda xwi di, key Mehmedê Avlay di mêman bi. Mist, camêrdêdo zav şidênaye bi. Wirî tanî ya, da-vist keye ya. Hesenê Bêzi û Eybê Huseynî şonî Wirî, vanî "Peran bidî ma". Wireyijî zî şonî Mistî ra vanî:

- Keko Mist, di tenî hamey ewta, ma ra xoge wazenî.

Mistê Zilfi vano:

- Kam î?

Vanî:

- Hesenê Bêzi û Eybê Huseynê Fetikî yî.

Mist vano:

- Şima jînî ra vajî "Şêrî key Mehmedê Avlay ra biwazî, pîlê dewi weyra wo."

Yew ceniya Mistî esta, heway şêrî ya. Mist ceniya xwi ra zî vano:

- Mi ra bewnî, ê ki hamey ewta ko tifinganê xwi ronî. Ti û mêrdey xwi zî xwi pêt ki.

Yewna Wireyijo xurt esto, ti ra vanî 'Elê Hefsî. Mist xeber erşaweno vano "Elî ra vaji ti ki hamey zerre, ewra pay ra vindi."

Hesen û Eyb yenî. Mist zî weyra wo. Vanî:

- Silamû 'eleykum.

Mist vano:

- 'Eleykum silaaaam, bê bê bê, bêrî roşî.

Hetî ra zî ageyreno ceniya xwi ser di, vano:

- Ti çi sey herî pay ra vinderta! Ay tifingan bigîri dês di bileqni!

Cenîya jey tifingan gêna ewra leqnena. Hesen û Eyb roşenî. Fikrê Mistî bêbextey (xayîney) a.

Mist vano:

- Şima xeyr o?

Hesen vano:

- Wa Wireyijî ma rî tikê peran peyda kî, fişek-mîşekê ma çinî.

'Elê Hefsî hamewo ewra pay ra winderto, zamay Mistî yanî Mehmedê Avlay zî ewra vinderto.

Mist vano:

- Wey, wa peyda kî. Peyda kenî, sey herî peyda kenî.

Mist ina vano û nişka ra xwi fineno Hesî tebîşeno. 'Elê Hefsî û Mehmedê Avlay zî perrenî Eybî tebîşenî. Vanî "Resne beerî (biyarî), resne, resne!"

Resne ani, polanê Hesenî û Eybî pey di pêt bestenî, xeberî danî qereqolê Pîranî. Xwi ra hukmatî ti ra ver zav çarnawo, nêşînawo jînî bîtebîşo. Pîran ra yew mefrezey cendirman yeno, jînî beno Pîran. Vanî "Jînî berî ewra ay bin di bikişî." Benî binê Pîranî di, ay hîran a wirdînî kişenî.

Sî'îdê Mela Misfay

İnê memleketê ma di, Pîran di çiki şar bi ardimê Şêx Se'îdî kerd; Sî'îdê Mela Misfay û Zilfî Ca'firî tena ardimê jey nêkerd. Semedê aya ra zî hukmatî jînî ra hes kerdînî. Vanî Kemal Paşay. Si'îdê Mela Misfay kerdbi xefiyey inî memleketî. Qala jey walî ra zavêr pere kerdnî.

Sî'îdê Mela Misfay zemanî hukum kerd labrê mêrdimanê jey û Key Axay (45) yewnan kişt. Di hebî birazay jey kişiyay...

Rojê pillanê Key Axay, mêrdimanê xwi ra di xortî erşawitî Diyerbekir ki jey bikişî. Sî'îdê Mela Misfay, Walî û Qumandarê Qolorduy, Diyarbekir di kursiyan ser o ronişte benî. Ay di hebî xortî şonî însanî miyan di dabançan pa nanî. Sî'îdê Mela Misfay kişenî.

Notên Binî

(1) Dimli (Dibni): Yew dewa pîranî ya.
(2) **Wêrdan**: Yew mezraya dewa Salurî ya, qezayê Pîranî ser o ya.
(3) **Dêrey** (Dêran): Yew dewa Pîranî ya.
(4) **Liji** (Licê): Yew qezayê Diyarbekir o.
(5) **Hêni**: Yew qezayê Diyarbekir o.
(6) **Kird**: Kirmanc, Dimilî, Zaza.
(7) Hewawo ki Gêlijî vanî, Herbê Şêx Sê'idî mîyan di rojê Zino Bego Gêlij yew Kirdî ra vano:
- Şo mayîna (mahîna) mi biyari.
Kird nêşono û nengan Zinoy Begî çîneno, vano:
- K... marda to n...! Eyro herb o. Çi rê ez mayîna to biyara? Ti şo mayîna wi biyari.
(8) **Qojigî** (Qocîgî): Yew dewa Pîranî ya.
(9) **Pîr Mesur** (Pîr Mensûr, Pîmsur): Vatişan gore yew ewliya biyo. Şerefnameyê Şerefxanê Bedlîsî ra fahm beno ki nizdî hezar serri ra ver ciwiyawo. Tirba yê dewa Dêrey di ya û zîyaretgah a.
(10) **Alîndoqi**: Beyntarê Pîranî û dewa Dêrey di yew ca wo.
(11) **Mehla Cellan**: Yew mehlaya Pîranî ya.
(12) **Ma'den**: Yew qezayê Xarpêtî (El'ezîzî) yo.
(13) **Qelbîn**: Yew dewa Pîranî ya.
(14) **Gêl**: Yew qezayê Diyarbekir o.
(15) **Reşît Axay Têrkan**: Axay Têrkan bi û dewa Îbikan ra bi. Hewawo ki şarî miyan di vajiyêna, "Wextê Împeretoriya Osmanî di yê rê kuki ameynî."
(16) **Mistan** (Miston): Yew dewa Darê Yênî (Dara Hênî) ya.
(17) **Şarê Corî**: [Nê tekstî di] Şarê mintiqa vakurê (şîmalê) Pîranî yo.
(18) **Simaqî**: Yew dewa Diyarbekir a.
(19) Kirdê (Zazay) Pîranî ge-ge Diyarbekir (Diyerbekir) ra vanî "Suki". No mêrdimo ki mi xatirayê yê nuştî zî ge-ge vano "Suki". ge-ge vano "Diyerbekir". Mi herinda Suki di zî "Diyerbekir" nuşt.
(20) **Metînan**: Yew dewa Pîranî ya.
(21) **Zeydan**: Yew dewa Pîranî ya.
(22) Kurdan 7'ê Adara 1925 di vistbi Diyarbekir ser.
(23) **Botiyan** (Botiyan, Buctiyon): Yew dewa Darê Yênî (Dara Hênî) ya.
(24) **Berê Mêrdînî**: Beranê bedenê Diyarbekir ra yew o, hetê başûrê (cenûbê) Diyarbekir di yo.
(25) **Qerebexçe**: Yewa dewa Sêwregi (Siverek) bî.
(26) **Şêxmalan**: Yew dewa Pîranî ya.
(27) **Şêx Sîrac**: Datê (dedê) mehmet Salim Ensarioğlu yo (Mehmet Salim Ensarioglu, ewro meb'ûsê "Dogru Yol Partisi" yo).
(28) Me'na nê cumleyan wina ya:
- Şima kotî (kura) şonî, şima kotî remenî? K... estordê xwi di dayk û ciniya şima ra kerdo! Wexto ki mi vatînî "Nêbeno, nêbeno!", şima vatînî "Reşît Axa teres o." De ageyrînî ma şêrî, de ageyrînî! Şima kotî remenî?
(29) **'Erseki**: Yew dewa Pîranî ya.
(30) **Kemal Paşa**: Mustafa Kemal Paşa, Atatürk.
(31) **Tewrîn** (Towrîn): Nizdî dewa Dêrey di yew ca wo.
(32) **Key Koçan**: Yew mehla dewa Dêrey a.
(33) **Ehmedê Huseyn Axay**: Piyê mara Mehmet Salim Ensarioğlu yo (Mehmet Salim Ensarioglu, ewro meb'ûsê "Dogru Yol Partisi" yo).
(34) **Kufarbi** (Kuferbi): Yew dewa Pîranî ya.
(35) **Delu Fikrî**: Şarê dor-marê Pîranî hima zî gedanê xwi pey nameyê Delu Fikrî tersneni. Gama ki wazenî gedan bitersnî, vanî "*Delu Fikrî yeno ha!*"
(36) **Dilbi**: Nameyê yew mezraya Herêdanî yo qezay Pîranî ser o bî.
(37) **Herêdan** (Herîdon): Yew dewa Pîranî ya.
(38) **Xizik**: Yew şewa roy Dîcle wo.
(39) **Bozanti** (Pozanti): Ewro yew qezayê Edena (Adana) wo.
(40) **Bazbindi** (Bazbendi): Yew dewa Pîranî ya.
(41) **Akragi**: Yew dewa Pîranî ya.
(42) **Tuyera Sefî**: Dêrey di nameyê yew tuyera pîr o.
(43) Me'na nê cumleyan wina ya:
- Ti di mar û cinîya mi n...! Yew se'eta to menda. Ez do to bikişa. Ez qesab a qesab! Kutik zay kutikî! Xayîn, qey ti cinêki ra vanî "Vaje kergi çina"?
(44) **Wirî**: Yew mezraya dewa Kuferb a, qezayê Pîranî ser o ya.
(45) **Key Axay**: Pîran di yew bab a.

Mûçink Amadekar: Bawer Andok

Ma Zarûkên We Di Berîka Min De Ne

Malbatên hundayan ji bo dîtina zarûkên xwe serî li Demîrel dan. Demîrelê ku nedixwest wan bibîne û bi wan re bipeyive, li muhafizên xwe hêrs bû û ji şefê polîsan re ewha got:

- Ma we nikaribû wan jî hunda bikira?

Şefê polîs:

- Ezbenî li devê derê te bûn.

- Xwelî li serê we be!.. De gazî bikin bila bikevin hundir.

Piştî ku malbatên hundayan ketin hundir. Demîrel bi wan re ewha peyivî:

- Bînanaleyh haya min ji zarûkên we tune. Fîlhaqîqa polîsê me li ser kar e. Mamafih Okkeş Kenger (vê paşê bû Şendîller) di bûyerên Maraşê de jî tecrûbeyek mezin standiye û di pirsa hûndayan de jî profesyonel e. Ew niha ji mafên mirovên mirî berpirsiyar e.

Li ser vê beyana Demîrel, yekî ji malbatên hundayan ewha got:

- Er zarûkên xwe dixwazin! Ka Zarûkên me?

Demîrel hêrs bû û ewha peyivî:

-Ma zarûkên we di berîka (cêve) min de ne!..

Bînanaleyh hûn bawer nakin lê binêrin...

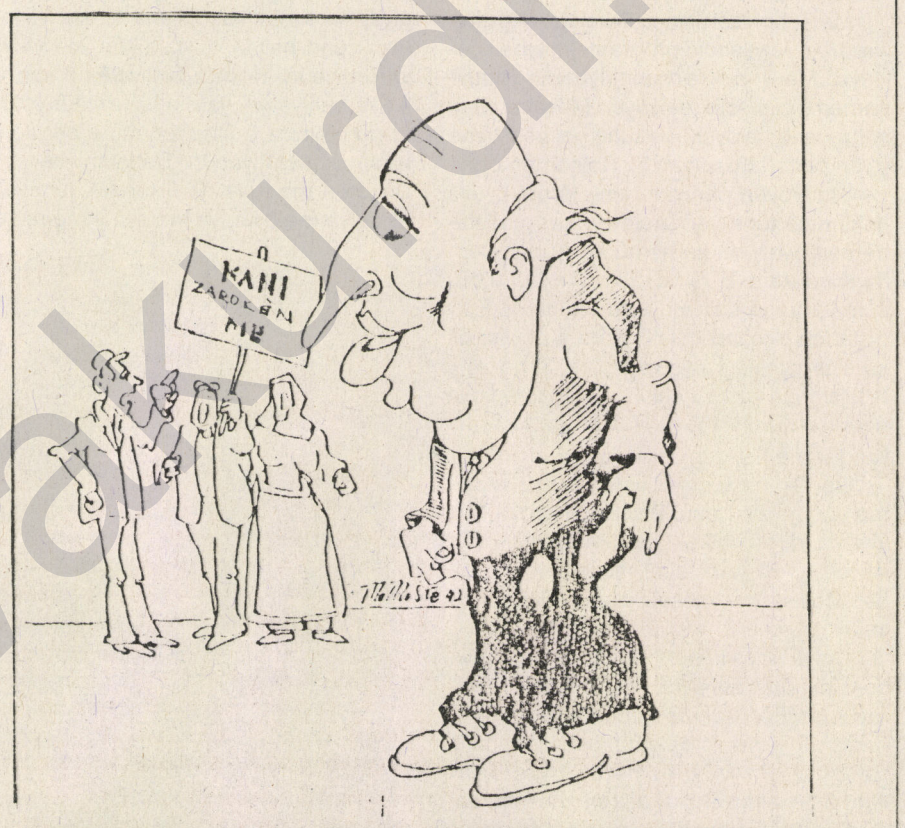

"İç Harekat" Sınır Tanımıyor

• *Baştarafı s.1'de*

Fehmi Güler: Evi, ahırı ve samanlığı aşyalarıyla birlikte yakıldı. Zararı 200-300 milyon civarında.

Gafur Memiş: Evi, ahır ve samanlığı yakıldı, hayvanları telef oldu, zahiresi ve tütünü imha edildi. Zararı 200-300 milyon civarında.

Aziz Memiş: Ev, ahır, samanlık, zahire ve tütünü yakıldı. Zararı 150-200 milyon civarında.

Hüseyin Turgut: Eski yapı şatoyu andıran evi, ahır ve samanlığı, ev eşyası ve tütünü yakıldı. Zararı 500-600 milyon civarında.

Aziz ve Zahir Özbey'lere ait iki katlı ev, ahır ve samanlık yakıldı. 22 koyun, 15 büyükbaş hayvan, 50 hindi ve tavuk telef oldu. Bunlara ait antik değeri olan eşyalar talan edildi (2 kılıç, 2 kalkan, 1 çakmak taşlı tüfek, kehribar ve gümüş işlemeli ağızlıklar, elyazmalı bir adet Kuran, eski tapu belgeleri vb. eşyalar). Zarar 200-300 milyon civarında.

Yemli Özbey: İki katlı evi, samanlık ve ev eşyaları, zahire ve tütünü yakıldı. Zararı 150-200 milyon civarında.

Öte yandan Şırnak'a bağlı Gundik (Balveren) 13 Aralık 1992 günü saat 14 sıralarında TC'nin askeri güçleri tarafından basıldı. Köyün tüm evlerini arama yapıp birşey bulamayan TC güçleri, yerlerde bulduklarını iddia ettikleri boş kovanları gerekçe göstererek yirmiye yakın köylüyü gözaltına aldılar. Gözaltına alınanların yakınları, akrabalarının yaşamlarından endişe duyduklarını belirttiler.

Görüştüğümüz bir köylü "Onlara hiç işkence yapılmasa dahi tugayın o buzhane gibi hücreleri başlıbaşına bir işkencedir. Kaldı ki tugaya götürülüp de işkenceden geçirilmeyen tek kişi yok" diyerek kaygılarını belirtti.

Yörede TC'nin tüm baskılarına rağmen köylerini terk etmeyenlerin başında gelen Balverenliler bilindiği gibi üç ay önce de TC'nin top ve roket atışlarına hedef oldular, bunun sonucu 3 kişi öldü, 7 kişi yaralandı. Geçen sayımızda haberine yer verdiğimiz gibi 22 Kasım'da da Balveren top ateşine tutuldu.

www.serxwebun.org

Berpirsiyarê Awrûpa yê rojnameya me Halim Can bi wezîrê Kulturî yê Hukûmata Kurdistana Başûr birêz Şerko Bêkes re hevpeyivînek çêkir. Em vê hevpeyivîne pêşkeşî xwendewanên xwe dikin.

Wezîrê Kulturî yê Hukûmeta Herêma Kurdistanê Şêrko Bêkes:

"Mesela Me Mesela Hebûn û Nebûnê Ye"

Medya Guneşî: *Piştî avakirina Hukûmeta Herêma Kurdistana Iraqê û dabeşkirina wezîran pirs û pirsgirêkên sereke li pêşiya we çi ne, hukûmetê di vî warî de heta nuha çi gav avêtiye?*

Ş. Bekês: Hukûmeta Herêma Kurdistana Iraqê piştî ku hate damezirandin bernama (programa) xwe ya siyasî belav kir. Ev bername ji çend rûpelan pêk hatiye û bernameyek îstisnayî ye. Ew karên ku divê di nav şeş heft mehan de bêne kirin, hatine destnîşankirin. Di vê bernama siyasî de bernamên kulturî, aborî, sanayî, zîraî û hwd. hene. Ev tişt hemû di bin deshilatiya aboriya hukûmetê de ne û ji bo bicîkirina wan peywendiya wan bi quweta aborî ya hukûmetê ve girêdayî ye.

Me ji bo teşkîlkirina îskeleta rêxistina wezareta rewşenbîrî programek taybetî çêkiriye. Me ji bo rewşenbîriya Kurdistanê bernamek mezin çêkiriye. Mesela, heta nuha çapemeniyek me tune ye, yên hene jî yên partî û rêxistinan in. Rojnamên partiyan, radyoyên partiyan hene lê qet tiştekî hukûmetê tune ye. Çimkî rewşa Kurdistanê berê wisa bû ku hemû kar û bar Cepha Kurdistanê bi rê ve dibir. Wexta ku hukûmeta Iraqê sîstema xwe ya îdarî ji Kurdistanê vekişand miletê Kurd jî pêwist dît ku alternatîfekî ji xwe re bibîne. Ji bo vê jî hilbijartinên azad çêkirin û parlamentoya herêma Kurdistanê û Hukûmeta Herêma Kurdistanê hat damezrandin.

Çavên me li gelek tiştan e, armancên me yên mezin hene. Divê her Kurdek bifikire ku kare çi bike. Çi di warê rewşenbîrî de be, çi di warê zîraî, aborî û hwd. de be. Mesela me mesela hebûn û nebûnê ye.

Gelek meselên aborî, ferhengî (rewşenbîrî), ziraî, sanayî û hwd. hene, problema mahcirên (derbederbûyên) Kerkûk û Xaniqînê heye, problema çekdar û mîlîsan heye, Pêwîst e ev hêzan bêne belav kirin û hêzeka yekgirtî pêk bê, hêzeke qanûnî ya hukûmetê. Pêwîstiya me bi wextê heye. Em nuha hewil didin ku gav bi gav pêşve biçin, ne ku bi şûnde biçin. Bi taybetî herdu hêzên mezin ku li Kurdistanê dikarin kar û barê parlamentoyê bixin dûzanê. Van herdu hêzan îttifaqeke stratejîk çêkirin ku hevkariyê bi hev re bikin. Ji aliyê PDK'ê ve guhertinek mezin çêbû ku dev ji şîara otomomiyê berda û nuha behs federalî ye.

M.G: *Yanî we heta nuha tiştek helnekiriye?*

Ş.B: Çareserkirina hin tiştan girêdayiyî hêzan e. Mesela helkirina mîlîsan bi me bi xwe ve girêdayî ye. Lê belê meselên aborî piranî ne bi me bi xwe ve girêdayî ne. Ev tişt eleqeta wan bi rewşa derve ya Kurdistanê ve girêdayî ye. Bo nimûne ambargoya (hîsara) ku li ser Kurdistanê ye tesîrek pirr xirab dike. Çi ambargoya Bexdayê be çi ji ya Koma Miletan be. Me daxwaz kiriye ku qismek vê ambargoyê ji ser Kurdistanê bê rakirin ku em karibin bi vê riyê hin alîkariyan bihînin Kurdistanê. Lê belê heta nuha tu cewab nehatiye.

M.G: *Çavkaniyên aborî yên Hukûmeta Kurdistanê çi ne?*

Ş.B: Du çavnakiyên me hene; yek gumruk e, çi ji Tirkiyê bê û çi jî ji aliyên din bê; nuqtên gumrukê yên me hene. Tiştên ku tên Kurdistanê bi riya Kurdistanê diçin Iraqê û em ji wan gumrukê distînin. Ev gumruka nuha di bin kontrola hukûmetê de ye. Ya duduyan ew baca (vergiya) ku li nav Kurdistanê tê komkirin e. Piştî çend heftan du fabrîkên me yên cixarê divê ku têkevin faaliyetê. Ji van yek li Silêmaniyê ye, ya din li Hewlêrê ye. Heta nuha kaxiz û filtre tunebû ji ber vê sebêbê jî rawestiyabûn. Dahatên me ev in. Dahatên me tune ne û terefek tuneye ku alîkariya me bike, ya krediyê ji me re veke yên kevn ku berê ji banka zîraî û sinaî hatine girtin wana nuha hukûmet werdigre.

M.G: *Butça giştî ya hukûmetê a salane çiqas e?*

Ş.B: Reqemek giştî tune ye, lê wezareta aborî baştir kare beyan bike. Rewşa aborî bi reqeman bi min re tune ye. Lê çendekî berê li Hollandayê konferansek çêbû. Wezîre Malî bi reqeman rewşa Kurdistanê raxist ber çavan.

M.G: *Wek Wezaxeta Kulturî we çi tişt di warê xwe de pêk anîne, probremên esasî çi ne?*

Ş.B: Dema ku em behsa Wezareta Rewşenbîrî dikin mexsed warê çapemenî, dinet û fikrî ye. Ev hemû bi hev re Wezareta Rewşenbîrî pêk tînin. Wek kovar, rojname, radyo, televîzyon û ajansa deng û behsan. Tabî ji bilî kovarekê tiştekî me heta nuha tune ye. Kovarek me heye ku bi Kurdî derdiçe û em dixwazin kovarekê mehan e jî ji bo zarokan derxin. Em karê xwe dikin ku radyo û televîzyonê ji dameû em nikarin têkiliyên resmî jî bi derve re deynin. Butça Kurdistanê butçek kêm e û nikare bi vê butçê problemên xwe çareser bike. Ji ber vê jî bi van dahatiyên xwe em ancax karin hin maeşan bidin, bi taybetî maeşên mamostan û ên memûrên din. Piraniya xelkê bêkar e. Ji ber vê jî heta rewşa me ya aborî baş nebe em nikarin pir tiştan bikin. Mesela aborî dibe sebeb ku programên me nemeşin.



Wezîrê Kulturî yê Hukûmata Kurdistanê Şêrko Bêkes

M.G: *Baca nav we çi ye?*

Ş.B: Mesela vêrgiya hatinê; yek fabriqa wî yan dikana wî hebe, perê av û elektrîkê, zekata zîraetê, ya sanayîyê û kredîzirînin. Xebatek me heye ku em rojnameyeke hefteyî derxin. Ev rojname dê organa hukûmetê û parlamentoyê be. Berê ku ez derkevim hazirî hatibûn kirin ku ev rojname derkeve.

Du hezar kes girêdayî wezareta me ne. Me qanûna teşkîlkirina iskeleta Wezareta Kulturî hazir kiriye û nuha li parlamentoyê li ser tê munaqeşekirin; di nêzîk de wê wek qanûn derkeve. Programek me ji bo Pêşeroja nêzîk nîne. Di pêşeroja dûr de li gor programa me damezirandina radyo û televîzyonê heye. Tabî pêkanîna van hemûyan bi rewşa aborî ya hukûmeta me ve girêdayî ye.

M.G: *Karê perwerdekarî jî girêdayiyê we ye?*

Ş.B: Na. Ew girêdayî Wezareta Perwerde ye. Xwendina bilind di bin destê komîteyekê de ye û ev komîte jî bi Meclîsa Wezîran ve girêdayî ye. Xwendgehên din hemû bi Wezareta Perwerde ve girêdayî ne.

M.G: *Yanî we heta nuha bê derxistina kovarekê tiştekî din nekiriye?*

Ş.B: Umrê hukûmeta me pir kin e û îmkanên me tune ne. Mesela du çapxanên me hene, yek ya Wezareta Rewşenbîrî ye û ya din jî ya unîversîtê ye. Piraniya weşanên ku derdikevin li van herdu çapxanan tên çapkirin. Heta partiyên me ji tiştên xwe li wir bi peran çap dikin. Ji ber vî jî çapxana me hatinekê jî ji me re tîne. Qet nebe qismekî ji meaşên memûrên wezareta xwe, em karin bi vê hatinê bidin.

M.G: *Navê kovarê çi ye?*

Ş.B: Her Karwan e ku wextê xwe de derdiket. Lê şikil û naverok guhartiye. Rojnama hefteyî emê derxin, îhtimale navê wê **Herêma Kurdistan** be. Me pêwist nedît ku navê kovarê biguherinin. Berê Sekreteriya Giştî ya Wezareta Rewşenbîrî ev kovar derdixist. Nuha Wezareta Rewşenbîrî ciyê wê girtiye.

M.G: *Welatekî wek Kurdistanê ku pere tune ye meriv nan bikire, ma karê kulturî ne luka ye?*

Ş.B: Bê guman ev problem e. Nuha firinek ji çapxaneyekê pêwîstir e. Lê ev nayê wê manê ku em îhtimamê nedin karê rewşenbîrî. Lê belê nuha karê Wezareta Hundir û Avedanî ji karê wezareta weqaf û kulturî muhîmtir e.

M.G: *Îro gelek rewşenbîr ji Kurdistana Iraqê li derve dijîn, îhtiyaciya we bi van heye. Têkilîya we bi wan re çawa ye, îhtimal heye ku ew vegerin û heta nuha çend kes vegeriyan e?*

Ş.B: Weke hemû miletên din beşek ji xwendevan û rewşenbîrên me jî li derve ne. Ev rewş bi rewşa siyasî ya Kurdistanê ve girêdayî ye.

Em ji du aliyan li vê meselê dinêrin. Heqê van Kurdan e ku çawa û bixwazin li ku bijîn, bijîn. Lê pêwîst e agahiya wan ji miletê wan hebe, alîkariya miletê xwe bikin. Min pêşniyariyek kir ku ev Kurdên ku li Emerîka û Ewrûpa dijîn pêwîst e hemleyek mezin ya maddî bikin ji bo miletê xwe yên li Kurdistana Iraqê. Hesabekî bankê hebe ku hemû malbatên (aîleyên) Kurd alîkariya xwe bişînin wir û ew pera biçe ji bo hukûmeta Kurdistanê. Yanê tenê selahiyeta Wezareta Aborî hebe ku bikaribe wî pereyî bikşîne. Ne ku bi riya partiyan.

Ew rewşenbîrên ku li dervayî welat dijin em wan malê miletê xwe dizanin. Eger pêşde firsend çêbe ciyê her kesî heye, bi taybetî wek pispor bên Kurdistanê û xizmeta miletê xwe bikin.

M.G: *Ew kesên ku berê kar û barê rewşenbîrî li Bexdayê û li derên din dikirin; nuha çi dikin, hatin gihîştin we ya na?*

Ş.B: Piraniya wan heta nuha li Bexdayê ne. Li gor min sebeba ku ew hîn venegeriyan e Kurdistanê dudilîya wan e. Heta nuha ew du dil in, gelo wê bi serkevin ya na.

• *Dûmahik r.14*

MEDYA GÜNEŞİ

• Sahibi: **Cemal Özçelik** • Genel Yayın Yönetmeni: **Osman Aytar** • Yazı İşleri Müdürü: **Salih Bal** • Diyarbakır Temsilcisi: **Vahit Aba** • Ortadoğu Temsilcisi: **Ahmet Cemal** • Güney Kürdistan Temsilcisi: **Azad Şateyi** • Avrupa Temsilcisi: **Halim Can** • Muhabirler: **Bavê Azad** (Almanya) • **Cumali Gökalp** (Hollanda) • **Ferman Seyid** (Danimarka) • **Halis Kınalı** (İsviçre) • **Seyda Alpşen** (İngiltere) • **Ahmet Yüzer** (Norveç) • **Rojen Xerzi** (Fransa) • **Serdar Dicle** (Rusya) • **Şivan Abdullah** (G. Kürdistan-Hewlêr)

• **Yönetim Yeri**: Guraba Hüseyinağa Mah. Dağarcık Sok. Sultan Mehmet Han. No: 32/B D: 23 Tel-Faks: 631 25 15 Aksaray/İstanbul • **Diyarbakır Bürosu**: Güçlü Pasajı Kat: 3 Dörtyol Tel-Faks: 21 80 74 Diyarbakır • **İzmir Bürosu**: Cumhuriyet Bulvarı Konak İşhanı No: 24 Kat: 8/28 Konak/İzmir • **Avrupa İlişki Adresi**: H.Can, BOX: 15216 161 15 Bromma/Sweden

• **Abone Koşulları**: Yurtiçi / 1 Yıllık: 100.000 TL, 6 Aylık: 50.000 TL, Yurtdışı / 1 Yıllık: 60 DM, 40 $ • **Yurtdışı Fiatı**/İsveç: 10 SKR, Danimarka: 10 DKR, Norveç: 10 NKR, Almanya: 3 DM, Fransa: 10 FF, İngiltere: 1 Paund, İsviçre: 2.5 SFr., Hollanda: 3 Florin

• **Hesap No**: Cemal Özçelik, Yapı ve Kredi Bankası, İstanbul Beyazıt Şubesi, 010322-6 Nolu Hesap • **Dizgi**: Adar Ajans • **Baskı**: Aydınlar Matbaacılık • **Genel Dağıtım**: YAY-SAT